

PEN
NORWAY

Gezi'yi İzlemek

Tutuklu sanıkların her biriyle yapılan röportajlar, konuya ilişkin makaleler, iddianame raporları ve Türkiye'deki özgürlük ve demokrasi savunucularını kriminalize ederek hapse atmayı amaçlayan beş yıllık Gezi Parkı yargılaması üzerine PEN Norveç'in gözlem sürecine genel bir bakış.

2023

Bu kitapçık PEN Norveç tarafından hazırlanmıştır. PEN Norveç, merkezi Oslo'da bulunan ve kendini ifade özgürlüğünü savunmaya, risk altındaki yazarları ve cezaevindeki yazarları desteklemeye adanmış bağımsız ve kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. PEN Norveç'in amacı herkesin kendini özgürce ifade etme hakkına sahip olmasıdır.

PEN Norveç, Türkiye'de ifade özgürlüğü ile ilgili insan hakları çalışmalarının bir parçası olarak Gezi Parkı duruşmasını ve gazeteciler ile sivil toplum alanında çalışanları ilgilendiren diğer duruşmaları yakından izlemiştir. Bunun yanı sıra PEN Norveç, hem Gezi Parkı davası hem de Kavala ve Barkey'e karşı açılan dava da dahil olmak üzere Türkiye'de ifade özgürlüğü davalarına zemin oluşturan iddianameleri incelemek için dünya çapında avukatlar ve hakimlerle birlikte çalışmıştır. Bu çalışma PEN Norveç Türkiye Danışmanı Caroline Stockford ve PEN Norveç Türkiye İddianame Projesi Rapor Süpervizörü Şerife Ceren Uysal tarafından yürütülmüştür.

©PEN Norveç, Aralık 2022

**P E N
N O R W A Y**

Gezi'yi İzlemek

Tutuklu sanıkların her biriyle yapılan röportajlar, konuya ilişkin makaleler, iddianame raporları ve Türkiye'deki özgürlük ve demokrasi savunucularını kriminalize ederek hapse atmayı amaçlayan beş yıllık Gezi Parkı yargılaması üzerine PEN Norveç'in gözlem sürecine genel bir bakış.

2023

İçindekiler

Giriş.....	06-07
Gezi Davasını İzlemek: Temelsiz Bir Dava Üzerinden Sahnelenen Bir Tiyatro	
Caroline Stockford	8-13
Gezi Parkı Eylemleri: Nefes, Onur, Düş, Umut	
Şerife Ceren Uysal	14-17
Dünden Bugüne Gezi Davası	
Gökçer Tahincioğlu	18-23
Gezi Parkı Yargılamasının Kronolojisi	24-27
Gezi Parkı Yargılaması İddianame Raporu	
Kevin Dent QC.....	28-47
Kavala & Barkey Yargılaması İddianame Raporu	
Kevin Dent QC.....	48-61

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Kavala Kararının Özeti (10.12.2019)

Şerife Ceren Uysal	62-65
PEN Norveç'in Mücella Yapıcı ile Söyleşisi	68-71
PEN Norveç'in Çiğdem Mater ile Söyleşisi.....	72-74
PEN Norveç'in Mine Özerden ile Söyleşisi	75-79
PEN Norveç'in Hakan Altınay ile Söyleşisi.....	80-83
PEN Norveç'in Tayfun Kahraman ile Söyleşisi	84-87
PEN Norveç'in Can Atalay ile Söyleşisi.....	88-93
PEN Norveç'in Osman Kavala ile Söyleşisi	94-97
Sonuç	98-100

“PEN Norveç’in Gezi davasındaki sanıklar hakkındaki gözlemleriyle savunuculuğunu ele alan bu kitapçık, dava izleme sürecine, Gezi ayaklanmasının Türkiye halkı için önemine, 2013 yılındaki protestoların hemen ardından hak ve özgürlükleri hedef alan acımasız hükümet baskısı hakkında makalelerin yanı sıra duruşma raporlarımızı, açıklamalarımızı ve açık mektuplarımızı içeriyor.”

Türkiye’deki davaların izlenmesi konusunda PEN Norveç’in uzun bir geçmişi var, ancak 40 yılı aşkın süredir izlediğimiz yüzlerce duruşmadan hiçbiri Gezi Parkı davası kadar girift ve katlanılamayacak denli adaletsizce değildi.

Daha Gezi Davası’nın başından itibaren, küresel koronavirüs salgını izleyen süreçte seyahat ve halka açık toplantılara ilişkin kısıtlamalar yürürlüğe girmeden evvel, PEN Norveç katılmanın mümkün olduğu her duruşmada Silivri ve Çağlayan Adliyeleri’nde hazır bulundu.

Türkiye’ye seyahat etme olanağının ortadan kalktığı zamanlarda da PEN Norveç’in mahkeme salonunda yalnızca bu amaçla orada bulunan bir gazeteci ve adliye muhabiri tarafından temsil edilmesini sağladık.

İnsan hakları savunucusu, iş insanı ve sivil toplum aktörü Osman Kavala’nın keyfi ve hukuksuz olarak tutuklanması ve onunla aynı davadan yargılanan on beş sanığın yargı tacizine uğratılması nedeniyle, PEN Norveç bu davaların en başından beri öfkeliydi.

Gezi Parkı davasının duruşmalarını bizzat takip ettik, iki dilde duruşma raporları ve bildiriler yayınladık. Adalet Bakanlığı’na yönelik açıklamalar yapan ve açık mektuplar gönderen diğer sayısız STK, PEN merkezi ve ifade özgürlüğü kuruluşuyla birlikte hareket ederek, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin 10 Aralık 2019 tarihli kararından başlayarak, Osman Kavala’nın tutukluluğuna son verilerek serbest bırakılmasına yönelik kararlarına dikkati çektik.

Derneğimizin Türkiye Danışmanı Caroline Stockford, İstanbul’daki mahkeme gözlemleri sırasında 657 sayfa uzunluğunda, somut delilden tamamıyla yoksun olan ve hazırlanması 16 ay süren dava iddianamesinin hakimler tarafından kabul edilebilecek bir nitelik taşıyıp taşımadığını sorgulamaya başladı. Bu sorgulama sonucunda ortaya dünyanın dört bir yanından önde gelen avukatlar ve hakimlerle birlikte çalıştığımız Türkiye İddianame Projesi ortaya çıktı ve birlikte Türkiye’deki ifade özgürlüğü meselelerini odağımıza alarak, gazeteci ve sivil toplum davalarına ilişkin toplam 22 iddianameyi inceledik. İddianame raporları avukat Şerife Ceren Uysal’ın gözetiminde hazırlandı. .

Çalışmalarımız sırasında bu iddianamelerin hiçbirinin ne ulusal ne de uluslararası standartlara uygun olduğunu gördük. Söz konusu ulusal ve uluslararası standartlar Türkiye’nin Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 170. maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin

6. maddesi (adil yargılanma hakkı) ile diğer ilgili maddeleri ve BM Savcıların Rolüne Dair İlkeler Yönergesi'nden oluşmaktaydı.

PEN Norveç, Türkiye İddianame Projesi kapsamında Gezi Parkı sanıklarıyla ilgili iki iddianame raporu yayınladı. Bu raporlar Gezi Parkı ana davası iddianamesinin bir analizi ile Osman Kavala ve Jak Barkey ile ilgili düzmece casusluk suçlamalarına müteakip hazırlanan iddianamenin bir analizini içeriyordu.

Her iki rapor da burada yer almaktadır. PEN Norveç'in Gezi davasındaki sanıklar hakkındaki gözlemleriyle savunuculuğunu ele alan bu kitapçık, dava izleme sürecine, Gezi ayaklanmasının Türkiye halkı için önemine, 2013 yılındaki protestoların hemen ardından hak ve özgürlükleri hedef alan acımasız hükümet baskısı hakkında makalelerin yanı sıra duruşma raporlarımızı, açıklamalarımızı ve açık mektuplarımızı içeriyor.

25 Nisan 2022'de çok edici cezalara çarptırılarak derhal tutuklanan mevcut tüm Gezi sanıklarının, bu masum insan hakları savunucularının hepsiyle sırayla hapisanede görüşerek dayanışmamızı ve desteğimizi devam ettirdik. Sözü edilen insan hakları savunucularıyla yapılan ve kitapçığın sonunda yer alan röportajlar, onların sahip oldukları metanetin, kararlılığın ve demokrasiye, tüm görüşlere saygı duyulan, devlet organlarının düzgün işlediği adil, açık bir topluma duydukları sarsılmaz inancın bir kanıtıdır.

Ne yazık ki hem Gezi davasındaki hem de ilgili diğer davalardaki gözlemlerimiz, Türkiye'de bağımsız bir yargının olduğunu, muhakeme usullerinin gereği gibi uygulandığını, özgürlük, güvenlik ve adil yargılanma haklarının gözetildiğini söylemenin mümkün olmadığını bize göstermiştir.

PEN Norveç'in son 5 yılda yaptığı tüm çalışmaları bu raporda bir araya getirmekteki amacımız, okurların İstanbul'daki bir parka hukuka aykırı bir şekilde inşa edilmek istenen bir alışveriş merkezine karşı hukuki protestolar gerçekleştirmekten başka bir şey yapmamış olan meslek sahibi bireyleri hedef alan bu temelsiz yargı tacizinin boyutunu tam olarak anlamalarını sağlamaktır.

Söz konusu davada delillerin olmadığı, masumiyet karinesi hakkı ile adil yargılanma hakkının da ihlal edildiği göz önünde bulundurulduğunda, Osman Kavala, Mücella Yapıcı, Çiğdem Mater, Mine Özerden, Can Atalay, Tayfun Kahraman, Hakan Altınay ve Osman Kavala'nın devam eden tutukluluğunu ancak bir rehin alma olarak görmekten ve 2 Şubat 2022 tarihli kararında bu davanın tümüyle siyasi olduğunu söyleyen Bakanlar Komitesi'ne katılmaktan başka bir seçeneğimiz bulunmuyor.

AİHM'in bu davayla ilgili kararı ortadayken, Gezi davası sanıklarının mesnetsiz suçlamalarla daha fazla yargılanmaması gerekmektedir. Bu bağlamda, davayı inceleyen Türkiye'deki yüksek mahkemeleri, AİHS'te ve Türkiye'nin bağlı olduğu diğer temel insan hakları belgelerinde yer alan temel hak ve özgürlükleri korumaya ve dikkate almaya çağırıyoruz.

Meslektaşlarımızla dayanışmaya devam ediyoruz.

Kjersti Løken Stavrum, PEN Norveç Başkanı

Gezi Davasını İzlemek: Temelsiz Bir Dava Üzerinden Sahnelenen Bir Tiyatro

CAROLINE STOCKFORD
PEN Norveç Türkiye
Danışmanı

“Sırf Osman Kavala’yı cezaevinde tutabilmek için Türkiye’nin Avrupa Konseyi’nden ihraç edilmeyi göze alması gibi somut bir risk bulunuyor. Bu durum, 85 milyon yurttaşın yerel mahkemelerce verilen temel insan hakları ihlalleri kararlarına itiraz etmesine engel olacaktır.

”

Gerek yerel, gerekse de uluslararası hukuk, Türkiye’de tutuklanan herkesin sarıldığı son umuttur. Teyakkuz halindeki devletin masum yurttaşları kesintisiz bir saldırı altında tutarak tutukladığı ve hapse attığı bu günlerde tümüyle adil ve bağımsız bir yargılamanın önemini vurgulamak zorunlu hale geldi. Son günlerde ve aylarda Kürt gazetecileri, önde gelen insan hakları savunucularını ve doktorları hedef alan yeni toplu tutuklamalar, içeriği muğlak tutulan ama kasıtlı ve doğrudan bir biçimde insanları suçlu hale getirmeyi amaçlayan dezenformasyon yasalarının çıkarılması; tüm bunlar, herkesin ifade, toplanma, gösteri ve adil yargılanma haklarına saygı gösterileceği ve bu hakların güçlendirileceği yerde, her hakkın muhalefetin elindeki potansiyel bir koz olarak görüldüğü bir distopik, otoriter kabusu yansıtmaktadır.

Diyebilirim ki Gezi davası, bir yargılama değildi. Gezi davası masum demokrasi destekçilerine, onların savunma avukatlarına ve mahkeme gözlemcilerine karmakarışık, utanç verici bir muameleyi reva gören ve beş yıl süren bir tiyatro oyunuydu. Acımasız bir kukla ustasının iş başında olduğu bu zulüm tiyatrosunun son perdesini izlemek için İstanbul’daki Silivri F-Tipi Yüksek Güvenlikli Cezaevi’nin sırf bu amaçla inşa edilmiş mahkemesinin dışında sırada bekleyen yüzlerce destekçi ile aynı çileyi çektik, ama bu hiç şüphesiz hala tutuklu olan Osman Kavala’ya reva görülen çileyle kıyaslanamaz.

810 kişi kapasiteli, özel olarak inşa edilmiş devasa duruşma salonunda yüzlerce savunma avukatı bulunuyordu. Bir ila üç aya yayılan her duruşmaya her seferinde üç yüz izleyici katıldı ve bizi sanıklardan uzak tutmak için yüzlerce jandarma eri hazır bulunduruldu. Duruşmalara düzenli olarak çok sayıda siyasetçi, diplomat ve uluslararası gözlemci katılırken, Türkiye’den ve dünyadan basın her zaman hazır bulundu. Duruşma salonu o kadar büyüktü ki, sanıkları herkes görebilsin diye dev ekranlar kurulmuştu.

Yargılama tuhaftı ama duruşmalara katılmaya devam ettik çünkü meslektaşlarımızın masumiyetine ve hukukun üstünlüğüne inanmıştık. Ama ortada bir suç yokken, 700 sayfaya yakın ve içerikten yoksun bir iddianameye dayanarak 8 kişiyi nasıl mahkum edebilirsiniz? Sırf sizin henüz hazır olmadığınızı düşündüğünüz ilerici bir demokrasi biçimini temsil ediyor diye, insan hakları savunucusu ve iş insanı olan birini, doğru düzgün hiçbir gerekçe göstermeden yüksek güvenlikli bir cezaevinde nasıl 5 yıl tutabilirsiniz? Daha önce aynı suçlamalardan (iki kez) beraat etmiş

sanıkları, üstelik önceki dosyalarda bulunan delillerin daha azına dayanarak nasıl mahkum edebilirsiniz? 72 yaşındaki tamamen masum bir mimarı, iki sinemacıyı, bir üst düzey avukatı ve sivil toplum faaliyeti yürüten iki insan hakları savunucusunu, üstelik yargılama usulüne ve adil yargılanma hakkına ilişkin usul kanunlarını, ulusal ve uluslararası hukuku böylesine kapsamlı biçimde ihlal eden bir davayla nasıl 18 yıl hapis cezasına çarptırabilirsiniz?

Söz konusu dava, Gezi Parkı içinden Taksim Meydanı'na uzanan hukuk dışı bir yol inşa etmek için Park'taki ağaçların sökülmeyle çalışılmasıyla ilgiliydi. Gezi Parkı'na gösteriş amaçlı bir başka Cumhurbaşkanlığı projesiyle, tarihi bir kışlayı andıran bir alışveriş merkezi inşa edilecekti.

Gezi davasında yargılanan sanıkların birçoğu bu yolun yapılmasına hukuken karşı çıktı. Faaliyetleriyle ilgili olarak üzerlerine atılı suçlardan yargılanmışlar ve beraat etmişlerdi. Öyleyse bu yeni dava nereden çıkmıştı ve asıl hedefinde kim vardı?

Türkiye'nin dört bir yanına yayılan kitlesel protestoların otoriter iktidar için ciddi endişelere yol açtığına şüphe yok. Birçok kişi Gezi Parkı'na yapılan müdahaleyi, öğrenci çadırlarının yakılmasını ve ardından protestocuları hedef alan orantısız şiddeti protesto etmiyordu yalnızca, Cumhurbaşkanı'nın sahip olduğu ölçsüz yetkileri ve insanların yaşamının her alanına müdahale etme girişimlerini de protesto ediyordu.

Kısacası Gezi protestoları iktidarı derinden sarstı ve devletin yurttaşlarına göstermeye başladığı tepki giderek büyüyerek bugünkü halini aldı. Temeli korkuya dayanan bu otoriter şiddet yalnızca düşünce ve ifade özgürlüğünün değil, toplantı ve gösteri özgürlüğünün de önünde bir engel oluşturdu. Türk Tabipleri Birliği'ne göre, Gezi protestoları sırasında gaz fişegi atan çevik kuvvet polisi, 7478 kişinin yaralanmasına, 91 kişinin ağır kafa travmasına uğramasına ve 10 kişinin bir gözünü kaybetmesine neden oldu.

Bir Orta Anadolu şehri olan Eskişehir'deki protestolar sırasında bir polis 19 yaşındaki öğrenci Ali İsmail Korkmaz'ı ölümüne tekmeledi. Korkmaz, başından ölümcül yaralar aldı. Saldırının yaşandığı gece hastaneden eve gönderildi ve sabah geri döndüğünde beyin kanaması geçirerek yaşamını yitirdi. Bu tek başına yeterince şok ediciydi.

Bu çirkin ve sürüncemeli davada akıl almaz olan, ancak ne yazık ki onun alamet-i farikası haline gelen bir şey, Ali İsmail Korkmaz'ı öldüren polisin de davacılar arasında yer almasıdır. Söz konusu polisin kürsüye çıktığını, polislik kariyerine verilen zarardan ve o çocuğu tekmeleyerek öldürdüğü için ayağında oluşan hasardan dolayı tazminat istediğini gördüm. "Cinayet suçuyla soruşturulduğum için polis teşkilatında terfi alamadım ve o zamandan beri hala ayağım ağrıyor" dedi.

Bir yargıç böyle bir tanıklığa nasıl müsaade edebilir? Bir savcı bunu iddianameye nasıl dahil edebilir? Korkmaz'ın anne ve babası İstanbul'a gelmek için otobüsle 10 saat yol kat etmişti. Annesi "Oğlumu öldürdün!" diye bağırdı. Mahkeme heyetinin başkanı, anneyi duruşma salonundan çıkarmakla tehdit etti.

İddianame

Davanın iddianamesinin sorunlu olduğu en başından beri belliydi. İddianamenin savcı tarafından yazılması 16 ay sürmekle kalmamış, aynı zamanda uzunluğu da 657 sayfayı bulmuştu. Hem iddianamenin hazırlanmasında geçen sürenin hem de metnin uzunluğunun Osman Kavala ve Yiğit Aksakloğlu'nu hapiste tutmayı amaçlayan oyalama taktikleri olduğunu söylemek mantıksız olmaz.

PEN Norveç'e Türkiye İddianame Projesi fikrini veren de Gezi Parkı iddianamesi oldu. 2019 yılında başlayan bu proje, Türkiye'den ve Avrupa'nın her yerinden hakimler ile avukatların gazetecilere ve sivil toplum üyelerine yönelik olarak hazırlanan toplam 22 iddianameyi incelediği 2020 ve 2021'de çıkan iki nihai raporla sonuçlandı. Yapılan incelemeler, ele alınan iddianameler hazırlanırken ne iç hukukun ne de uluslararası hukuk veya yönergelerin gözetildiği tespit edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı 2021 yılında, davayla ilgili olmayan hiçbir delilin iddianameye dahil edilmemesi yönündeki tavsiyelerimiz doğrultusunda, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 170. maddesi uyarınca iddianame yazımına ilişkin yönergeleri bu yönde değiştirmiştir.

İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi'nden Hukukçu Kevin Dent, PEN Norveç için hem Gezi Parkı iddianamesi hem de Kavala aleyhindeki asılsız casusluk suçlamalarını ileri süren müteakip

iddianame için bir rapor hazırladı. İddianamelerin hukuka aykırı ve siyasi saikler taşıyan niteliğini benim burada yapabileceğimden çok daha net bir şekilde ortaya koyan bu iddianame raporları, Türkiye'deki yargı sistemi tarihinde ulaşılan dip seviye olan bu davayı anlamak için baştan sona okunmalıdır.

Müştekiler

Çok sayıda müştekinin bulunduğu dava o kadar uzun sürdü ki, sonraki duruşmalarda müştekilerden bazılarının dava sürerken öldüğü açıklandı. Cumhurbaşkanı ve Gezi protestoları sırasındaki tüm kabinesi sanıklar aleyhine tazminat talebinde bulunmakla kalmadı, cezai yaptırım gerektiren hasarları için şikayette bulunan her esnaf, ev veya iş yeri sahibi, çalınan tuğlalarına ve kırılan pencerelerine ilişkin tahmini hasarlarıyla birlikte tek tek sayıldı.

Savcı , üç milyondan fazla Türkiye vatandaşının katıldığı tahmin edilen bir protestoda, ülkenin her köşesinde sökülen kaldırım taşının, kırılan pencerenin mali sorumluluğu kişisel olarak 16 sanığa yüklemeye çalıştı.

Tanıklar kimlerdi?

Davanın baş tanığı, adını daha sonra Murat Pabuç olarak değiştirmiş bir adamdı. Kendisi daha sonra orduda görev yapmış olan eski bir Türkiye Komünist Partisi üyesiydi. Yargılama başladıktan birkaç ay sonra, davadan çekilmeyi ve ifadesinin geri alınmasını talep etti. Akıl sağlığı sorunlarını ileri sürdü, orduda görev yaptığı süre nedeniyle TSSB ve psikozdan muzdarip olduğunu iddia etti. Kendi sunduğu kanıtların güvenilir olmadığını beyan etti. Yargıçlar, kendisinin tüm itirazlarına rağmen dava dışı tutulma talebini reddetti. Ayrıca, kendisinin yasal adı Eren iken Pabuç sahte adıyla ve gizli olarak ifadesini dinleyip kabul etmişlerdi.

Mahkeme heyeti, Pabuç'un ifadesini dinlemek üzere iki kapalı duruşma düzenledi. Savunma avukatlarının bu duruşmalara katılmasına izin vermediler. Bu da davadaki bir başka usul ihlaliydi.

Mahkeme, beş yıllık yargılama sırasında yalnızca iki tanığı, yani bir güvenlik görevlisi ile bir polis memurunu dinledi. Duruşmaların ikisinde baş tanık Pabuç, sadece hâkim ve savcıların hazır bulunduğu bir ortamda, gizli olarak ifade verdi. Savunma avukatlarına tanıkları çapraz sorgulama fırsatı verilmediği için bu, yargılama usulünün ihlali anlamına gelir.

Bir polis memuru olan ikinci tanıkta duruşmaya gelmiş, kürsüye çıkmış ve yargıçların sorularını yanıtlamıştı. Sanıklardan herhangi biriyle daha önce hiç tanışmadığını, protestoya katıldıklarını görmediğini beyan etti. "Bazılarını ünlü oldukları için tanıyorum" dedi. "Onun dışında hayır, Gezi Parkı'nda bir gösteri ya da protesto gerçekleştirdiklerini görmedim."

Cumhuriyet savcısı

Türkiye'de savcının, sanıkları veya tanıkları çapraz sorgulayarak mahkeme heyetinin mahkumiyet kararı vermesi için suçu ispatlama yükümlülüğü yoktur. Bunun yerine üç yargıç müzakere ederek mahkumiyet, beraat ya da davanın düşmesine karar verir.

Bu davalardaki savcıların da Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından atandığını, söz konusu Kurul'un ise bütünüyle Cumhurbaşkanı ve Yürütme tarafından seçilen bir heyet olduğunu belirtmekte yarar vardır. Şu halde, mahkeme heyetinin Cumhurbaşkanı'nı ve Yürütmeyi memnun edecek mahkumiyet kararları verme baskısından azade olduğuna bir an olsun inanmamız mümkün müdür? Bu ciddi meseleler ancak Türkiye'deki yargı sisteminde yapılacak kapsamlı ve anlamlı bir reformla çözülebilir.

Gezi Parkı iddianamesini yazan savcıya bugün terörle ilgili suçlardan dolayı yöneltilmiş resmi iddialar bulunmaktadır. Gezi Parkı sanıklarının telefonlarının dinlenmesi izinlerini imzalayan hakimlerin tümü de yasa dışı dinlemelere izin vermek iddiasıyla soruşturma geçiriyordu. Liste uzatılabilir, ancak bu davadaki absürt anormallikleri tek tek belirtmek, meseleyi gereksiz yere karmaşıktırarak sanıkların temelde masum oldukları gerçeğini gölgelemek olur ki bunlar aşırı uzun iddianameden başlayarak devlet tarafından 5 yıldan fazla bir süredir uygulandığı şüphe götürmeyen taktiklerdir.

Mahkeme başkanlarının masum sanıklara absürd mahkumiyetler vermelerinin ardından terfi ettirilerek Anayasa Mahkemesi'ndeki pozisyonlara kadar yükselebildiği, ancak Osman Kavala'nın tutuklu

Heidi Heggdal (Norveçli Hakim), Agnete G. Haaland (PEN Norveç Başkan Yardımcısı), Caroline Stockford (PEN Norveç Türkiye Danışmanı), Gezi Davası, Çağlayan Adliyesi

yargılanmasına son veren hakimlerin tenzili rütbe aldığı ve çabucak davadan uzaklaştırıldıkları bir ortamda, hakimlerin ve savcılarının yürütmenin iradesinden bağımsız olduklarına nasıl inanabiliriz?

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Kavala'nın tutukluluğuna ilişkin kararları

AİHM 10 Aralık 2019'da Kavala'nın tutukluluğuna ilişkin kararını verdiğinde, davayı izleyen biz uluslararası gözlemciler, gazeteciler, avukatlar ve insan hakları savunucuları, mahkemenin bu kararı dikkate alacağından ve Kavala'yı 25 Aralık 2019'da yapılacak bir sonraki duruşmada serbest bırakacağından emindik. 1954'ten beri Avrupa Konseyi üyesi olan Türkiye'de AİHM'in verdiği bir karar, ülkedeki herhangi bir mahkemenin verdiği kararın üzerindedir. Mahkeme heyeti, AİHM'den iletilen kararın henüz Adalet Bakanlığı tarafından tercüme edilmediğini ve bu nedenle kararın uygulanamayacağını ileri sürdü.

AİHM Büyük Dairesi, AİHM'in kararlarının yerine getirilmediğini ve Osman Kavala'nın serbest bırakılmadığını gerekçe göstererek Türkiye aleyhine yeni bir karar çıkarıncaya dek, ulusal mahkeme AİHM'in sadece bu kararını değil, sonraki diğer kararlarını yok saymaya devam etti. Bu ne anlama gelmektedir? Bunun anlamı Avrupa Konseyi'nin eylemlerinde dengeleri gözetmiştir. Konsey, Türkiye'nin AİHM kararlarının bağlayıcılığı konusundaki umursamazlığının Mahkeme'nin otoritesini zayıflatmasını istememekle birlikte, Türkiye'nin Konsey'den ihraç edilmesini de arzu etmemektedir çünkü bu da Konsey'in otoritesini zedeleyebilecektir. Ne var ki, Türkiye'nin AİHM'in kararlarını hiçe sayan her yasadışı adımı, Mahkeme'nin herkesin gözündeki itibarını azaltmaktadır.

“ Türkiye'nin hakimleri, her ne kadar 2016 sonrasında hakimleri hedef alan toplu tutuklamaların ardından deneyimsiz ve kimi zaman eğitimsiz kalsalar da Sözleşme'yi gayet iyi bilmektedirler. Gezi gibi utanç verici göstermelik davaların sürmesine neden olan, Adalet Bakanlığı'nın uluslararası hukuk konusunda yeterince katı bir rehberlik yapmaması ve siyasi irade eksikliğidir. ”

Sırf Osman Kavala'yı cezaevinde tutabilmek için Türkiye'nin Avrupa Konseyi'nden ihraç edilmeyi göze alması gibi somut bir risk bulunuyor. Bu durum, 85 milyon yurttaşın yerel mahkemelerce verilen temel insan hakları ihlallerine yol açan kararlarına itiraz etmesine engel olacaktır. Peki neden Kavala? Kavala insan haklarına ilişkin yaptığı çalışmalarla, sanata verdiği destekle, siyasi perspektifleriyle çözümü mü temsil ediyor, varlığıyla otoriterliğin panzehiri mi?

Suç yok ama ceza var

AK Parti dönemindeki davaların bir diğer önemli özelliğinin de yargısız cezalandırma olduğunu unutmamak gerekir. İster gazeteci ister insan hakları savunucusu olsunlar, sanıklar tutuklanır ve tutuklu yargılanmak üzere cezaevine konurlar. Anlaşıldığı kadarıyla savcı daha sonra tutuklananların genellikle son 8 veya 10 yıldaki sosyal medya paylaşımlarını tarayarak, onları kovuşturmak için bir dava kurmaya çalışmaktadır. Siyasi yönü bulunmayan, terör gruplarını övmeyen, kin ve şiddete tahrik etmeyen iki retweet yapmış olmaları, genellikle bu kişileri hapiste tutmak, haklarındaki davayı iki yıla yaymak ve ardından onları ya daha uzun bir süre hapis cezasına çarptırmak veya genellikle seyahat yasağına veya polis denetimine tabi tutarak serbest bırakmak için yeterlidir.

Gezi davasının olguları çok sadedir. O zaman da kanıt yoktu, hala da yok. Sanıklar, ansızın başlayan Gezi Parkı protestolarının ruhunu, eşitlik, demokrasi ve devletin sıradan vatandaşların yaşamlarına yaptığı müdahalenin azaltılması çağrısını temsil ediyordu. Yurttaşları hedef alan ve biber gazı, tazyikli su ve plastik mermi kullanımı biçiminde kendini gösteren devlet şiddetinin düzeyi, çoğu yurttaş bir daha yürüyüşe katılmayı istemeyecek denli korkutmuştur. Polis artık kadınların ve LGBTI+ topluluğunun yürüyüşlerini düzenli olarak yasaklamakta ancak muhafazakar grupların "Büyük Aile" pikniği gibi kitlesel toplantılarına ya da Türkiye'deki LGBTI+ nüfusunu hedefleyen gösteriler gibi gösterilere izin vermektedir.

Dava izleme deneyimi

Son sekiz yılda, Iğdır gibi küçük şehirlerden, yakınlarda 23.000 kişinin hapsedildiği Silivri cezaevinde özel amaçla inşa edilmiş mahkeme salonuna kadar, Türkiye'de 120'den fazla davayı izledim, ancak gözlemlediğim davaların hiçbirisi adaletsizliği, çelişkileri, hukuk dışılığı bakımından ve mahkeme heyetiyle Adalet Bakanlığı'nın iç ve uluslararası hukuku hiçe sayması açısından Gezi davasının yanına yaklaşmadı. Bir AİHM kararının, hakim "Adalet Bakanlığı'nda tercümesi henüz yapılmadı" demesiyle uygulanmaması, yargı sisteminin özellikle ve siyasi saiklerle hiçe sayılmakta olduğunu perdeleyen bir dalaveredir.

Gezi Parkı sanıkları suçsuzdur. Esasında rehin alınmış olduklarını söylemek daha doğrudur ve yaşananlar iktidar bloğunun taraf olduğu sözleşmelerde bulunan hukukun üstünlüğü ilkesini reddetmesinin bir başka örneğidir. Demokrasinin olmadığı bir demokrasi, hukukun bulunmadığı bir hukuk, ifade özgürlüğünün olmadığı bir ifade özgürlüğü, gösterinin olmadığı bir toplantı: İktidardaki koalisyon Türkiye'nin kendi anayasasına ve Avrupa Sözleşmesi'ne uymayı reddediyor ancak topyekun bir diktatörlük de ilan etmiyor.

Avrupa ülkelerinin, özellikle İngiltere gibi Türkiye ile güçlü ilişkileri olan dışişleri bakanlarının, ürkek davranmayı bırakıp Türkiye'yi 1954 yılında imzaladığı Avrupa Sözleşmesi'nin demokratik normlarına ve değerlerine saygı göstermeye çağırmasını mı bekliyoruz hala? AİHM, görülen davaların %85'inin kaynağı olan ve aralarında Türkiye'nin de bulunduğu en fazla ihlali gerçekleştiren dört ülkenin müdahaleleri nedeniyle kağıdı gibi işliyormuş gibi görünse de Türkiye'deki yurttaşlar ve avukatlar için hayati bir önem taşımaktadır. Son sekiz yılda katıldığım 120'den fazla duruşmada, AİHM kararlarından defalarca alıntı yapıldığına ve Mahkeme'nin ilkelerinin tamamen göz ardı edildiğine şahitlik ettim.

Türkiye'nin hakimleri, her ne kadar 2016 sonrasında hakimleri hedef alan toplu tutuklamaların ardından deneyimsiz ve kimi zaman eğitimsiz kalsalar da Sözleşme'yi gayet iyi bilmektedirler. Gezi gibi utanç verici göstermelik davaların sürmesine neden olan, Adalet Bakanlığı'nın uluslararası hukuk konusunda yeterince katı bir rehberlik yapmaması ve siyasi irade eksikliğidir. Savcılarının ve hakimlerin seçilmesinde temel yargı bağımsızlığının bulunmaması, kendi iradesinin mahkeme salonunda tecelli etmesini talep eden bir liderin zorba tavrıdır.

Bu hukuksuz yargılamanın yurt dışından katılmanın mümkün olduğu her duruşmasını PEN Norveç adına gözlemlemiş olmaktan gurur duyuyorum. Bununla birlikte sanıkları, özellikle de sükunetini her zaman

korumayı başaran Osman Kavala'yı hedef alan bu düzeydeki kesintisiz adaletsizliğin bende bir travma yarattığını hissediyorum ve devletin yargı sistemine yönelik bu utanç verici, dolaysız manipölasyonuna yönelik hala büyük bir öfke besliyorum.

Silivri ve Bakırköy cezaevlerinde tutuklu Gezi Parkı sanıkları Mücella Yapıcı, Çiğdem Mater, Mine Özerden, Can Atalay, Hakan Altınay, Tayfun Kahraman ve Osman Kavala'nın bir an önce tahliye edilmesi gerekiyor. Adını andığım bu kişiler alanlarında uzman demokrasi rehineleri. Türkiye'deki ve uluslararası alandaki tüm destekçileriyle birlikte, davaları zaten çoktan ulaşılmaması gereken sonuca ulaşınca, yani her bir sanık beraat edip, bu mazur görülemez, akıl almaz yargı eziyetinden dolayı uğradıkları zararlar tazmin edilinceye kadar kampanyamıza devam etmeliyiz.

Bu metnin de dayanağı olan ve 2017 yılından bu yana yazılan duruşma raporlarına ve açıklamalara aşağıdaki bağlantılardan ulaşabilirsiniz.

<https://norskpen.no/eng/nyheter/turkey-gezi-park-case-must-be-dismissed/> (24 Haziran, 2019)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/gezi-parks-second-hearing-confirms-lack-of-rule-of-law-in-turkey/> (22 Temmuz 2019)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/lawyers-walk-out-of-6th-gezi-hearing/> (31 Ocak 2020)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/turkey-cruel-new-charges-against-osman-kavala-must-be-dropped/> (19 Şubat 2020)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/904-days-in-prison-free-the-political-hostage-osman-kavala/> (22 Nisan 2020)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/legal-report-on-indictment-turkey-v-osman-kavala-and-others/> (9 Ekim 2020)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/ideology-supplants-need-for-evidence-in-new-kavala-trial/> (18 Aralık 2020)
<https://norskpen.no/wp-content/uploads/2020/12/Kavala-and-Barkey-EN.pdf> (22 Aralık 2020)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/45-pen-centres-call-for-the-acquittal-of-the-gezi-defendants-and-release-osman-kavala/> (20 Mayıs 2021)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/turkish-trial-reports/#toggle-id-3> (21 Mayıs 2021)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/acquit-osman-kavala-and-his-51-co-defendants/> (7 Ekim 2021)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/rights-defenders-and-football-fans-before-the-judge/> (9 Ekim 2021)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/pen-norway-supports-the-call-by-ten-embassies-in-turkey-to-release-osman-kavala/> (22 Ekim 2021)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/the-time-has-come-to-free-kavala/> (25 Kasım 2021)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/still-no-justice-for-osman-kavala/> (27 Kasım 2021)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/committee-of-ministers-rule-on-infringement-proceedings-for-turkey/> (3 Aralık 2021)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/still-no-justice-for-kavala-and-the-gezi-defendants/> (17 Ocak 2022)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/gezi-park-trial-still-no-release-for-kavala/> (17 Ocak 2022)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/aggravated-life-imprisonments-are-sought-for-kavala-and-the-defendants/> (21 Şubat 2022)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/osman-kavalas-detention-prolonged-judgement-to-be-delivered-on-april-22/> (21 Mart 2022)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/turkey-pen-delegation-to-observe-hearing-of-osman-kavala-and-co-defendants/> (21 Nisan 2022)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/gezi-park-hearing-day-one/> (24 Nisan 2022)
<https://norskpen.no/eng/nyheter/ruling-in-the-gezi-case-the-darkest-day-for-the-judiciary-of-turkey/> (26 Nisan 2022)

Gezi Parkı Eylemleri: Nefes, Onur, Düş, Umut...

Ş. CEREN UYSAL

PEN Norveç Türkiye
Hukuk danışmanı

Çok uzun bir süredir Türkiye dışında yaşıyorum. Bu uzun süre içinde gerek mesleki nedenlerle gerek gündelik sosyalleşmelerin ürünü olarak farklı yaş gruplarından farkı duyarlılıklara sahip, farklı meslek gruplarından ve yine farklı ülkelerden birçok insanla yanyana geldim. Hep aynı hisse kapıldım: Avrupa'dan bir Avrupalı gözü ile Türkiye'ye bakıldığında - niyetten bağımsız - zaman zaman mücadele azmini de kırarak düzeye varabilen bir karamsarlık bütün tartışmalara hakim olabiliyor. Henüz makalenin en başında belirteyim, ben bu karamsarlık hissini asla paylaşmadım, bugün bile – onca yaşanmışlığa rağmen- paylaşmıyorum. Karamsar olmak bir ayrıcalıktır. Ve Türkiye halkları olarak bizler hiç bir zaman böyle bir ayrıcalığa sahip olmadık.

Yine hangi coğrafyadan söz edersek edelim, ister sığınmacı olarak isterse iradi bir kararla kendi ülkesine gitmeyen / gidemeyen biri ile karşılaşıldığında sorulan tipik sorular vardır. Bu sorular çoğu kez iyi niyetlidir. Ancak ister istemez bir sorgulama da içerir. Ülkesine seyahat etmeyen / edemeyen ya da orada yaşamamayı tercih eden kişi ile kurulan empati her durumda umutsuz olma şartına bağlıdır. Ben buna da elimden geldiğince direndim.

Bugün Gezi eylemleri üzerine yazarken böyle bir girizgah yapmak zorunda hissetmemin nedeni aslında manevi olarak değil ama maddi olarak bir mesafeden konuşuyor olmak... Ancak yine de hissettiklerimin Türkiye'deki milyonlarca insan tarafından paylaşıyor olduğuna ilişkin göstergelerle de pekişen sezgisel bilgiden güç alarak cümle kuruyorum. Bu güç, hepimizin mücadele azminin dayanağı olarak kabul edilsin isterim.

Gezi'nin benim için ne anlama geldiğini anlatmaya çalışacağım. Başkaları için daha çoğu olabileceğini bilerek... Seçtiğim anahtar kelimelerden sadece ben sorumluyum.

Nefes

Türkiye üzerine odaklanan birçokları, Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu hali olağanüstü halin ilanı ile başlatmak gibi büyük bir hataya düşüyor ne yazık ki. Oysa ki Gezi, Türkiye'nin öncesinde de bir gül bahçesi olmadığının göstergelerinden biri. Evet, Türkiye hiçbir zaman bir gül bahçesi değildi. Bugünkü kadar içinden çıkılmaz bir halde miydi? Bu başka bir soru tabii. Ama bir kısmımız için öyle idi. Kürtler için, çok uluslu şirketlerin imrenerek baktığı ucuz emek

sömürsünün öznesi olan işçi sınıfı için, her gün kadınların katledildiği bir coğrafyada hayatta kalmaya çalışan kadınlar ve yine hemen hergün katli vacip ilan edilen LGBTI+ için örneğin Türkiye hiçbir zaman içinde ağız dolusu kahkaha atılabilen, arkanı kollamadan yürünebilen, güvende hissedilebilen, yargı mekanizması da dahil kurumlarına güven duyulabilen bir ülke olmadı. Ancak OHAL ilanı ve sonrası elbette önemsiz değil. İçine girilen bu süreç, OHAL'e kadar saydığım kesimler ve benzerlerini ilgilendiren bu kaygı ve huzursuzluğun toplumun çok daha geniş bir kesimine yayılmasına yol açtı. Ancak yine altını özenle ve Gezi'de kendini ifade etme şansı bulan renkleri içeren tüm kalemlerle çizmek isterim ki, 2013 Haziran'ı öncesi bizler Türkiye'de nefes alamıyor, boğuluyorduk.

Sosyolojik bir bağlamla düşünüldüğünde bir toplumun geniş kesimlerinin nefes alamaması demek o toplumun geniş bir kesiminin içinde yaşamak durumunda kaldığı yönetsel sistemle hiçbir bağı kalmadığı, aynı şekilde o sistemden bir pozitif beklentisi de olmadığı anlamına gelir. 2013 öncesi işte yaşanan tam da buydu.

Evet, nefes alamıyorduk. Ormanlık alanlar talan ediliyordu. Toplumsal hafızamızda etkili şekilde yeri olan yapılar yıkılıyordu. İstiklal Caddesi ve Taksim Meydanı'nda eleştirel bir söz söyleme olanağımız yoktu. Gezi'nin ön günlerinde, 1 Mayıs 2013'de Taksim Meydanı'nda 1 Mayıs'ı kutlamak isteyen yüzbinlerce insan ağır bir polis müdahalesine maruz kalmıştı. Ben o zaman Çağdaş Hukukçular Derneği'nin kriz masasında görevliydim. Telefonla bildirilen hak ihlallerini raporlamak ve gereken yere avukat erişimini sağlamak gibi gönüllü bir organizasyon içerisinde çalışıyordum. Taksim'e girişlerin yasaklanacağını bildiğimizden, sabah 07.00'den önce dernek binasında buluşmuştuk kriz masasında görev alan diğer 2 avukat arkadaşım. O gün – sayısını hatırlayamıyorum – birçok genç insan biber gazı kapsülü ile ağır yaralandı. Beyin ameliyatı geçirenler oldu. Gaz kapsülü ile gözünü kaybedenler oldu.

O gün aldığımız bir telefonda Dilan isminde genç bir kadının arkadaşları arıyordu. Dilan'ın ve beraber olduğu başka arkadaşlarının çığlıklarını duyuyorduk arkadan. Dilan 17 yaşındaydı. Bir evin içine sıkıştırılmışlardı. Biz telefonda arkadaşlarını sakinleştirmeye çalışırken Dilan başından bir biber gazı kapsülü ile vuruldu. Dilan çok ağır yaralandı. 2022'ye geldiğimizde Dilan'ın davasında hala bir gelişme yok ve Dilan'ın yaralanmasında sorumluluğu bulunanların dosya zamanasına uğrarsa cezasızlıkla ödüllendirilmesi riski söz konusu. Ve Dilan hala operasyon üstüne operasyon geçiriyor.

Bütün bunlar Gezi'den 1 ay önce yaşandı. Biz Gezi'ye böyle bir ruh hali ve böyle bir gerçeklikle girdik... Emek Sineması yıkımı, Dilan'ın yaralanması, Gezi'den 6 ay önce avukatların şafak operasyonu ile ve işkence ile gözaltına alınarak tutuklanması... Son kertede artık Gezi Parkı'nın masum ve aslına bakarsınız muhalif olarak nitelenemeyecek ağaçlarının da devlet şiddetine kurban gitmek üzere olduğu bir atmosferde doğdu Gezi direnişi...

Biz her gün karşı karşıya olduğumuz haksızlıklar, adaletsizlikler, mutsuzluklar karşısında yılmış, bıkmış, öfkeli insanlardık. Ve evet, üç beş ağaç için ayağa kalktık. Çünkü o üç beş ağaca sahip çıkmanın onurumuza, geleceğimize, akıl sağlığımıza, birbirimize sahip çıkmak olduğunu içten içe bildik. Bu haliyle, Gezi, doğayı ve tanımadığı insanları sevmeye pratiği idi. Gezi bizim için nefes alabilmek demekti.

Onur

Ve sonrası Gezi...

Gezi direnişi hep 31 Mayıs ile tarihlenir. Ancak aslında 27 Mayıs'tan başlayarak Park'ta ağaçları korumak için bir nöbet başlamıştı. Hemen her gece sabaha karşı Park'ta bekleyenler yerlerinden sökülüp atılıyor, ertesi gün, gün içinde ve akşamları Park'ta kalabalık buluşmalar oluyordu. Parkı korumak isteyenlere yönelen polis müdahalesinin dozu her gün artıyordu.

Bir gece sabaha karşı avukatların ve muhtemelen Taksim Gezi Parkı etrafında kenetlenmiş hak savunucularının telefonları arka arkaya çalmaya başladı. Unutmuyorum. Sabah saat 7 bile değildi. Park'ın kuşatıldığını ve orada bir direniş olduğunu hepimiz biliyorduk. Bir gece önce orada binlerce kişi buluşmuştu. Kürsüden coşkulu konuşmalar yapılmış, bir ağızdan şarkılar söylenmiş, alkışlar kopmuştu. Sonra bir grup orada nöbetçi kalmıştı. Sabaha karşı telefonla gelen haber bir kez daha çadırların yakılmaya çalışıldığını, insanların dövüldüğünü bildiriyordu.

Aynı gün sabah saat 10.00'da İstanbul Teknik Üniversitesi Taşkılla binası önünde bir basın açıklaması için çağrı yapıldı. Açıklama gaza bulandı.

Yine aynı gün Taksim Meydanı'nda öğle saatlerinde bir başka basın açıklaması çağrısı vardı. Açıklama bir kez daha gaza bulandı. Başımızın üstünden biber gazı kapsülleri vızır vızır geçiyordu. Turist olduklarını tahmin ettiğim ve biri bebek arabasında olan 3 çocuklu bir aile metroya inen asansörlerin olduğu yere sığınmaya çalışmıştı. Çocuklar çığlık atıyordu. Hepimiz sağa sola koştuk, düşeni kaldırdık... Ama orada Lobna Allamii düştüğü yerden kalkamadı. Başına gelen kapsülün sonucunda O, konuşmayı, yazmayı, yürümeyi yeniden öğrenmek zorunda kaldı. Hepimiz onun yerinde olabilirdik... Bizimle aynı dertlerle, nefes alamadığı için, nefes alalım diye, üç beş ağaç için, tanımadığı insanları sevdiği için oradaydı...

Akşam saatlerinde yeniden bir çağrı vardı. Harbiye'den Tarlabası'ndan Gümüşsuyu'ndan insanlar Taksim Meydanı'na girebilmek istiyordu. Biz binlerce kişi sabahtan gelmiştik ve İstiklal Caddesi'nde idik. Biz de Taksim Meydanı'na çıkmak istiyorduk. Yürüme hakkımızı, söz söyleme hakkımızı, toplumsal katılım hakkımızı talep ediyorduk. Ve bir yandan da biber gazı kapsülü ile hizaya getirilmeyi kabul etmiyor, tam da buna direniyorduk.

Hukuki bir bağlamla anlatmaya çalışacağım: Gezi öncesi maruz kaldığımız hak ihlalleri bizi nefessiz bırakmıştı. Zira toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkımızdan ifade özgürlüğümüze kadar herşeyin rafa kaldırıldığı bir ortamda nefes almamız mümkün değildi. Ancak Gezi eylemlerinin başlangıcı ile birlikte toplu olarak maruz kaldığımız orantısız polis şiddeti, artık onurumuza yapılan bir saldırıydı. Artık sadece üç beş ağaç için, nefes almak için direnmiyorduk. Yani mesele artık sadece ağaçların yaşam hakkının savunusu değildi. Bize tabi olmak ile başı dik olmak arasında bir tercih dayatıldı. Milyonlarca insan biz tercihimizi onurdan yana yaptık.

Düş, emek, sanat, şiir, kahkaha: Başka bir hayat – Başka bir dünya

Nihayetinde Gezi Parkı'ndaydık. Taksim Meydanı ve hatta İstiklal Caddesi bizimdi. Daha önce birlikte düşünmemiş, yanyana gelmemiş milyonlarca akıl, biraradaydık.

Sonrası düş, emek, şiir, insan, kahkaha...

Gezi Parkı'nda kolektif kurulmuş kütüphaneler vardı. Paranın geçmediği ve kimsenin istifçiliğe soyunmadığı kolektif mutfaklar vardı. Kreş vardı. Ekolojik tarım alanı vardı. Homofobikler, LGBTI+'ların "varolduğu" gerçeği ile tanıştı. Futbol taraftarları attıkları sloganların seksist dilinden utandı. (Elbette feministlerin yoğun çabalarının sonucunda). '68'lerin situasyonist ruhu İstiklal Caddesi'nin duvarlarını şiirle doldururken, Meydan'da ve Park'ta "şimdi ne yapacağız" sorusu etrafında toplanmış binlerce insan vardı. Beşiktaş sokaklarında ilk kez Lice için yüründü. Bu Türkiye coğrafyasını bölen görünmez duvarlardaki belki de ilk gediklerden biriydi. Ana akım medyanın haberlerini hep doğru kabul etmiş onbinlerce insan ilk kez bağımsız bir medya talebi ile sokağa çıktı. Doktorlar revir kurdu. Bir imam – sonra başına gelmeyen kalmadı ama- caminin kapılarını polis şiddetinden korunmak isteyenlere açtı. Bir üniversitenin caz korosu parkta şarkı söyledi. Bir piyanist meydanda yüzbinlerce insana resital verdi. Anneler polis şiddetine karşı çember kurdu, kalkan oldu. Avukatlar tek bir kuruş ücret almadan 7/24 adliyeler ve polis karakolları arasında mekik dokudu. Emekli öğretmenler kreşte görev aldı...

Bir çocuk hatırlıyorum. 18 yaşında idi ve küçük bir şehirde açıcılık okuyordu. Gözaltına alınmıştı ve tutuklamaya sevk edildi. Hayatı boyunca tek bir basın açıklamasına bile katılmamış 18 yaşında bir genç. Hakime neden Gezi'de olduğunu anlatmaya çalıştığı sırada o kadar doğaldı ki... Kreşteki çocuklara el baskısı yaptırıyordu çünkü çocukların o ortamda mutlu ve üretken olması gerekiyordu. Bir yandan da "Gezi'nin son gününde bütün ön yargıların yıkılmasının bir simgesi olması için" yani "yıkılmak üzere" bir duvar örüyordu.

Bu genç bugün nerededir, hayata nasıl bakar, ne yapar hiçbir fikrim yok. Ama o gün, avukatı olmaktan gurur duymuştum. Çünkü Gezi tam da O'nun Mahkemede anlatmak için çabaladığı şeydi. Gelecek nesillerin, çocukların mutlu ve kaygısız, özgür ve güvenli rengarenk bir şekilde yaşayabileceği bir dünya özlemi... Ve aslen bütün bir toplumun üstüne çökmüş olan karanlığın temsili olan duvarın el birliği ile yıkılması...

Bu yüzden Gezi, düş, emek, şiir, insan, kahkaha idi...

Gerçek olabileceğini bildiğimiz bir başka hayat, bir başka dünyaydı.

Ve bugün sıkıca sarılmak zorunda olduğumuz: Umut

Gezi'nin umut olduğunu bilmek, bunun altını çizmek, bunu anlatmak kanımca bir sorumluluk. Bugün Gezi eylemlerinden ötürü bir avuç insan 18 yıldan müebbetle varan cezalara mahkum edildiler. Ve bu bile aslında Gezi'nin kendine has kolektif aklının küçümsenmesidir. Gezi, onların tek başına yaratabileceğinden çok daha büyük bir düştü. Onlar da hepimiz gibi Gezi'nin sadece birer parçası idi. Bu nedenle gerek onlarla dayanışmak için gerekse Gezi'yi savunmak için belki de daha yüksek sesle söylememiz gerekiyor. Hepimiz oradaydık! Ve hepimiz bugün hala orada bulunmuş olmaktan onur duyuyoruz.

En başta dediğim gibi... İster Türkiye'de olalım ister dışında, Türkiye'de başka bir dünyanın mümkün olması için mücadele eden bizler - karamsar ve ağlayan yanıtlar vermemiz beklenerek- hep aynı sorulara maruz kaldık, kalıyoruz. Bu sorulara ben hep aynı yanıtı verdim: Türkiye için umut var. Ve sonra dilim döndüğünce açıklamaya çalıştım: Türkiye coğrafyası mücadelenin hiç kesintiye uğramadan süregeldiği ender coğrafyalardan... Daha birkaç yıl önce milyonlarca insan katıldı Gezi eylemlerine... Bu insanlar buharlaşmadı, hala oradalar, nefes alıyorlar, yaşıyorlar... Bu insanlar oldukça Türkiye için umut da var.

Bu nedenle Gezi eylemleri üzerine yazmak için yerime kurulduğumda önce Gezi'nin büyüttiği beslediği umuttan söz etmem gerektiğini düşündüm. O nedenle Gezi öncelikle böyle bilinsin isterim:

Gezi umuttur. Ve bu umudu derinden hissetmek için onlarca nedenimiz var.

Bugün Gezi her yıl 8 Mart'ta düzenlenen gece yürüyüşlerinde yaşıyor... Gezi Türkiye'de tüm yasaklara rağmen gerçekleşen pride'larda kendini ortaya koyuyor... Gezi tüm toplum bir distopyanın içine sıkıştırılmışken, farklı her nevi sesin ve sözün yasaklandığı bir ortamda susmayan gazeteci, avukat, öğrenci, emekçinin elinde yeniden ve yeniden yaşıyor, yaşatılıyor!

Kanımca bu umut ve bu umuttan beslenen direnç, sadece Türkiye için değil ama aynı nefessiz kalma hissini paylaşan tüm coğrafyalar için başka bir geleceğin muştusu.

“ Bugün Gezi her yıl 8 Mart'ta düzenlenen gece yürüyüşlerinde yaşıyor... Gezi Türkiye'de tüm yasaklara rağmen gerçekleşen pride'larda kendini ortaya koyuyor... Gezi tüm toplum bir distopyanın içine sıkıştırılmışken, farklı her nevi sesin ve sözün yasaklandığı bir ortamda susmayan gazeteci, avukat, öğrenci, emekçinin elinde yeniden ve yeniden yaşıyor, yaşatılıyor! ”

Dünden Bugüne Gezi Davası

GÖKÇER TAHİNCİOĞLU

27 Mayıs 2013'te, aldığı talimat doğrultusunda ağaçları sökmek için Taksim Gezi Parkı'na giren iş makinelerinin şoförleri, tarihe geçecek olağanüstü günlerin fitilini ateşlediklerini bilmiyorlardı.

O gün iş makinesinin önünde siper olarak ağaçları koruyanlar, Gezi Parkı'nda nöbet tutmaya başlayarak polisin olağanüstü sert müdahalelerine rağmen yerlerinden ayrılmayanlar, büyük bir direnişin öncüleri oldular.

Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun Gezi Parkı'na dokunulamayacağına yönelik kararına ve herhangi bir imar izni bulunmamasına rağmen parka girmeye çalışan iş makineleri püskürtüldü. Parkın oldu bittiyle yok edilmesi ihtimaline karşı duranlara yönelen devlet şiddeti karşısında yüzbinler sokağa döküldü.

Kürtaj karşıtlığı, cinsiyet ayrımcılığı, ifade özgürlüğüne yönelik müdahaleler, cinayetler, katliamlar, Ergenekon ve Balyoz başta olmak üzere yürütülen operasyonlar, bütün bunlara duyulan tepki, Gezi eylemlerinde cisimleşti. İstanbul'da başlayan eylemler Türkiye'nin dört bir yanına yayıldı. Sekizi eylemci on kişinin yaşamını kaybettiği olaylarda, binlerce kişi yaralandı.

Yaşananlarla ilgili çok sayıda dava açıldı. Taksim Dayanışması Davası olarak bilinen davada 26 kişi o dönemde beraat etti. Beşiktaş Çarşı Grubu aleyhine açılan dava da beraatle sonuçlandı. O dönemde mesele "izinsiz gösteri yapıldı mı yapılmadı mı?" ekseninde ele alınıyordu. Ancak bu eksenin dışına daha o zaman çıkıldığı sonradan anlaşıldı. Daha ilk günden, bu eksenin dışına çıkmaya ve "sorumlular" yaratmaya yönelik adımlar atılmaya başlanmıştı.

Heyet değişikliği, ağırlaştırılmış müebbet ve 18 yıl

İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, 25 Nisan 2022'de, Gezi davasında verdiği kararı açıkladı. Mahkeme, Anadolu Kültür Yönetim Kurulu Başkanı Osman Kavala'yı ağırlaştırılmış müebbet, Ayşe Mücella Yapıcı, Çiğdem Mater Utku, Ali Hakan Altınay, Mine Özerden, Can Atalay, Tayfun Kahraman ve Yiğit Ali Ekmekçi'yi 18 yıl hapisle cezalandırdı. Kararla birlikte tutuklu yargılanan Kavala dışındaki sanıkların da tutuklanmalarına karar verildi.

Oysa 26 ay önce, aynı kanıt ve suçlamalarla İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi, aynı sanıkların beraatine karar vermişti.

Ancak bu mahkeme heyeti kısa sürede dağıtıldı. Mahkeme bünyesinde önce ikinci bir heyet oluşturuldu ardından eski heyette yer alanlar farklı mahkemelerde görevlendirildi. Zaten istinaf mahkemesi beraat kararını bozduktan sonra dava 30. Ağır Ceza Mahkemesi'ne değil, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderildi. Üstelik akıl almaz bir yöntemle. Davanın bu mahkemedeki Beşiktaş Çarşı Grubu davası ile birleştirilmesi talebini yazan hakim, nöbetçi olarak İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görev yaparken, kendi talebini değerlendirdi ve olumlu görüş verdi. Böylece heyet değişikliği ile yetinilmedi ve mahkeme de değişti. Yeni heyette çok değil 3 yıl öncesine kadar AKP teşkilatında görev yaptığını gizlemeyen hakim Murat Bircan da vardı. Bircan, bire karşı iki oyla verilen mahkumiyet kararında, mahkumiyet yönünde oy kullanarak belirleyici oldu.

Otpor ve Canvas

Davanın gerekçeli kararı 8 Haziran 2022'de tamamlandı. İlginç bir sonuç yoktu. Gezi iddianamesinde yer alan, Kavala ve Açık Toplum Vakfı'nın hükümeti yıkmak için Gezi eylemlerini tasarladıkları, turuncu devrim olarak bilinen Ukrayna ve Mısır'daki eylemleri organize ettiği belirtilen Otpor ve Canvas adlı grupların da Gezi'yi etkin kılmak için kullanıldığı tekrarlanıyordu. İddianamede de bu iddianın üzerinde özellikle durulmuş, Kavala'nın yurtdışı seyahatleri, firari durumdaki Gezi sanıklarından sanatçı Mehmet Ali Alabora'nın Otpor liderleri ile aynı dönemde aynı ülkede bulunmaları bunun kanıtı olarak gösterilmişti. Ortada görüşme yapıldığına yönelik bir kanıt yoktu, Otpor liderleri de böyle bir görüşme olmadığını açıklamıştı ancak yargıya göre her şey netti.

Daha önce davada beraat kararı veren mahkeme, 2013'te yapılan telefon dinleme kayıtları için, "yasal değil" yorumu yapmıştı. Ancak mahkumiyet kararı veren İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'ne göre, "suç işlemek amacıyla örgüt kurmak" suçundan verilen hakim kararıyla yapılan dinlemeler, başka bir suçtan açılan davada da kullanılabilirdi. Mahkemeye göre her ikisi de örgütsel yapılar olduğu için bir sakınca yoktu. Bir üye, "konuşma tapeleri yasal değil" diyerek bu görüşe karşı çıktı ama azınlıkta kaldı.

Zaten konuşma kayıtlarında da Otpor ve Canvas bağlantısını kanıtlayacak hiçbir ifade yoktu ama bu da önemsenmedi. Zira, bu örgütlerin, belirlenen isimleri cezalandırmada kullanılması daha Gezi'nin ilk günlerinde planlanmıştı. Manzara bunu gösteriyordu.

Dokuz yıl önce: AKP, cemaat ve ulusalcı isimler aynı görüşte

Gezi davasının iddianamesinde, Gezi olaylarının hükümeti düşürmek için planlandığı ve finanse edildiği iddiası yer alıyordu ve bunun 'üçlü sacayağı' tarafından yapıldığı ifade ediliyordu. İddianameye göre, sacayağını oluşturan isimler şöyleydi; "Soros, Otpor lideri Maroviç, Kavala."

İddianame, Soros'un Açık Toplum Enstitüsü yoluyla iktidarları değiştirdiği, Sırbistan'da kurulan Otpor'un ABD bağlantılarıyla, para karşılığında iktidarları değiştirmek için çalıştığı, Kavala'nın da Soros ve Otpor bağlantıları ile Gezi'yi planlayarak, finanse ettiği temeline oturtuluyor.

“ O gün iş makinesinin önünde siper olarak ağaçları koruyanlar, Gezi Parkı'nda nöbet tutmaya başlayarak polisin olağanüstü sert müdahalelerine rağmen yerlerinden ayrılmayanlar, büyük bir direnişin öncüleri oldular. ”

Ancak bu iddianın ortaya atıldığı ilk tarih ilginç. Gezi olaylarının başlangıç tarihi 27 Mayıs 2013. Hemen birkaç gün sonra, Otpor'la ilgili ilk yazılar çıkmaya başlıyor. Otpor'la Gezi'yi ilk ilişkilendiren isimlerden biri ulusalcı kimliğiyle tanınan Banu Avar. Avar, 31 Mayıs 2013'te önce Gezi'yi eleştirerek, *"BDPKK öncülüğünde Taksim'de Gezi Parkı'nın yok edilmesini protesto eden kalabalık birden kendini uluslararası bir harekâtın öznesi olarak buldu! Olay çok önceden hazırlanmış görünüyor, ama kalabalıkların bundan haberi yoktu... Bir anda olay dünya çapında Twitter ve Facebook'ta 'en çok izlenen' oldu... Taksim meydanı yabancı muhabir ve muhbirle doldu... Sosyal paylaşım ağları, birebir Mısır'daki Arap Baharı kokulu mesajlarla sallandı..."* satırlarını kaleme aldı.

Avar, hemen bir gün sonra da Otpor'la Gezi'yi ilişkilendirerek, *"2004-2005 yıllarında 'Turuncu Darbe' sahnelenmiş ülkelerde gazetecilik yaptım. Ukrayna'da Kırgızistan'da, Lübnan'da, Gürcistan'da, Kosova'da, durumu belgeledim. AKP hükümeti ülkeyi iç savaşın, bölünmenin eşiğine getirdi. Ne hukuk kaldı ne adalet! Böyle süreçler turuncu hareket için uygun süreçlerdir... OTPOR ve CANVAS batı istihbaratının DARBE örgütleridir. Sıkılı yumruk amblemi sosyal medyada insanları galeyana getirmektedir... Türkiye'de yaşanan felaketlerde gıkı çıkmayan, Türk milletine olan düşmanca tavırları aşikar Uluslararası Af Örgütü ve benzer kurumların Gezi Parkı olaylarında kararlar yayınlaması, AB ve ABD siyasetlerinin açıklamaları hayra alamet değildir. Uymak görevimizdir!"* ifadelerini kullandı.

Avar'dan hemen bir gün sonra, Gezi iddianamesine neredeyse bire bir aktarılan, henüz 19 yaşındaki Erhan Sandıkçı tarafından "Güncel Meydan" adlı sitede yayımlanan uzun ve detaylı yazı kaleme alındı. Sandıkçı, "Ne oluyor, ne yapmalı?" başlıklı yazısında, şunları söylüyordu:

"...Beni böyle bir yazı hazırlamaya iten, burnuma gelen çok pis kokular oldu... 2011'de Kuzey Afrika'dan başlayıp Suriye'ye yayılan 'Arap baharı' küresel çetenin işidir. Sosyal medya ve Sivil Örümcük Örgütleri öne çıkmıştır. 31 Mayıs'ta akşam ve gece süren eylemlerde bulundum. İstiklâl Caddesindeki büyük kalabalıktan önce gerçekleşen eylemde, grubun önünde polisle tartışan bazı kişilerin kafasına taktığı kaskta '#OCCUPYTURKEY' yazması dikkatimi çekti. Tivitırda da en çok kullanılan etiketlerden biri '#occupyturkey'di. Türkiye ve dünya gündemi listesinde ise en üstte '#DirengeziParkı' vardı. Facebook'ta ise 'Occupy Turkey' adlı sayfa, bu eylemler hakkında en hızlı bilgilerin paylaşıldığı, güncel gelişmelerin aktarıldığı sayfa oldu. Sayfa 1 Haziran saat 3.00 civarında 16 bin üyeye sahipken aynı gün saat 23'te 40 bin üyeye ulaşmış durumda. Büyük olasılıkla da eylemlerin gidişâtı bu sayfadan yönlendirilmeye çalışılacaktır. 'Occupy' işgâl etmek anlamına geliyor. Bu slogan ilk kez 2011'de Wall Street'teki eylemler için kullanıldı. Occupy Wall Street" eylemlerinin başını OTPOR-CANVAS çekiyordu. OTPOR, Balkanlarda ortaya çıkmıştı ve Yugoslavya'yı parçalayan "sivil" direnişleri örgütlemişti... Occupy Turkey" sayfası Gezi Parkı sürecinin, başından itibaren etkili bir parçası oldu... Occupy Turkey" sayfası ise Tayyip Erdoğan'ın ODTÜ'ye tanklarla girmeye çalıştığı, muhalif öğrencilerin biber gazı ve tazyikli suya boğulduğu dehşet olaylar gerçekleşirken kuruldu. O tarihteki paylaşımlara bakıldığında ODTÜ'ye destek eylemlerine de yön vermeye çalıştı görülüyor... Bu fitilin Soros tezgâhıyla yakıldığını bilen vatanseverler, olabildiğince yüksek sesle meydanlara çıkıp sürecin denetimini ele almalı..."

Gezi davasının iddianamesinde, Gezi olaylarının hükümeti düşürmek için planlandığı ve finanse edildiği iddiası yer alıyordu ve bunun 'üçlü sacayağı' tarafından yapıldığı ifade ediliyordu. İddianameye göre, sacayağını oluşturan isimler şöyleydi; "Soros, Otpor lideri Maroviç, Kavala."

”

“Yumruk havada”

Bu yazı, onlarca site tarafından atıf bile yapılmadan kullanıldı. Sandıkçı’nın yazısında Otpor ve Canvas’ın farklı ülkelerdeki girişimleri ve kullanılan “yumruk havada” sembolünün nasıl ülkelere göre değiştiğini gösteren görseller de var. Haritalar, görsellerle daha ilk günden Gezi, Otpor’la bağlantılandırılmıştı.

Basın da devrede

6 Haziran’da bu kez iktidara yakın Türkiye gazetesinde, Turuncu devrim, Arap baharı gibi hareketlerin mimarı Otpor’un Gezi ile Türkiye’de sahne aldığı haberi vardı. Kaynağı belirsiz haberde, aynı grubun ODTÜ eylemlerinde de süreci yönlendirmeye çalıştığı, Taksim eylemlerinden önce devreye sokulduğu ve Gezi Parkı olaylarının da buradan yönetildiği yer alıyordu. Yine Türkiye gazetesinde 8 Haziran’da çıkan “İşte Derin Darbenin Kodları” başlıklı yazıda Soros’un destek verdiği kuruluşların medya ve öğrenciler aracılığıyla Gezi Olayları’nı tezgâhladığı öne sürülüyordu.

10 Haziran’dan itibaren ise eski Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek, Yiğit Bulut, youtube’a yüklenen Türkçe altyazılı, Gezi’nin arkasında Otpor’un olduğu video kaydından hareketle, aynı iddiaları anlatmaya başladı. Takvim gazetesi ve A Haber’de de 13-14 Haziran’da aynı iddialar detaylı biçimde haberleştirildi.

Haberler birbirini izliyordu artık. Gezi’de olup biten ne varsa Otpor ve Canvas ile ilişkilendiriliyordu.

Cemaat savcıları işbaşında

Bugün dava dosyasından anlıyoruz ki Gezi eylemleri ile ilgili “örgüt soruşturması”, Gezi eylemleri devam ederken başlatılmış. Fethullah Gülen cemaatine mensup oldukları gerekçesiyle haklarında dava açılan ve Türkiye’den kaçan savcılar ve polis müdürleri de o dönem Kavala hakkında, tam da Otpor ve Canvas iddialarına dayanarak fezleke hazırlamış. Ardından telefon dinlemeleri yapılmış. Ancak nedense bu fezleke ve kanıtlar rafta kalmış. Muhtemelen 17/25 Aralık 2013’te cemaat savcılarının bazı bakanları da kapsayan operasyona imza atmasıyla AKP ile cemaat arasındaki ittifakın dağılması ve cemaatin tasfiye sürecinin başlaması kanıtların rafta kalmasının nedeni.

Raftan indi

Ancak cemaat tarafından gerçekleştirilen 15 Temmuz darbe girişiminden sonra bu kanıtlar raftan indi. Türkiye, olağanüstü hal ile yönetilirken, savcılar, o dönemde yapılan konuşmaları da inceleyerek, Kavala hakkında soruşturma başlattı. Hukuk tarihine geçecek soruşturma kapsamında Kavala iki ayrı suçtan 1 Kasım 2017’de tutuklandı. Türkiye sivil toplum hareketinin öncü isimlerinden Kavala’ya iki ayrı suçlama yöneltildi. 15 Temmuz darbe girişimini teşvik etmek ve Gezi olaylarını finanse etmek...

Kavala, cezaevindeyken, savcılık önce 15 Temmuz dosyasından tahliye edilmesi için başvurdu. Bu suçtan tahliye olan Kavala hakkında bir süre sonra diğer sanıklarla birlikte Gezi davası açıldı. Kavala, bu davada beraat etti ancak iktidarın büyük tepkisi vardı.

Daha önce tahliye edildiği dosyadan bu kez tutuklama kararı verildi ve cezaevi dışına çıkmasına engel olundu. Ancak bir sorun vardı. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, daha önce Türkiye'yi, Kavala dosyası nedeniyle mahkum etmişti.

Bu nedenle suçlamanın değişmesi uygun bulundu. Kavala, önce casusluk suçundan tutuklandı, hemen ardından 15 Temmuz dosyasındaki anayasal düzeni ihlal suçlamasından tahliye edildi. Ardından Kavala hakkında casusluk suçundan yeni dava açıldı.

Bu süreçte bölge adliye mahkemesi (İstinaf) Gezi davasındaki beraat kararlarını bozdu. Dava, İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi'ne geri gönderildi ve burada Kavala hakkındaki casusluk davası ile birleştirildi. Daha önce beraatle biten ancak Yargıtay'ın bu kararı bozduğu Beşiktaş Çarşı davası ile İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi ile birleşti.

“Kavala, cezaevindeyken, savcılık önce 15 Temmuz dosyasından tahliye edilmesi için başvurdu. Bu suçtan tahliye olan Kavala hakkında bir süre sonra diğer sanıklarla birlikte Gezi davası açıldı. Kavala, bu davada beraat etti ancak iktidarın büyük tepkisi vardı. Daha önce tahliye edildiği dosyadan bu kez tutuklama kararı verildi ve cezaevi dışına çıkmasına engel olundu.

Mahkeme, dosyaları yeniden ayrıştırdı ve Gezi davasında bugün çok konuşulan kararı verdi. Üstelik Kavala'nın cezaevinde tutulmasına yol açan casusluk suçundan beraatine hükmederek.

İddianame, altı yıl önceki yazılarla paralel

Bu noktada, bütün bu sürece kaynaklık eden iddianameye dönmekte fayda var.

Gezi eylemlerinden altı yıl sonra yazılan iddianamenin kalbinde, Gezi'nin ilk günlerinde ortaya atılan ve hükümetin sahiplendiği Otpor Canvas vardı. Şöyle deniyordu iddianamede:

“Kalkışmanın başladığı ilk tarihlerde gösteri grubunun önünde polislerle tartışan bazı kişilerin taktığı kasklarda ve giydikleri tişörtlerde #OCCUPYTURKEY yazısı yer almaktadır. Gösterilerin temel olarak örgütlendiği alan olan Twitter'da en çok kullanılan etiketlerden birisi #occupyturkey'dir. Söz konusu hashtag 28 Mayıs 2013 günü başlatılmış ve hashtag'in altında toplam 500.000 civarında Twit atılmıştır. Türkiye ve dünya gündemi Twitter listesinde ise günler boyunca en üstte #DirenGeziParkı hashtag'i bulunmaktadır. Facebook'ta ise #OccupyTurkey adlı sayfa, bu kalkışma hakkında en hızlı bilgilerin paylaşıldığı, güncel gelişmelerin aktarıldığı sayfa olmuştur. Kalkışmanın gidişatının yönlendirildiği sayfaya bir iki gün içerisinde on binlerce üye kaydolmuştur.... Sayfa, ODTÜ'de 18 Aralık 2012 tarihinde başlayan ve günlerce süren öğrenci eylemleri sırasında kurulmuştur... Kısaca ülkemizde 2012 yılı içerisinde OTPOR/CANVAS denetiminde, şüphelilerin oluşturduğu kolektif yapı tarafından bir halk hareketi için defalarca nabız yoklanmıştır.”

Cemaatin hazırladığı fezkele ile de paralel bu satırlar, Avar ve Sandıkçı'nın yazdıklarıyla neredeyse birebir aynı. İddianamede, 2016'da delillerin yeniden değerlendirildiği, FETÖ mensubu polis ve savcılarının olası etkilerinin soruşturmanın üzerinden kaldırıldığı belirtilse de kaynaklar, iddialar bütünüyle yine aynı. Ve gerekçeli kararda da fezkele ve iddianamede olduğu gibi mahkumiyete gerekçe olarak Otpor ve Canvas ana gerekçeler olarak sunuluyor.

Sonradan ne dediler?

2019'da, Artı Gerçek adlı internet sitesinde, 2013'teki yazıların sahipleri Avar ve Çağrı ile yapılan söyleşiler yer aldı. Avar, “Her ülkenin kendine göre farklı şartları var. Gezi İddianamesi'nde suçlanan kişilerin suçlu olduğunu düşünmüyorum. Ama Gezi'yi başka yönle-

çekmek isteyen belli odaklar olduğunu düşünüyorum. Bunu sadece o yazımda değil, 'Kaçın Demokrasi Geliyor' kitabımda konuyu ayrıntılı olarak işledim" yorumunu yapmakla yetindi.

Sandıkçı ise "6 yıl önce o yazıyı yazarken eylemlere de gidiyordum. Yani Gezi'ye toptancı bir şekilde "dış güçlerin oyunu, buna âlet olmayalım" diye bakmadım, aktif bir şekilde içinde yer aldım... Biraz da 19 yaşındaki düşünce yapımın etkisiyle abartılı bir kuşkuculuk içinde bu yazıyı yazdım... Gezi iddianamesinde yazımdan bolca 'alıntı' var. İddianamede birçok 'online' kaynağa atıf var, YouTube linkleri vs. var ama benim yazımın yayınlandığı link yok. (İddianame değil makale olsa bunun adı intihâl olurdu.) Atıf yok çünkü işlerine gelen kısımları almışlar, eğer tamamı okunursa hoşlarına gitmeyecek bir tablo ortaya çıkacak. Zâten iddianamede elle tutulur ciddi bir delil yok" dedi.

Meydanlar artık yasaklı

Anayasaya göre herkesin izin almaksızın basın açıklamasında bulunma, toplanma ve gösteri hakkı bulunuyor. Ancak Gezi'den sonra adım adım alanlar yasaklandı. 15 Temmuz darbe girişiminden sonra olağanüstü hal döneminde grevler için bile erteleme, yasaklama kararları verildi. Olağanüstü hal bitip Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi olarak nitelenen başkanlık sistemine geçildikten sonra da valiliklerin inisiyatifiyle, neredeyse tüm eylemler yasadışı ilan edilmeye başlandı. Bazı kentlerde yıllardır eylem yasakları sürüyor. İstanbul, Ankara gibi kentlerde ise hemen her gün müdahale edilen eylemlerin görüntüleri gündeme geliyor.

İktidarın Gezi'ye yönelik tutumu biliniyor. Ancak Gezi'nin sonradan getirilen eylem yasakları için aparat olarak kullanıldığına da kuşku yok. Gezi davasında, AİHM kararına rağmen verilen ağır kararlar ve uygulamalar da hem sivil topluma hem de başka olası eylemlere karşı keskin bir mesaj içeriyor.

İktidarın Gezi'ye yönelik tutumu biliniyor. Ancak Gezi'nin sonradan getirilen eylem yasakları için aparat olarak kullanıldığına da kuşku yok. Gezi davasında, AİHM kararına rağmen verilen ağır kararlar ve uygulamalar da hem sivil topluma hem de başka olası eylemlere karşı keskin bir mesaj içeriyor.

18 Ekim 2017

Osman Kavala, Atatürk Havalimanı'nda gözaltına alındı. Gözaltı süresinin uzatılması ile 1 Kasım 2017 tarihine kadar hakim karşısına çıkartılmadı.

1 Kasım 2017

Osman Kavala, İstanbul Cumhuriyet Savcılığı tarafından ifadesi alınmaksızın çıkartıldığı sorgu hakimliğinde "Anayasal düzeni değiştirmeye teşebbüs, hükümeti ortadan kaldırma" suçlamasıyla tutuklandı.

3 Ağustos 2018

Bu tarih öncesinde Kavala'nın avukatları tutukluluk incelemesinin duruşmalı yapılması yönünde defalarca başvuru yapmalarına rağmen inceleme sürekli olarak dosya üzerinden yapılarak, tutukluluğun devamı kararı verilmişti. Bu kez Mahkeme duruşmalı inceleme yaptı, ancak Kavala'ya ve avukatlarına haber verilmeyerek İstanbul Barosu'ndan avukat ataması ile duruşma gerçekleştirildi. Ve bir kez daha Kavala'nın tutukluluğunun devamına karar verildi.

16 Kasım 2018

Osman Kavala'nın kurucusu olduğu Anadolu Kültür Vakfı'nın bazı yöneticileri gözaltına alındı ve daha önce beraat etmiş Taksim Dayanışması üyeleri ifadeye çağırıldı, sivil toplum aktivisti Yiğit Aksakoğlu 17 Kasım 2018 tarihinde tutuklandı.

19 Şubat 2019

Kavala'nın tutuklanmasından 1,5 yıl sonra iddianame hazırlandı.

4 Mart 2019

İddianame İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edildi.

22 Mayıs 2019

Anayasa Mahkemesi, Kavala'nın avukatları tarafından 29 Aralık 2017 tarihinde yapılan bireysel başvuru hakkında nihayet kararını açıkladı ve oy çokluğu ile "ihlal olmadığına" hükmetti. Anayasa Mahkemesi başkanı karara karşı oy kullanan yargıçların içerisinde yer aldı.

**24 Haziran 2019 ve
25 Haziran 2019**

Davanın ilk duruşması Silivri Cezaevinde bulunan mahkeme salonunda görüldü. Aksakoğlu tahliye edilirken Kavala'nın tutukluluğuna devam kararı verildi. Duruşmada mahkeme heyeti başkanı tutukluluk devam kararına şerh koydu. PEN Norveç Başkanı ve Türkiye Danışmanı duruşmayı gözlemlemek üzere salonda hazır bulundular.

18 Temmuz 2019

İkinci duruşma görüldü ve Kavala yine tahliye edilmedi. PEN Norveç Türkiye Danışmanı duruşmayı gözlemledi.

29 Temmuz 2019

Hakim ve Savcılar Kurulu tarafından İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi'nde ikinci bir yargıç heyeti oluşturuldu ve Gezi davası bu ikinci oluşturulan heyete devredildi.

8 Ekim 2019 ve**9 Ekim 2019**

Üçüncü duruşma görüldü ve Kavala'nın tutukluluğuna

devam kararı verildi. PEN Norveç Türkiye Danışmanı bu duruşmada gözlemci olarak hazır bulundu.

11 Ekim 2019

Osman Kavala 2017/96115 soruşturmalı dosyada yer alan TCK 309. maddede düzenlenen Anayasal Düzeni Ortadan Kaldırmaya Teşebbüs Etme suçundan re'sen tahliye edildi. Tutukluluğu diğer suçlama üzerinden devam ettirildi.

10 Aralık 2019

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Kavala hakkında 7 Haziran 2018 tarihinde yapılan başvuruda karar verdi. Osman Kavala'nın tutukluluğunun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5.1, 5.4 ve 18. maddelerine aykırı olduğunu belirterek, tutukluluğun bir hak ihlali olduğuna ve Kavala'nın derhal serbest bırakılmasına hükmetti.

24 Aralık 2019

Görülen dördüncü duruşmada Mahkeme AİHM kararını uygulamayarak Kavala'nın tutukluluğuna devam kararı aldı. Mahkeme gerekçe olarak kararın kendilerine henüz ulaşmadığını belirtti. PEN Norveç Türkiye Danışmanı duruşmayı gözlemledi.

25 Aralık 2019

Savcılıkça yargılamanın en önemli tanıklarından olduğu iddia edilen M.P. sanıklar ve avukatlarının yokluğunda kapalı oturumda dinlendi.

20 Ocak 2020

Tanık M.P bir kez daha sanık avukatlarının yokluğunda kapalı oturumda dinlendi.

28 Ocak 2020

Beşinci duruşma görüldü. Mahkeme bir kez daha Kavala'nın derhal serbest bırakılmasını gerektiren AİHM kararını uygulamayarak Kavala'nın tutukluluğunun devamına karar verdi. Bu duruşma

öncesinde tanık M.P'nin celse arasında, hem de üst üste iki kez, savunma avukatları ve sanıkların yokluğunda dinlenmesi hukuken eleştirildi. Avukatlar mahkeme heyetini reddetti. Milletvekili Sezgin Tanrıkulu duruşma salonundan çıkarıldı. Avukatların reddi hakim gerekçesi "duruşmayı uzatma saikli" değerlendirilmesi ile reddedilince avukatlar duruşma salonunu terk etti. PEN Norveç Türkiye Danışmanı duruşmayı gözlemledi.

6 Şubat 2020

Duruşma arasında savcı dosya hakkında mütalaasını sundu ve tüm sanıklar hakkında müebbet hapis cezası verilmesini talep etti.

18 Şubat 2020

Davanın 6. duruşması görüldü ve bu duruşmada sanıklar hakkında somut ve kesin bir delil olmadığı belirtilerek beraate hükmedildi. Dosya yurtdışında bulunan sanıklar yönünden tefrik edildi. Osman Kavala'nın tahliyesine karar verildi. Cumhurbaşkanı Erdoğan beraat kararı için "Bir manevra ile beraat ettirmeye kalktılar" açıklamasını yaptı. PEN Norveç Türkiye Danışmanı ve Genel Sekreteri duruşmayı gözlemlediler.

Aynı gün Osman Kavala hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından daha önce re'sen tahliye kararı verilen 2017/96115 sayılı soruşturma kapsamında gözaltı kararı verildi. Kavala, 19.02.2020 tarihinde sulh ceza mahkemesi tarafından bu dosya kapsamında yeniden tutuklandı.

12 Mayıs 2020

AİHM'in "hak ihlali" kararına Türkiye'nin itirazı reddedildi. Tutuklanmanın hak ihlali olduğu ve siyasi amaçla gerçekleştirildiği kesinleşti.

3 Eylül 2020

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, AİHM'in Kavala

hakkında vermiş olduğu ihlal kararının uygulanmasını ve Kavala'nın derhal serbest bırakılmasını talep etti.

3 Aralık 2020

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Osman Kavala'nın derhal serbest bırakılmasına ve Anayasa Mahkemesi'nin daha fazla ertelemekten AİHM kararına uygun düşecek şekilde dosyayı görüşmesine dair ara kararını açıkladı.

18 Aralık 2020

Kavala hakkında düzenlenen ikinci iddianame kapsamında açılan davanın ilk duruşması İstanbul 36. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görüldü ve Kavala'nın tutukluluğunun devamına karar verildi. PEN Norveç Türkiye Danışmanı duruşmayı gözlemledi.

29 Aralık 2020

Anayasa Mahkemesi Osman Kavala'nın Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verdi. Karar 7'ye 8 oy çokluğuyla alındı.

22 Ocak 2021

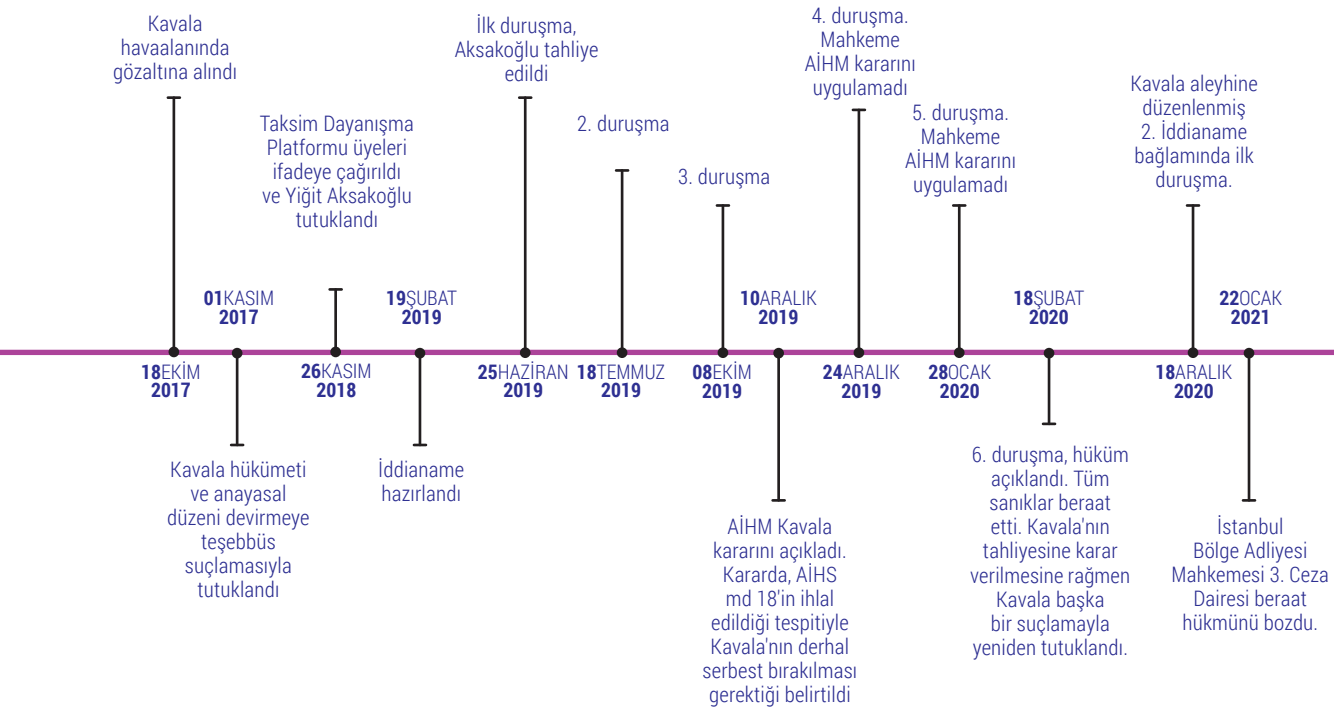
İstanbul Bölge Adliyesi Mahkemesi 3. Ceza Dairesi Gezi davası hakkında 2020 yılında verilen beraat hükmünü bozdu. Dava yeniden görülmek üzere İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderildi.

5 Şubat 2021

Kavala hakkında düzenlenen ikinci iddianame kapsamında İstanbul 36. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın ikinci duruşmasında Kavala'nın tutukluluğunun devamına ve davanın İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen Gezi ana davası ile birleştirilmesine karar verildi.

28 Nisan 2021

Yurtdışındaki sanıkların Gezi ana davasından hükümlerle birlikte tefrik edilen dosyası yeniden

Gezi ana davası ile birleştirildi. Aynı gün Beşiktaş Spor Kulübü taraftar grubu Çarşı'ya karşı yine Gezi Parkı eylemleri ile ilgili açılmış davada verilen beraat hükmü Yargıtay tarafından bozuldu. PEN Norveç Türkiye medya temsilcisi duruşmayı gözlemledi.

21 Mayıs 2021

İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmada, Osman Kavala'nın casusluk suçundan tutukluluk halinin devamına karar verildi. Mahkeme, Çarşı dosyasının, birleştirme yönüyle değerlendirilmesi için incelenip iade edilmek üzere mahkemeye gönderilmesinin istenmesine karar verdi.

9 Haziran 2021

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, ilk kez, AİHM'in Osman Kavala ile ilgili kararlarının uygulanmaması halinde Türkiye'ye yönelik ihlal prosedürü başlatacağını açıkladı.

15 Haziran 2021

İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi Çarşı davasının Gezi davası ile birleştirilmesi için İstanbul 13. Ağır Ceza

Mahkemesi'ne (Çarşı davasının görüldüğü mahkeme) müzekkere yazarak muvafakat talep etti.

12 Temmuz 2021

Çarşı davasının görüldüğü İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi dosyaların birleştirilmesine yönelik muvafakat kararı vermedi ve bu değerlendirmenin sanık müdafilerinin beyanlarının alınacağı bir sonraki duruşma günü olan 08.10.2021 tarihinde yapılmasına hükmetti.

28 Temmuz 2021

Adli tatilde Gezi davasının görüldüğü İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi hakim heyetinin başkanı geçici olarak Çarşı davasının görüldüğü İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görevlendirildi. Mahkeme heyeti başkanı bu geçici görevinde İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi başkanı sıfatıyla muvafakat kararı aldı. Böylece heyet başkanı kendi talebini yine kendisi kabul etmiş oldu.

2 Ağustos 2021

Gezi davasının belirlenen duruşma günü 6 Ağustos olmasına rağmen İstanbul

30. Ağır Ceza Mahkemesi duruşmayı öne aldı. 2 Ağustos'ta görülen duruşmada Gezi davası ile Çarşı davasının birleştirilmesine ve Kavala'nın tutukluluğunun devamına karar verdi. Davalar İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki dosyada birleştirildi.

16 Eylül 2021

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 30 Kasım-2 Aralık 2021 tarihleri arasında gerçekleşecek toplantıdan önce AİHM kararının uygulanarak Osman Kavala'nın derhal serbest bırakılması talebini yineledi. Gerçekleşmediği takdirde ihlal prosedürünün başlatılacağı uyarısında bulunuldu.

8 Ekim 2021

Çarşı ve Gezi davalarının birleştirilmesi sonrasında 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nde ilk duruşma görüldü, Kavala'nın tutukluluğunun devamına karar verildi. PEN Norveç medya temsilcisi duruşmayı gözlemledi.

26 Kasım 2021

Birleştirme sonrası görülen ikinci duruşmada Kavala'nın tutukluluğuna devam kararı verildi.

Gezi Parkı Yargılaması İddianame Raporu

KEVIN DENT QC

Yayımlanma Tarihi: 09 Ekim 2020

KISIM A: GİRİŞ

Bu hukuki rapor, PEN Norveç tarafından yürütülen Türkiye İddianame Projesi'nin bir parçası olarak Kevin Dent QC tarafından hazırlanmış ve yaygın bir biçimde "Gezi Parkı" davası olarak bilinen Türkiye - Osman Kavala ve Diğerleri davasının iddianamesine dair bir analiz sunmaktadır. Bu yargılamalar, İstanbul kent merkezinde yer alan yeşil bir alan olan Gezi Parkı'nın yenilenmesine karşı çıkmak amacıyla 2013 yılında Türkiye'de gerçekleşen protestolarda rol oynadığı iddia edilen 16 kişinin (sivil toplum aktivistleri, avukatlar ve sanatçılardan oluşan) yargılanmaları ile ilgilidir. Bu yargılama süreci, duruşmalara katılan tüm dokuz sanığın beraatıyla Şubat 2020'de görünüşte sona ermiştir. Ancak, savcılığın beraat kararlarını temyiz ettiği ve bu temyiz sürecinin henüz sona ermediği anlaşılmaktadır.

Duruşmaların baş sanığı olan tanınmış hayırsever, Türkiye Açık Toplum Vakfı eski yönetim kurulu üyesi ve sivil toplum aktivisti Osman Kavala, davasını başarılı bir şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) taşımıştır. Mahkeme, 10 Aralık 2019 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ("AİHS") 5.1 (Sayın Kavala'nın suç işlediğine dair makul şüphenin olmaması), 5.4 (tutukluluğun yasaya uygunluğunun kısa bir süre içerisinde karar verilmesi) ve 18'inci (haklara getirilecek kısıtlamanın sınırlandırılması) maddeleri kapsamında, Türkiye'nin Kavala'nın haklarını ihlal ettiğine karar vermiş ve Kavala'nın derhal tahliye edilmesi çağrısında bulunmuştur.¹

Buna rağmen ve AİHM kararına açıkça uymayan bir biçimde Sayın Kavala'nın tutukluluğu hala sürmektedir ve kendisi 1000 günden fazladır tutukludur.

4 Eylül 2020'de, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Sayın Kavala'nın derhal tahliye edilmesi için Türkiye'ye bir kez daha çağrıda bulundu.²

İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Barosu (BHRC), uluslararası dava takip programının bir parçası olarak duruşmaları gözlemlemiş ve bu duruşmalara dair kapsamlı raporlar hazırlamıştır³. Bu rapor BHRC'nin Türkiye'deki deneyimleri ve bilhassa bu duruşmanın izlenmesi kapsamındaki deneyimlerine dayanmaktadır.

İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Barosu Hakkında

BHRC İngiltere ve Galler Barosunun uluslararası insan hakları koludur. Hukukun üstünlüğü yoluyla adalet ilkesinin ve temel insan haklarına riayet edilmesinin geliştirilmesine adanmış ve müstakil bir organ olan Komite, İngiltere ve Galler Barosu Konseyinden bağımsızdır. Bünyesinde İngiltere ve Galler Barosunda barrister olarak görev yapan avukatlar, hukuk alanındaki akademisyenler ve hukuk öğrencileri bulunmaktadır. BHRC Yönetim Kurulu üyeleri ve genel üyeleri bağımsız hukuk faaliyetleri, öğretim ve/veya öğrencilik faaliyetlerinin yanı sıra hizmetlerini pro bono olarak sunmaktadır. BHRC bir tam zamanlı proje yöneticisi de istihdam etmektedir.

BHRC'nin faaliyet alanı kendi yargı yetkisinin olduğu İngiltere ve Galler hariç dünyanın her yerine uzanmaktadır. Bu durum Komite'nin rolünün bağımsız ve aynı zamanda hukuken nitelikli bir gözlemci, eleştirel ve tavsiye edici rolünü sürdürmesi ihtiyacına işaret eder.

KISIM B: DAVANIN VE İDDİANAMENİN ÖZETİ

2013 yılında, İstanbul'un merkezinde bulunan Gezi Parkı'nı yenileme planları sonucunda ortaya çıkan protestolar, halihazırda AİHM kararında kapsamlı bir şekilde rapor edilmiş ve özetlenmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi, Eylül 2011'de İstanbul'da bulunan Taksim Meydanı'nı yayalaştırma planını kabul etmiştir. Bu planda, Taksim Meydanı'nın etrafındaki trafik yollarının kapatılması ve kışlanın (1940 yılında yıkılan kışla) yeniden inşa edilerek, ortaya çıkacak yeni yerleşkede bir alışveriş merkezinin yapılması yer alıyordu. Bu kışla, İstanbul'un merkezindeki az sayıdaki yeşil alanlardan biri olan Gezi Parkı'nın yer aldığı alana inşa edilecekti.⁴

Mimarlar Odası ve Peyzaj Mimarları Odası gibi meslek örgütleri, bu projenin hayata geçirilmesini engellemek için idari davalar açmışlardır. 2012 yılında, Gezi Parkı'nda planlanan yıkımı protesto etmek için birçok gösteri organize edilmiştir. "Taksim Dayanışması" topluluğu da dahil olmak üzere, protestoları koordine ve organize etmek için birçok derneği, işçi sendikasını, meslek örgütlerini ve siyasi partileri bir araya getiren platformlar kurulmuştur. 27 Mayıs 2013'te Gezi Parkı'nda yıkımın başlamasının ardından, yaklaşık elli kişiden oluşan çevre aktivistleri ve yerel halk, bu yıkımı engellemek için parkı işgal etmiştir. Protesto hareketlerine başlangıçta parkın yıkımına karşı çıkan çevreciler ve yerel halk öncülük etmiştir. Ancak 31 Mayıs 2013'te polis, parkı işgal eden kişileri uzaklaştırmak için şiddet kullanarak müdahalede bulunmuştur. Protestocular ve polis karşı karşıya gelmiştir. Ardından Haziran ve Temmuz ayında protestolar artmış ve bazen şiddet içeren arbedelere dönüşen mitingler ve gösteriler halini alarak Türkiye'deki birçok il ve ilçeye yayılmıştır. Sonuç olarak, dört sivil ve iki polis memuru öldürülmüş ve binlerce insan yaralanmıştır.

İddianamenin ana hatları

İddianame, 19 Şubat 2019 tarihinde Cumhuriyet Savcısı tarafından hazırlandı. İddianame, sanıkları Ceza Kanunu'nun 312. maddesi⁵ kapsamında, hükümeti zorla ve şiddet kullanarak devirmeye teşebbüs etmek ile kamu mallarına zarar vermek, ibadet yerlerine ve mezarlıklara zarar vermek, yasadışı tehlikeli madde taşımak ve yağmacılık vb. kamu düzenini bozmaya dair birçok suç ile suçluyordu⁶.

İddianame üç bölümden oluşmaktadır⁷. İlk bölümde, Cumhuriyet Savcılığı tarafından Gezi olaylarının altında yatan içerikten bahsediliyordu. İddianame başlangıcında, "Gezi ayaklanmasının batıdan finansal destek alan profesyonel devrimciler olan Sırp "ihracatçılar" tarafından eğitilen Türk "distribütörler" tarafından organize edildiğini gösteren unsurlar sunulacağı belirtilmişti⁸.

İddianamenin ikinci bölümünde⁹, Cumhuriyet Başsavcısı, sanıkların Gezi Parkı olayları sırasında ve öncesinde gerçekleştirdikleri eylemleri ve ilişkili olduğu düşünülen kanıtları listelemiştir. Sanıkların, Gezi ayaklanmasını desteklediğini ve amaçlarının bu eylemleri Anadolu'da yaygınlaştırıp, ülke genelinde bir kaos yaratma amacıyla sözde "sivil itaatsizliği" halka sevdirmek olduğunu iddia etmiştir. Bu delillerin, Osman Kavala'nın eski yönetim kurulu üyesi olduğu Açık Toplum Vakfı'nın Gezi olaylarına finansal destek olduğunu gösterdiğini öne sürmüştür. İddianame, ayrıca, Osman Kavala ve başkalarının bu olayları organize etmekte aktif rol oynayan kişilerle gizli ve halka açık toplantılar düzenlediğini, Kavala'nın bir medya organı kurma amacı olan birkaç kişiyle ilişki geliştirdiğini ileri sürmüştür.

İddianamenin üçüncü bölümünde¹⁰, Cumhuriyet Savcılığı özellikle Osman Kavala dışındaki sanıklara dair topladığı kanıtlara dikkat çekmiştir. Bu kanıtlar arasında, kullanılan sembollerin fotoğrafları yer almış ve anlamlarına dair bilgi verilmiş, Gezi olayları sırasında yayımlanan makalelerden alıntılar yapılmış, vandalizm eylemlerinden kaynaklı hasarların fotoğrafları ibraz edilmiş ve İstanbul dışındaki bölgelerde gerçekleşen benzer olaylar özetlenmiştir.

KISIM C: İDDİANAMENİN İNCELEMESİ

Rapor Özeti

Gezi davası iddianamesindeki temel eksiklikler AİHM'in Kavala v. Türkiye (AİHM 429 (2019) davasında etkili bir biçimde şu şekilde özetlenmektedir:

"657 sayfa uzunluğundaki bu belge, gerçeklere dair kısa ve öz bir beyan içermiyor. Ayrıca başvuru sahibinin Gezi olaylarının merkezindeki gerçeklere ya da suç içeren eylemlere dair cezai sorumluluğunu da net bir şekilde belirtmiyor.

Esasen, bazılarının söz konusu suç konusunda kısıtlı bir etkisi olduğu delillerden oluşan bir derleme. Bu deliller arasında birçok telefon konuşmasının deşifre metni, başvuru sahibinin irtibatlarına dair bilgiler ve şiddet içermeyen eylem listeleri yer alıyor.

Yukarıda da vurgulandığı gibi, Cumhuriyet Başsavcılığı, başvuru sahibini bir suç ortaklığına liderlik etmekle ve bu bağlamda, hükümete karşı bir ayaklanma planlama ve başlatma amacıyla çok sayıda sivil toplum örgütünü istismar etmek ve onları gizlice koordine etmekle suçluyor.

Ancak dava dosyasında, savcılık makamlarının ellerinde Gezi olayları sırasında başvuru sahibinden şüphelenebilecekleri hiçbir objektif bilgi yok."

Ek olarak, savcılığın tutumunun başvuru sahibinin kendisine yönelik izlenen daha üst bir amaç yani bir STK aktivisti ve insan hakları savunucusu olarak susturulması, başka kişileri bu gibi faaliyetlere katılmaktan caydırmak ve ülkedeki sivil toplumu paralyze etmek için alınan tedbirler olduğu iddiasını teyit eder biçimde olduğu değerlendirilebilir.

Ayrıca, BHRC dava gözleminin ilk aşamalarında bu davanın iddianamesinin ciddi manada kusurlu ve son derece eksik olduğu sonucuna vardı.¹¹

657 sayfalık iddianame özünde Gezi Parkı protestolarının tek bir kişi veya örgüt tarafından düzenlendiği, kontrol edildiği varsayımına dayanmaktadır. İddianamede bu varsayımı destekleyecek veya sanıklardan herhangi birisinin iddia edildiği kişi olduğuna dair bir kanıt sunmamaktadır. İddianame Sayın Kavala tarafından 24 Haziran 2019'da mahkemede "fantastik bir kurgu" olarak tanımlandı. BHRC iddianamenin herhangi bir inandırıcı veya sağlam delil yerine sürekli komplo çığırtkanlığı yapması nedeniyle bu değerlendirmeye aynı görüştedir.

İddianamede tutarlı ve iyi yapılandırılmış bir anlatı yerine, bitmek bilmeyen tekrarlar, büyük bir siyasi kuramlaştırma, Türkiye ve onun Avrupa ile dünyanın diğer yerlerindeki rolüne dair birçok komplo teorisi bulunmaktadır. İddianame son derece ideolojik bir belge ve bu özelliğinden ötürü, kamuoyu tarafından anlaşılması yahut, daha da önemlisi, sanıklar tarafından bu iddialara nitelikli şekilde yanıt verilebilmesi neredeyse imkansız.

Ayrıca, iddianame çok önemli olan adalet ve denge kavramlarını barındırmayan bir belgedir.

Aksine, iddianame genelinde yer alan baskın politik tez, aşağıdakileri öne sürüyor:

1. Sanıklar, seçilmiş Türkiye hükümetini zorla devirmek için yaptıkları anlaşmanın bir parçası olarak Gezi Parkı protestolarını organize ettiler;
2. Sanıklar, bu girişimi, bunun bir parka dair çevreci bir protesto olduğu kılıfına sokarak gizlemeye çalıştılar;
3. Sanıklar, şiddet içermeyen protestoları desteklediklerini açıkça ve daima belirtmelerine rağmen şiddeti gizlice arttırıyorlardı;
4. Şiddet içermeyen protestolar için çağrı yaptıklarını ve şiddet içermeyen protestoları desteklediklerini belirtmelerine rağmen protestolarda şiddet eylemlerinde bulunacak kişileri yönlendiriyorlardı;

5. Sanıklar bunları yaparak Türkiye dışındaki, ülkeyi istikrarsızlaştırmak isteyen nüfuzlu güçlerin emir ve talimatlarını yerine getiriyorlardı;
6. Sanıklar ile STK'lar ve Avrupa organları arasındaki son derece yasal olan iletişim, aslında Türkiye dışındaki güçler tarafından yönetilen, gizli ve koordineli bir planın parçasıydı.

İddianamedeki gerçeklere dair temel eksiklik yalnızca bir teori sunması değil aynı zamanda uzunluğuna rağmen bu teorileri somut kanıtlarla ilişkilendirememesidir.

Dahası, iddianame böylesi bir tezin aksini gösterebilecek hacimdeki kanıtları dikkate alıp incelemiyor. İddianame, aşağıdaki olasılıkları bile dengeli bir şekilde değerlendirmiyor ya da dikkate almıyor:

1. Sanıkların protestoları desteklediğini, ama sadece şiddet içermeyen eylemlerde yer aldıkları;
2. Sanıkların sadece şiddet içermeyen yöntemleri destekledikleri;
3. Halkın farklı kesimlerinin sanıklar ve/veya Türkiye dışındaki güçler tarafından manipüle edilen destekçiler yerine Gezi Parkı protestolarını farklı nedenlerden ötürü destekledikleri ve bunu yaparak görüşlerini, değerlerini ve endişelerini ifade ettikleri;
4. Protestolardaki şiddet olaylarının, sanıklarından farklı ve başka amaç ve gündemleri olan, protestolara sızmış farklı gruplardan kaynaklanmış olabileceği;
5. Ve/veya kullanılan şiddetin, bir dereceye kadar, protestoları dağıtmak için yetkililerin kullandığı güce karşı kendiliğinden gelişen bir tepki olduğu;
6. İddianamede yer alan, sanıklar ile STK'lar ve Avrupa grup ve organları arasındaki ilişkinin de yer aldığı buluşmalar ve iletişimlerin STK'ların ve sivil toplum aktivistlerinin sıradan, yasal işlerinin bir parçası olduğu.

Bu olasılıkların dikkate alınmaması, iddianameyi bütünüyle dengenin yoksun gösteriyor. Sadece bu neden bile, iddianamenin bariz derecede kusurlu olduğunu göstermektedir.

Ayrıca iddianame başka önemli kusurlar da barındırıyor:

1. Sık sık tekrara düşüyor, teoriler neden tekrarlandıkları ve hatta neden iddianamede yer aldıkları hiç açıklanmadan bir kaç kez belirtiliyor;
2. İddianame aşırı uzun. İddialar her ne kadar komplike olsa ve detaylı bir açıklama gerektirse de, iddianamenin 657 sayfa uzunluğunda olmasına gerek yok. Bu önemsiz bir kusur değildir; oldukça hacimli olan iddianame kanıtları değerlendirecek yargıçlar ve bu kanıtları sınavıp, itiraz edecek avukatlar bakımından bu görevi çok daha zorlu hale getirmektedir;
3. Bunun bir kamu davası olmasına rağmen, iddianamede 773 tane şikayetçi yer alıyor ve bunların arasında Recep Tayyip Erdoğan ile tüm Türkiye kabinesi de yer alıyor. İddianamenin bu kadar fazla müşteki barındırmasını gerektirecek meşru yasal gereksinimleri saptamak çok zordur. Bunun için uygun bir neden bulunmadığından (ve hiçbir nedenin anlaşılabilir olmamasından); sanıkları yargılamak için hükümetle yapısal olarak bir arada bulunan, Türkiye toplumunun mağdur olmuş kitlesi tarafından talep edilen bir davaymış izlenimi yaratılmaya çalışılan, alenen politik bir harekettir;
4. Esasen, 440. sırada yer alan müyteki Mevlüt Saldoğan, Gezi protestolarına katılan 19 yaşındaki Ali İsmail Korkmaz'ı yasadışı bir şekilde öldürmekten suçlu bulunan bir polis memurudur. Bir protestocuyu hukuksuzca öldürmekten suçlu bulunmuş bir polis memurunu, iddianamede 'mağdur' taraf olarak tasvir etmek demokratik bir toplumda uygun görülmesi zor bir şeydir. Esasen, Saldoğan, iddianame sunulmadan önce cinayet suçundan 10 yıl hapse mahkum edilmiştir.

Ayrıca ve önemli bir husus olarak, iddianamede, demokratik bir toplumun korunması için büyük önem taşıyan haklar olan örgütlenme ve ifade özgürlüğünü barındıran barışçıl ve yasal aktivitelere olan yaklaşımda, uluslararası hukuka bağlı kalmamasının oluşturduğu temel hukuki kusurlar da bulunmaktadır. Bu boyut aşağıda detaylı bir biçimde incelenmektedir.

İddianamenin Türkiye Kanunlarına göre değerlendirilmesi

Bu raporda, iddianame, Türkiye'nin Ceza Muhakemesi Kanunu'nun kamu davası açma yükümlülüğüyle ilişkili 170. maddesi kapsamında değerlendirilecektir.

170. madde

1. Kamu davası açma görevi, Cumhuriyet Savcısı tarafından yerine getirilir.
2. Soruşturma evresi sonunda toplanan delillerin, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı bir iddianame düzenler.
3. Görevli ve yetkili mahkemeye hitaben düzenlenen iddianamede;
 - a. Şüphelinin kimliği,
 - b. Müdafii,
 - c. Maktul, mağdur ya da suçtan zarar görenin kimliği,
 - d. Mağdurun veya suçtan zarar görenin vekili veya kanunî temsilcisi,
 - e. Açıklanmasında sakınca bulunmaması halinde ihbarda bulunan kişinin kimliği,
 - f. Şikâyetle bulunan kişinin kimliği,
 - g. Şikayetin yapıldığı tarih,
 - h. Yüklenen suç ve uygulanması gereken maddeleri,
 - i. Yüklenen suçun işlendiği yer, tarihi ve zaman dilimi,
 - j. Suçun delilleri,
 - k. Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri, Gösterilir.
4. İddianamede, yüklenen suç oluşturulan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanır.
5. İddianamenin sonuç kısmında, şüphelinin sadece aleyhine olan hususlar değil, lehine olan hususlar da ileri sürülür.
6. İddianamenin sonuç kısmında, işlenen suç dolayısıyla ilgili kanunda öngörülen ceza ve güvenlik tedbirlerinden hangilerine hükmedilmesinin istendiği; suçun tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, ilgili tüzel kişi hakkında uygulanabilecek olan güvenlik tedbiri açıkça belirtilir.

Bu rapor öncelikle iddianamenin usuli yönünü ve bu usul kurallarına uyup uymadığını inceleyecek. Ardından 170/4 ve 170/5 düzenlemelerinde belirtilen suçların iddianamede uygun bir şekilde açıklanıp açıklanmadığına ve iddianamenin gerekli olan dengeyi barındırıp barındırmadığına dair iddianamenin temel niteliksel şartlarını değerlendirecektir.

Madde 170/2-İddianamenin hazırlanmasından önce suçun işlendiğine dair yeterli şüphe oluşturacak yeterli delil var mı?

En başta, madde 170/2 ve bir iddianame hazırlanmadan önce suçun işlendiğine dair yeterli şüphe oluşturan kanıtların olması şartı kapsamında, AİHM'in, dürüstlük kuralı çerçevesinde, bir suç işlendiğine dair makul şüphe oluşturan bir kanıtın bulunmadığı görüşüne vardığına dikkat çekilmelidir.¹²

Bu bakımdan, soruşturmanın bir suçun işlendiğine dair yeterli kanıtlar ortaya çıkaramaması ve bu sebeple de böyle bir iddianamenin sunumunun CMK 170/2. maddesinin ihlali anlamına gelmesinden ötürü, iddianamenin bir bütün olarak yasal anlamda kusurlu olduğu kolaylıkla söylenebilir. Kısacası, bu iddianamenin asla sunulmaması gerekirdi çünkü dürüstlük kuralı çerçevesinde, iddiaları destekleyebilecek bir kanıt barındırmıyor.

Bu, temel bir husus olsa da, bu raporun birincil amacı kanıtların ağırlığı ya da eksikliği hakkında yorum yapmak değildir. Bu, iki sebepten kaynaklanmaktadır. İlki, bu konuya dair zaten bir karar verilmiş olmasıdır. Hem AİHM hem de Gezi Parkı davasının hakimleri, toplanan kanıtların yöneltile iddiaları desteklemediği fikrine varmıştır. İkincisi, bu rapordaki inceleme, iddianamenin diğer hususları üzerine yoğunlaşıyor; yasal usullere uyup uymadığı, yöneltile suçlara dair kanıtların açıkça belirtilmesi ve açıklanması ve kanıtların dengeli bir şekilde sunulması. Ayrıca rapor, uygulanabilir uluslararası standartların bir özetini ve incelemesini sunmaktadır.

Madde 170/3 İddianame usul gerekliliklerini karşılıyor mu?

İddianame, 170. maddede düzenlenmiş bir kısım usul kuralının gereklilikleri ile uyumludur. Şüphelilerin kimlikleri açıkça belirtiliyor. Şüphelileri temsil edecek savunma avukatlarına dair bir bilgi vermiyor, ancak o an sanıkları temsil edecek kişiler henüz belli olamayabileceği için buna bir eleştiri getirilemez. Ancak iddianame, sanıkların ne zaman tutuklandıklarının ve/veya gözaltına alındıklarının bilgisini vererek, şart koşulduğu gibi tutukluluk süresini açıkça belirtiyor.

İddianame, 700'den fazla 'mağdur taraf' yani şikayetçinin isimlerini de içeriyor, ancak bu kişilerin tamamının kim olduklarına ve/veya nasıl mağdur olduklarına dair bir bilgi vermiyor.¹³ Listelenen bazı müşterilerin nasıl mağdur olduklarına dair iddianamede bir açıklama yer almıyor. Aynısı, mağdur taraf olarak bahsedilen Türkiye kabinesinin 27 üyesi için de söylenebilir. Örneğin, sanıkların ve/veya Gezi Parkı protestolarının 61. Hükümette Orman ve Su İşleri Bakanı olan Veysel Eroğlu ile olan ilişkisi iddianamede açıklanmıyor.

İhbarcılarının kimlikleri hususunda iddianamede ihbarcılara dair üç adet referans bulunsa da,¹⁴ herhangi bir isim yer almıyor. İhbarcılarının kimliklerinin belirtilmemesinin sebebi, yasal kanun hükümleri olabileceğinden, buna dair bir eleştiri yapılamaz. Nitekim iddianamenin 2.1.9.1. numaralı kısmında, Murat Papuç adındaki bir kişinin, ihbarcı rolüne yakın bir şekilde bilgi sağladığı belirtiliyor. Bu şahıs, dava esnasında tartışmalı bir kişi olmasına ve AİHM¹⁵ tarafından karşıt yorum bildirilmiş biri olmasına rağmen, madde170/3-e gereğince ismi iddianamede doğru bir şekilde yer almaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nun 312/1. maddesi kapsamında isnat edilen suç ve fer'i suçlar iddianamenin giriş bölümünde belirtilmiştir. Ancak iddianame madde 312/1 kapsamında bulunan çeşitli suç unsurlarından, ispat için nelerin gerekli olduğundan ve/veya suçlamalar karşısında uygulanabilir yasal savunmalardan bahsetmiyor. İddianame bağlamında, bu sadece şekli bir kusur değildir; suç unsurlarının ve nelerin kanıtlanması gerektiğinin açıkça belirtilmesi, Cumhuriyet Savcısı'nın suçun tüm yönlerinin kanıtlanıp kanıtlanamayacağını ve/veya belirli savunmaların geçerli olup olamayacağını göz önüne almasının ve/veya kontrol edebilmesinin etkili ve güvenilir bir yoldur.

İddianame, uygulanabilir olduğunu belirterek Türk Ceza Kanunu'nun başka maddelerine de atıfta bulunuyor ama nasıl uygulanabileceklerini belirtmiyor. İddia edilen suçun tarihinden de '2014'ten önce' olarak bahsediliyor. Bunun belirsiz ve yeterli bilgi içermediği söylenebilir ama Gezi protestolarının 2013 yılında farklı tarihlerde gerçekleşmiş olması ile de açıklanabilir.

Sonuç olarak, Gezi iddianamesinde bu temel usullere dair sadece kısıtlı sayıda olumsuzluk vardır. Genel anlamda kanuna uygundur.

Madde 170/4- İddianamede, yüklenen suçu oluşturan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanıyor mu?

İddianame bu konuda ciddi anlamda kusurludur. Bu noktada kaygıya yol açan farklı konular söz konusu olup, bunlar aşağıdaki şekilde farklı başlıklara bölünmüştür:

Siyasi bir iddianame

İddianame, kanıtların objektif, adli ve hukuki bir şekilde analiz edilmesinin yerine bir takım büyük siyasi (komplo) kuramları içermektedir. İddianamenin, siyasi düzeni güç kullanarak devirme girişimi iddiası içermesiyle, ana konusunun bir dereceye kadar siyasi olduğu kabul edilmelidir. Bu yüzden iddianamede siyasi kurumlardan ve hükümet organlarından bahsedilmesi en azından anlaşılabilir.

Ancak böyle bir davada, siyasi ve ideolojik bir niyet olmaksızın, kanıtların açık bir şekilde sunularak adli olarak incelenmesi daha önemlidir. Eğer kanıtlar suçu destekliyorsa bu kanıtları açık ve somut olarak sunmak mümkün olmalıdır. Ancak burada ise tam tersiyle karşılaşyoruz; kanıtların yerini komplo teorisi almış gözüküyor. Pratik nedenlerle, bu rapor yaklaşık 640 sayfa uzunluğundaki (tercümesi yapılmış olan) iddianamede yer alan birçok husustan sadece bir kaç örnek ele almaktadır.

Böyle bir örnek iddianamenin giriş kısmındaki (sayfa 24/640) Arap Baharı'na dair yer alan yorumda görülebilmektedir:

"Arap Baharı, Arap dünyasında gerçekleşen ve büyük siyasi sonuçlara yol açan bir harekettir. Bu, Arap bölgelerinde 2010 yılında başlayan ve hala devam eden halk hareketine verilmiş ortak bir isimdir. Arap Baharı, Arap halkının demokrasi, özgürlük ve insan hakları talepleri sonucunda ortaya çıkmıştır; bölgesel, toplumsal, siyasi ve silahlanmış bir harekettir. Protestolar, mitingler, gösteriler ve iç çatışmalar meydana gelmiştir.

Halk, özgürlük adına hükümetleri devirmiştir... Ülkemizde ise bu olaylar farklı bir şekilde adapte edilmiş, iddianamede yer alan şüpheliler, 27.05.2013 tarihinde kabul edilen İstanbul Taksim Bölgesi Yaya Alanı Oluşturma projesi kapsamında Taksim Gezi Parkı'ndaki bazı ağaçların yerlerinin değiştirilmesine karşı yapılan protestoları ülke çapında şiddet içeren gösteriler ve hükümet karşıtı bir girişim haline getirmeye çalışmıştır."

İddianamedeki bir başka paragraf da (25/640) sanıkların ve protestoların amacının seçilmiş hükümeti devirmek olduğunu öne sürmektedir, ancak bu tezi destekleyen bir kanıt sunulmamaktadır:

"Soruşturmada toplanılan kanıtlar ve ülke çapında gerçekleşmiş olaylar temel alındığında, bu olayların rastlantısal olarak gerçekleşmediği, sistematik ve planlı bir organizasyonla yönlendirildiği, demokratik bir hak ve masum protestolar olarak resmedilse de amaçlarının ülke genelinde kaos ve karışıklık yaratmak olduğu, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne karşı silahlı bir ayaklanma başlatma niyetiyle Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni devirmek ya da görevlerini gerçekleştirmesine engel olmak olduğu tespit edilmiştir."

İddianame sıklıkla, Gezi Parkı protestolarının uluslararası güçler tarafından düzenlendiğine dair oldukça siyasi bir teori öne sürse de bunu destekleyecek bir kanıt sunmuyor. Örneğin bir paragrafta (26/640) şunlar yazıyor:

"Gezi Parkı Gösterilerinin (Kalkışmasının) yöntemlerinin, sivil çatışmaların devrimlerle sona erdiği Doğu Bloku ve Arap ülkelerinde gerçekleşen olaylarla birebir eşleşmesi, ülkemizde meydana gelen olayların da uluslararası organların desteği ile yönlendirildiğini göstermektedir."

Başka kısımlarda da, ismi yer almayan kişilerin siyasi kuramları olgusal gerçek olarak sunuluyor. Bir paragrafta (26/640) şunlar yazıyor:

"SOROS'un Gezi Kalkışmasındaki etkisi basında, siyasi ve akademik toplumda geniş ölçüde konuşulmuştur, Açık Toplum Vakfı'nın kurucusu George SOROS'un, aynı başka ülkelerde gerçekleşen ayaklanmalarda olduğu gibi, ülkemizde gerçekleşen Gezi Kalkışmasında da rol oynadığı açıktır."

İddianamenin büyük ölçekli jeopolitik teorilere referanslar verdiğine dair birçok örnek bulunmaktadır. Aşağıdaki kısım (91/640) buna bir örnektir:

"Bu hususun Hükümet üyelerince ve çeşitli kişi ve kurumlar tarafından da basın aracılığıyla dile getirildiği ve yine bu yönde Açık Toplum Vakfı yönetim kurulu üyesi iken ayrılan Vakıf eski başkanlarından Can PAKER'in basına yansıyan bir konuşmasında da ifade ettiği üzere; "Açık Toplum Vakıfları Başkanı George SOROS'un Yahudi olduğu için Açık Toplumu, İsrail'in politikalarına uygun hareket etmeye ve Türkiye-İsrail krizi sırasında AK Parti hükümetine muhalefet etmeye zorladığı" yönündeki ifadelerinin de Açık Toplum Vakfının bu olaylardaki etki ve yönlendirmesinin olduğunu açıkça göstermektedir."

İddianamede George Soros'un Yahudi oluşunun protestolar ile olan ilişkisine ya da İsrail'in bu olaylar üzerindeki etkisine dair hiçbir açıklama bulunmamaktadır. Böyle bir teoriyi destekleyecek hiçbir kanıt

sunulmamaktadır. Belki de daha önemlisi, mahkeme bu noktayı nasıl değerlendirebilir ve savunma bu iddiaya nasıl itiraz edebilir? Görünüşe göre, bu durum iddianamenin temelsiz olduğu-ve özü itibarıyla önyargılı ve ayrımcı bir siyasi teori olduğunun bir başka örneğidir.

Bu duruma ilişkin bir diğer örnek olarak, iddianame sürekli olarak Gezi protestolarının Türkiye'nin diğer ülkelerin kalıbına uymaması sebebiyle Türkiye'yi sarsmak için 'küresel sermaye' tarafından organize edildiğini öne sürüyor. Bu paragrafta (89/640) şunlar yazıyor:

"Buradan da OTPOR veya türevlerinin arkasında yer alan küresel sermayeye hükmeden odakların, kendileri gibi düşünmeyen, kendilerinin emellerine hizmet etmeyen veya kendilerinin dünya ülkelerine dayatmaya çalıştıkları Ortadoğu coğrafyası gibi bölgelerin siyasi haritalarını kabul etmeyen yönetimlere yönelik kalkışmalara giriştikleri, bu odakların amacının demokratik yönetimler oluşturmak olmadığı anlaşılmaktadır."

İddianamenin (89/640) paragrafı şu şekilde devam ediyor:

"Bu odakların Avrupa veya Amerika ülkeleri gibi kendi ideolojileri açısından lokomotif güç olan ülkelerde benzer biçimde filizlenmeye çalışan eylemlere yönelik sert polis müdahalelerinde de ikiyüzlü davrandıkları, sıra İslam coğrafyasına veya küreselcilik karşıtı ülkelere geldiğinde ise arkalarında mevcut medya ve sesi gür çıkan sözde demokratik ülke liderleri aracılığıyla bu yöndeki olayların büyütülmesi ve buradan da siyasi emelleri doğrultusunda çıkarımlar elde etmeye çalıştıkları aşikardır. Gezi kalkışması eylemlerinin de izah olunan küresel düşünce içerisinde değerlendirilmesi gerekmekte olup, bu eylemlerin bir aşamaya kadar da başarılı olduğu, siyaseten eylemlerin amacı olarak görünen Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetini ve özellikle de Türkiye Cumhuriyeti Sayın Başbakanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ı yıpratmak olduğu anlaşılmaktadır."

Bir kez daha ifade etmek gerekir ki; bir mahkemenin nasıl bu şekilde bir politik önermeyi değerlendirebilecek konumda olabileceği yahut savunmanın nasıl bu tür bir iddiaya karşı itiraz geliştirebileceği açık değildir. Aksine bu yorumlar, söz konusu iddianamenin hukuki bir ceza yargılamasından öte politik bir yargılamayı öngördüğünü, daha da ötesinde AİHM'in de belirttiği üzere politik saiklere dayandığını ortaya koyan deliller sunmaktadır. AİHM, makul şüphenin ötesinde, davanın Osman Kavala'nın insan hakları savunucusu rolünü susturmak amacıyla açıldığı kararına varmıştı.

İddianamenin ilerleyen sayfaları (272/640) Gezi olaylarının Türkiye'nin Olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapmasını engellemek için gerçekleştirilen küresel bir girişimle bir biçimde bağlantılı olduğunu öne sürüyor:

"DIŞ BASIN GÖRÜNTÜLERİ

Yabancı basın mensuplarının ülkemizde yaşanan kalkışmayla ilgili muhabirlerini gönderdikleri ve yaşanan hadiseleri abartılı bir şekilde anlatarak manşetlerine taşıdıkları, ülkemizin 2020 olimpiyatlarına ev sahipliği yapmasının önüne geçmek için bu olaylara ilişkin çeşitli ülkelere el broşürleri ile duvarlara yapıştırılan ilanlarla sosyal medyada karalamalar yaptıkları görülmüştür."

Bir başka örnekte de, 89/640 sayfada, açıklama yapılmadan büyük harflerle yazılmış birçok paragraftan birinde de aynısı görülmektedir. Gezi olayları, küresel bir komplonun parçası olarak gösterilmektedir.

"BU BİLGİLER IŞIĞINDA, GEZİ KALKIŞMASININ, SİLAHLI TERÖR ÖRGÜTLERİ, LEGAL VE LEGAL GÖRÜNÜMLÜ İLLEGAL YAPILARI BÜNYESİNDE ERİTİP KONTROL ALTINA ALABİLEN, SOSYAL YAPIYI İYİ ANALİZ EDEREK TOPLUMU AMAÇLARI DOĞRULTUSUNDA OLUŞTURDUĞU ALGI İLE YÖNLENDİREBİLEN, KÜRESEL HEDEFLERİ OLAN YAPILAR TARAFINDAN YÖNLENDİRİLMİŞ VE TEŞVİK EDİLMİŞ OLDUĞU ANLAŞILMAKTADIR. GEZİ KALKIŞMASININ, İZAH OLUNMAYA ÇALIŞILAN ŞEKİLDE ORGANİZE EDİLEN, İDDİANAMEYE KONU ŞÜPHELİLER TARAFINDAN KURGULANARAK SAHNEYE KONULMUŞ EYLEMLER OLDUĞU ANLAŞILMIŞTIR. DÜNYADA MEVCUT SİYASAL YAPIDA, KENDİLERİ AÇISINDAN MÜTTEFİK VEYA STRATEJİK ORTAK OLARAK GÖRDÜKLERİ ANCAK ANTI DEMOKRATİK YÖNTEMLER VEYA KRALLIKLA YÖNETİLEN BİRÇOK ÜLKEDE BU OLAYLARIN YAŞANMAMASI HUSUSU DA İDDİA OLUNAN BU SAVI DESTEKLEMEDİR."

Bu tür açıklamaların müteakip yargılamalardaki tarafsızlığa şiddetli bir şekilde etki edebilecek olması

göz ardı edilemez. Bir iddianamenin iktidardaki siyasi partinin ideolojisine sıkı sıkı bağlı olması, değerlendirme sorumluluğu altında olan hakimlerin iddianameyi beraat kararı vererek reddetmelerini tehlikeli bir hale getirir ve bu ideolojiyi tanımadıkları anlamına gelebilir. Gerçekten de, Gezi Parkı sanıkları hakkında Şubat 2020’de beraat kararı veren hakimler hakkında bu kararın hemen ardından soruşturma açılmış olması büyük endişelere yol açmıştır. Bu beraat kararlarının Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından bir ‘manevra’ olarak tanımlanması bir iddianamenin siyasi ideolojilerle doldurulmasının yol açtığı gerçek tehlikeleri net olarak yansıtmaktadır.

Bu siyasi kuramlaştırmanın başka bir olumsuz etkisi de kanıtların uygun bir şekilde objektif olarak incelenmesini zorlaştırmasıdır, çünkü bunun yapılması ideolojiye dair bir eleştiri ya da şüphe duymak anlamına gelir.

Yukarıda açıklanan tüm nedenlerden ötürü, iddianame daha çok Türkiye’deki sivil toplum içerisindeki muhalif kesimleri susturmaya dönük aşık bir girişimdir. Böylesine bir iddianame ve savcılarının bununla uğraşması hukukun üstünlüğüne riayet edilen çoğulcu bir demokrasi ile uyumlu değildir.

Netlik olmaması ve Tutarsızlık

İddianamenin sanıklar bakımından anlaşılmasını, iddianameye itiraz etmelerini ve böylece adil bir yargılamanın tesis edilmesini neredeyse imkansız kılan bir diğer temel kusur da metinde netlik olmaması ve metnin tutarsız olmasıdır.

Özellikle, iddianamenin niteliğine zarar veren ve herhangi bir iddia ile tamamen bağlantısız ve alakasız olduğu gözükken çok sayıda tutarsız ve açıklanmamış yorum bulunmaktadır. Aşağıda, giriş kısmından (sayfa 24/640) verilen paragraf bunun bir örneğidir. Bu bölüm iki şüpheli arasındaki bir konuşma kaydına dairdir:

“2011 yılında ülkemizde temelleri atılan ve 2013 yılı mayıs ayı itibariyle de sahneye konulmaya çalışılan, kamuoyunda Gezi Parkı eylemleri olarak anılan ancak aslında bir kalkışma hareketi olan iddianamemize konu eylemlerin vahametini anlatması açısından şüphelilerden Mehmet Osman KAVALA ve MEMET ALİ ALABORA arasındaki bir telefon görüşmesinde (ID:xxxxx) Mehmet Osman KAVALA’nın “...AVRUPALILAR HER GÖRDÜĞÜM ŞEY SORUYOR İYİ TAMAM DA HANİ BU SİYASİ DURUMU NASIL DEĞİŞTİRECEK DİYE SORUP DURUYOR ...” dediği ve yine Memet Ali ALABORA’nın da sosyal medya üzerinden “MESELE SADECE GEZİ PARKI DEĞİL ARKADAŞ, SEN HALA ANLAMADINMI” şeklinde provakatif paylaşımlar yaparak iki şüphelinin de ETKİ AJANLIĞI yaptığı görülmüştür.”

Oldukça sıradan görünen, protestoların siyasi durumu nasıl etkileyebileceğinin tartışıldığı bu konuşmanın taşıdığı önem ne hiçbir yerde açıklanmış ne de taraflardan birinin yaptığı sosyal medya paylaşımıyla nasıl bir bağlantısının olduğundan bahsedilmiştir. Bağlantı, eğer varsa dahi kurulmamıştır.

Kapsamlı ve kanıtlanmamış yorumlar ve suçlamalar yapılması bu iddianamenin yaygın bir özelliğidir. Örneğin, iddianamede Osman Kavala tarafından gerçekleştirilen yolculuklara dair bir yorum yer almaktadır (31/640) ve bu yorumda Kavala’nın belirtilen yerlere gitmiş olması dışında ve ötesinde hiçbir destekleyici delil ortaya konulmaksızın, ilgili yolculukların protestoları yabancı tüzel kişiliklerle organize edebilme amacına dayandığı ileri sürülmüştür. Bu nedenle, görünüme göre, olağan ve yasal bir gezi, hiçbir açıklama yapılmadan kriminalize edilmiştir.

“Dolayısıyla şahısların Kahire’de bulundukları bu dönemde OTPOR yöneticisi İvan MAROVIÇ’ten halk ayaklanması ile ilgili eğitim aldıkları, yine Mehmet Osman KAVALA’nın ise bahsi geçen seyahatleri ile kalkışma hareketinin bir başka ayağının koordinesi maksadıyla Belçika, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri’nde bulunduğu tespit edilmiştir.”

Benzer şekilde, Osman Kavala’nın Macaristan’ı ziyaret ettiği ve George Soros’un orada aktif olduğundan (38/640) bahsedilmiş, Macaristan’a yapılan bu ziyaretin kendisinin ve George Soros’un yer aldığı bir suç aktivitesi olduğuna dair bir kanıt olduğu ileri sürülmüş ama yapılan gezi haricinde başka hiçbir kanıt sunulamamıştır. Bir ülkeye seyahat etme eylemi, herhangi bir açıklama yapılmadan kriminalize edilmiştir.

“Mehmet Osman KAVALA’nın 05.04.2012-06.04.2013 tarihleri arasında Macaristan’a gitmiştir... Ve bu seyahatin de gezi kalkışması eylemlerinin hemen öncesinde gerçekleşmesi ve Açık Toplum Vakfı kurucusu George SOROS’un yoğun faaliyetleri bulunan ve hatta bu ülkedeki üniversitesini iddianame hazırlanma sürecinde benzer faaliyetleri sebebiyle farklı ülkeye taşıdığı bilindiğinden şüphelilerin bu seyahatinin de gezi kalkışması eylemlerine yönelik koordinasyon faaliyeti kapsamında olduğu anlaşılmıştır.”

Birçok sanığın ve şahsın uçuş kayıtları listelenmiş, ama bu seyahatlerin taşıdığı anlamlara dair herhangi bir açıklama yapma girişiminde bulunulmamıştır. Aşağıdaki kısım (37/640) buna tipik bir örnektir.

“Mehmet Osman KAVALA’nın 15.11.2012-18.11.2012 tarihleri arasında Fransa’ya gittiği, Mehmet Osman KAVALA’nın 15.11.2012 tarihinde TK1823 sefer sayılı uçak ile Fransa’ya seyahat ettiği, hakkında tefrik kararı verilen dosya şüphelilerinden Meltem Aslan ÇELİKKAN (TC: xxxxxx isimli şahsın da aynı uçak ile Fransa’ya seyahat ettiği tespit edilmiştir.”

Fransa’ya yapılan bu seyahat delillendirilerek Gezi Parkı protestoları ile ilişkilendirilir ise bu durumda iddianamede bu olguya yer verilmesi gereklidir, ancak aksi durumda bu seyahatin iddianameye eklenmemesi gerekmektedir.

İddianamenin bir bölümü, Amerikalı akademisyen Gene Sharp’ın yazdığı bir kitapta yer alan şiddet içermeyen 198 protesto yöntemi ile Gezi Parkı protestoları arasındaki benzerlikleri göstermeye çalışarak, olayların önceden tasarlanmış bir senaryonun parçası olduğunu ortaya koymak istemektedir. İddianamenin yazarının, TCK md. 312 kapsamında düzenlenen suçlamalardan farklı olarak burada şiddet içermeyen protesto formlarından söz edildiği noktasında ortaya çıkan çok önemli ironiyi hiçbir şekilde iddianameye yansıtmamış olması bir yana, bu durum iddianame içerisinde çok sayıda tuhaf paragrafın yer almasına da yol açmıştır. Şiddet içermeyen 198 protesto yönteminden bir tanesi evde kalmaktır ve bu bilgi ışığında, iddianameyi hazırlayan savcı, bir sanığın (54/640) Gezi Parkı protestoları sırasında evde kalmasını, bu kişinin protestolara katılımının bir kanıtı olarak sunmaktadır.

“SOSYAL SİSTEMDEN ÇEKİLMEK

Evde Kalmak (Mehmet Ali ALABORA başta olmak üzere birçok kişi, olaylar sırasında bir süre evden çıkmamışlardır.)”

Şiddet içermeyen 198 protesto yöntemine dair diğer maddeler sadece listelenmiş, ama Gezi Parkı protestolarıyla olan ilişkilerine ya da protestolar esnasında nasıl uygulandıklarına dair bir açıklama yapılmamıştır.

“SINIRLI GREVLER

- 108. Detaylı Grev
 - 109. Tampon Grev
 - 110. Yavaşlatma Grevi
 - 111. Kurallara Harfi Harfine Uyarak İş Yavaşlatma
 - 112. Hasta Raporu Alıp İşe Gitmemek
 - 113. İstifa Grevi
 - 114. Sınırlı Grev
 - 115. Seçici Grev
- ÇOKLU-SANAYİ GREVLERİ”

198 maddelik listedeki diğer yöntemlere dair seçici bir şekilde açıklamalar yapılmıştır. Örneğin, ‘sembolik sesler’ isimli maddede, insanların 21:00’da mutfak gereçleriyle balkona çıkıp ses çıkardığından bahsediliyor, ancak bunun Türkiye’de tarih boyunca, yıllarca kullanılmış bir protesto yöntemi olduğundan bahsedilmiyor (51/640):

“28. Sembolik Sesler (Olayların başladığı ilk günden son güne kadar başta ilimiz olmak üzere ülkemizin çoğu yerinde akşam saat 21:00 sularında insanların balkon ve pençelere çıkarak tencere tavalara kaşık vurarak ses çıkartarak gezi olaylarına destekte bulunmuşlardır.”

Bu kısımda, oldukça sıradan mukayeseler, konuya uygunmuş gibi iddianamede yer almıştır. Örneğin, 198 yöntemden biri, müzisyenlerin protestolara destek vermesidir. İddianamede aşağıdaki açıklamalar yapılmıştır:

“36. Oyun ve Müzik Gösterileri (Kardeş Türküler, Duman gibi pek çok müzik grubu şarkı besteledi, Roger Waters’ın “The Wall” konser turu İstanbul performansında isyan sürecinde ölen kişilerin fotoğrafları yansıtıldı.45)

Akla hızlıca bazı mantıklı sorular gelmektedir: Roger Water’ın konser turundaki eylemleri Türkiye Hükümetini güç kullanarak devirmeye çalışan sanıklara nasıl destek sunabilmektedir? Cumhuriyet savcısının böylesi iddiaları temel alarak ağırlaştırılmış ömür boyu hapis talebinde bulunmuş olmasının uygun bulmak bile çok zor. Bunun temelsizliğine rağmen şahıslar bu yüzden dikkate değer bir süre zarfı boyunca tutuklu kalmıştır.

Bu yorumlardaki denge ve derinlemesine düşünme eksikliği ortadadır. Şiddet içermeyen 198 protesto yönteminin tümünden bahsedilmiş, ancak bunlarının ne kadarının Türkiye ve Gezi Parkıyla bir ilişkisi olduğu açıklanmadan yorumlar yapılmıştır:

“GENE SHARP’ın “Diktatörlükten Demokrasiye” isimli kitabında yer alan ve 198 Pasif Eylem Metodunun tamamı farklı biçimlerde de olsa ülkemizde meydana gelen gezi kalkışmasında kullanılmıştır.”

İddianamede, Gezi protestoları ile şiddet içermeyen protestolara dair yazılmış bir el kitabı arasındaki benzerliklerin, aslında protestoların öncelikli amacının şiddet içermemek olabileceğini gösterebileceğine dair hiçbir açıklama ya da fikir yoktur.

Bazı kısımlarda sanıklar arasında geçen konuşma kayıtları yer almakta, ancak bu konuşmaların bağlamlarının ya da amaçlarının anlaşılmasını sağlayabilecek, konuşmaların tarihleri, Gezi olaylarından önce ya da sonra gerçekleşip gerçekleşmedikleri belirtilmemiştir. Aşağıdaki kısım (94/640) buna tipik bir örnektir:

“Ayrıca bu konularla ilgili MEMET ALİ ALABORA ile MEHMET OSMAN KAVALA arasındaki telefon görüşmesinde (ID: xxxxxx Mehmet Osman KAVALA’nın “BİR ARA BU YANI BU HADİSENİN ÖNÜMÜZDEKİ ŞEYLERİ NE OLUR HANI HEP AVRUPALILAR HER GÖRDÜĞÜM ŞEY SORUYOR İYİ TAMAMDA HANI BU SİYASİ DURUMU NASIL DEĞİŞTİRECEK DİYE SORUP DURUYOR. BİR ARA BİR YANI BİR KAÇ ARKA. KİŞİ OTURUP BİR KONUŞSAK MI” dediği tespit edilmiştir.”

Bu konuşmaların bağlamı, mantıksal bir değerlendirme yapılamayacak kadar anlamsız ve yetersizdir. Aynı şekilde, buna benzer kısımların şiddet içeren amaçları nasıl desteklediği da tamamen belirsizdir.

İddianamede, herhangi bir kanıtla ilişkisi olmayan ya da herhangi bir kanıt tarafından desteklenmeyen birçok açıklama yer almaktadır (94/640):

“Elde edilen tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde; şahısların birbirleri ile irtibatlı oldukları, aralarında gevşek de olsa hiyerarşik ve iş bölümüne dayanan bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmıştır.”

İddianamenin önemli bir bölümü yöneltilen isnat ile ilişkili mantıksal yahut ilişkisel bir bağlamdan yoksundur. Bir örnekte (97/640), 2015 yılında Osman Kavala’dan “Türk Soros” olarak bahsedilen bir gazete haberine önem atfedilmiştir. Bu, her nasılsa, olaylarla ilişkili olarak değerlendirilmiştir:

“İlginç Bir Portre: Başbakanla Görüşen “Türk Soros”: Osman Kavala: Geçtiğimiz Çarşamba günü Başbakan’la görüşen aydın heyetinin içinde, isminin yanında “iş adamı” unvanı bulunan biri vardı: Osman Kavala.

Gazeteciler, yazarlar, şairler, entelektüeller arasında bir ‘iş adamı’, ‘Kürt Sorunu’ konusunda Başbakanla temas arıyordu. Osman Kavala, herhalde entelektüel hevesleri olan bir ticaret adamıydı!”

İddianame, sanıkların ve çeşitli kişilerin ya da grupların Türkiye dışında yaptıkları görüşmelere sıklıkla dikkat çekiyor. Bu görüşmelerin olaylarla ilişkisi ve nasıl olup da şiddet içeren yöntemlere destek verdiklerinin bir göstergesi oldukları asla açıklanmıyor. Gezi Parkı olaylarından aylar sonra

gerçekleştirilen bir görüşmenin yer aldığı bu paragraf (148/640), bunun tipik bir örneği:

"ID: xxxxxde kayıtlı, 22.11.2013 15:58 da MEHMET OSMAN KAVALA'nın (905322221xxx) ASEN A GÜNAL'a (905336859xxx) gönderdiği mesajda; "Asena merhaba, Avrupa Parlamentosundan sosyalist grup başkanı Swobodan'ın sergiye gelme ihtimali var. Bu ya 19.30 da ya da 21.30-22.00 gibi olabilir. 19.00 da durum kesinleşir, ben seni ararım. Senin aksam durumun nasıl?" demiştir."

İddianamede yer alan başka bir konu ise, sanıkların yaptıkları bazı açıklamaların düzmece ya da bilgi kirliliği olduğunun öne sürülmesidir, ancak bu açıklamaların düzmece olduğuna dair bir kanıt sunulmamaktadır. Örneğin bu paragraf (178/640):

"Kalkışmanın başlaması ile "Taksim Dayanışması" üyelerinin yazılı, görsel ve sosyal medya üzerinden; "sıkıyönetim ilan ediyorlar", "tomalarla yoğun gaz ve su direniş sokaklarda devam ediyor"... şeklinde birçok asılsız haberi kasıtlı olarak paylaştıkları, halkın hassasiyetini kullanarak provakatif faaliyetlerde bulundukları, böylece halkı Emniyet güçlerine karşı yasadışı eylem ve gösteri yapmaya tahrik ettikleri tespit edilmiştir."

Ek olarak, iddianame Gezi Parkı protestoları ile 2016'da yani üç yıl sonra gerçekleştirilen darbe girişimi arasında bir bağlantı kurmaya çalışıyor (230/640). Bunun sanıklarla olan ilişkisi tamamen belirsiz bırakılıyor ve sonuç olarak da bu iddiaya karşı bir savunma yapılmasını ya da mahkemenin bu iddiayı değerlendirmesini imkansız bir hale getiriyor:

"Bu bilgiler ışığında yapılan değerlendirmede, o tarihte Gezi Parkı olayları adı ile ülkenin hemen her yerine yayılmak istenen kalkışmayı FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün kendisi açısından bir fırsat olarak gördüğü, bu olayların başarıya ulaşması halinde ve hükümetin istifası veya erken seçim gibi bir sonucun meydana gelmesi durumunda bu sonuçtan kendisine yarar sağlama düşüncesinde olduğu, Gezi Parkı olayları olarak sempatik gösterilen Türkiye Cumhuriyeti hükümetine yönelen kalkışmanın bir daha yaşanmamak üzere akamete uğratıldığı tarihten çok kısa süre sonra 17/25 Aralık kumpas soruşturmaları ile kendisine karşı yargı darbesine giriştiği, daha sonrasında ise 15 Temmuz 2016 tarihinde doğrudan canına kast ettiği o tarihte Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olan ve halen Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı olan Sn. Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, aynı oluşumun yurt dışında giriştiği eylemlerin sonucunda da olduğu gibi yeniden aday olmayacağı/olamayacağı/yapılmayacağı beklentisi ile gezi parkı olayları olarak sempatik gösterilen bu kalkışmaya emniyet bünyesinde yer alan hücreli yapıları aracılığıyla etkili, orantılı ve yerinde müdahaleler yapılmasına engel olduğu, veya yeri geldiğinde bu grubun mağduriyet algısı oluşturmaya zemin hazırlamak maksadıyla olayları tahrik edecek, toplumun haklı tepkisini çekecek uygunsuz, orantısız müdahalelerde bulunduğu değerlendirilmiştir. Bu sayede, FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün kendi emelleri açısından en büyük engel olarak gördüğü, o tarihte Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olan ve halen Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı olan Sn. Recep Tayyip ERDOĞAN'ı pasifize etmek suretiyle devletin maalesef hemen her kadrosunda mevcut militanları aracılığıyla devlet yönetimini ele geçireceği beklentisi içerisinde bulundukları tespit edilmiştir. Bu eylemlerin akamete uğraması sonrasında bu defa kendisi sahneye doğrudan çıkacak, önce 17/25 Aralık kumpası ve sonrasında da 15 Temmuz 2016 tarihinde benzer yönde girişimlerde bulunacaktır."

İddianame, bazı yerlerde konuyla hiçbir ilişkisi bulunmayan çok uç noktalara ulaşıyor. Örneğin, Osman KavalA'nın cep telefonunda bulunan bir harita resminden bahsedilen bu paragraf (289/640):

"Şüphelinin cep telefonunda yapılan incelemede, 27/02/2016 tarihinde çekilmiş, Türkiye Cumhuriyetinin toprak bütünlüğünün bozularak sınırların yeniden çizildiği, şüphelinin cep telefonu ile çekildiği tespit edilen fotoğraf ele geçirilmiştir."

Bu paragrafın anlatmak istediği noktayı tanımlamanın veya anlamının; bunun sonucunda da bu iddiaya itiraz etmenin mümkün olmadığı bir kez daha belirtilmelidir.

Bunların ve birçok benzer paragrafın kümülatif etkisi, suçlamaları gerçekten destekleyen tutarlı ve makul kanıtların bulunmasını ya da değerlendirilmesini neredeyse imkansız hale getirmektedir. Nitekim siyasal kuramsallaştırmanın, ispatlanmamış ve konu dışı noktaların ve tekrarlanan dolambaçlı lafların altına bakıldığında, sanıkların, hükümeti şiddet yoluyla devirme girişiminde bulunmakla suçlanabilecekleri hiçbir somut delil olmadığı görülmektedir.

Tüm bu konu dışı içeriklerin neden iddianameye eklendiğine dair bir kaç olası açıklama bulunmaktadır. Ya iddianameyi hazırlayan savcı ya da savcılar siyasal kuramlaştırmaya ve onun temelinde yatan siyasal ideolojilerin doğruluğuna dair taşıdıkları inanca o kadar kapıldılar ki toplanan kanıtları uygun ve objektif bir şekilde analiz edemediler, ya da sayısızca tekrar edilen konu dışı içerikler, inandırıcı kanıt eksikliğini maskelemek ve gizlemek amacıyla kasti olarak yerleştirildi. Herhalükarda, Türkiye'nin bu dosyada usule uygun bir iddianame hazırlama ve formüle etme anlamında hukuki savcılık standartlarına uygun davranmakta başarısız olduğu aşîkardır.

Madde 170/5: İddianame şüphelilerin aleyhine ve lehine olan delilleri düzgün bir şekilde sunuyor mu?

Bu madde, iddianamenin şüphelilerin aleyhine ve lehine olan noktaları dengeleyip tartmasını gerektiriyor. Bu durum Savcıların Rolüne Dair İlkeler 13/a ve 13/b ile Uluslararası Savcılar Birliği Standartlarında yer alan madde 3'te belirtilmiş genel normları yansıtmaktan fazlası değildir.

"Tarafsızlık

Savcılar, görevlerini korku, çıkar ya da önyargı olmadan yerine getirmelidir. Bilhassa şunları uygulayacaklardır:

- 3.1 görevlerini tarafsız bir şekilde yapacaklardır;
 - 3.2 bireylerin ya da belli bir kesimin çıkarlarından, kamu veya medya başkasından etkilenmeyerek sadece kamu çıkarını gözeteceklerdir;
 - 3.3. objektif davranacaklardır;
 - 3.4. şüphelinin avantajına ya da dezavantajına olup olmadığına bakılmaksızın, ilgili tüm koşulları göz önünde bulunduracaklardır;"
- Maalesef böyle bir denge, bu iddianamenin herhangi bir yerinde bulunmamaktadır.

İddianamede, dengenin oluşması için kanıtların yorumlanması ve değerlendirilmesi gereken bazı boyutlar olmalıdır, ancak bunlar iddianamede hiçbir şekilde mevcut değildir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

1. İddianamede yer alan, sanıklar tarafından yapılan birçok açıklamanın hiçbirisi şiddet içeren protestolara dair bir destek göstergesi değildir. İddianamenin kaynakları arasında, sanıklar arasında ele geçirilmiş iletişim ve sanıklar ile başka kişiler arasındaki e-postalar bulunduğu için bu nokta fazlasıyla önemlidir. Tüm bunlara rağmen, şiddete destek olduğuna dair (kamusal ya da özel) hiçbir gösterge bulunamazsa, bundan iddianamede açıkça bahsedilmesi önemli bir konudur ve mukabil kanıt gerektirir.
2. Aksine, iddianamede sadece şiddet içermeyen protesto yöntemlerinin desteklendiğini gösteren çok sayıda (kamusal ya da özel) yorum yer almaktadır. Bu, ne onaylanmış ne de buna dair bir yorum yapılmıştır.
3. Aynı şekilde, Gezi protestoları ile şiddet içermeyen 198 protesto yolundan bahseden kitap arasındaki benzerliklerin önemi, Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesi kapsamında, bir itham bağlamında değerlendirilmemiş ya da bu konuda yorum yapılmamıştır.
4. Gezi Protestoları sırasında bazı kişiler tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemlerinin, sanıklar ve/veya onların sivil toplum gruplarıyla hiçbir şekilde bağlantısı olmayan kişiler tarafından işlenmiş olabileceği ihtimali, iddianamenin hiçbir kısmında değerlendirilmemiştir.
5. Sanıklar da dahil olmak üzere, farklı insanların farklı amaçlarla Gezi Parkı protestolarını desteklemiş ya da protestolarda yer almış olması ihtimali, iddianamenin hiçbir kısmında değerlendirilmemiştir.
6. Yurtdışına gerçekleştirilmiş birçok seyahatin, yasal faaliyetleri desteklemek amacıyla yapılmış olabileceğine dair dengeli bir değerlendirme yapılmamış, tam aksi bir varsayımda bulunulmuştur.
7. Protestolar esnasında birçok gaz maskesi satın alma veya edinme girişimi gerçekleşmiş, ancak bunun protestoculara karşı göz yaşartıcı gaz kullanılması nedeniyle alınan için bir savunma önlemi olup olmadığı konusunda insan hakları aktivizmi ile tutarlı bir değerlendirme yapılmamıştır. Aksine, iddianamede bunun şiddete destek göstergesi olduğu farz edilmiştir.

8. Avrupa sivil hak grupları ve parlamento üyeleri ile yapılan görüşmelerin, kanuni hedefler ve/veya Türkiye Hükümetini ve hükümetin Gezi Parkı protestoları karşısındaki tepkisini yasal bir şekilde eleştirmek amacıyla yapıp yapılmadığına dair dengeli bir değerlendirme yoktur. Aksine, bu eylem, tüm bunların küresel bir suç komplosu olduğu farz edilerek bir kenara atılıyor. Bu çerçeve içerisinde, her çeşit eleştiri kriminalize ediliyor.
9. Olaylardan sonra, Gezi Parkı protestolarına dair bir video hazırlamak için birçok girişimde bulunuldu, ancak bunun hükümeti kanuni bir şekilde eleştirmenin ve ifade özgürlüğü haklarının kullanılmasının bir parçası olup olmadığına dair hiçbir dengeli değerlendirme yok.
10. İddianame, sanıkların hepsinin resmi olmayan bir hiyerarşi eşliğinde, belirli ve mutabık kalınmış amaçlar ile bir grup olarak, beraber hareket ettiklerini öne sürüyor. Ama iddianame, farklı sanıkların farklı güdülerine olabileceği ihtimalini inceleyerek asla denge kurmuyor ve gerçek bir grup olduklarını kanıtlayabilecek delillerin eksikliği hakkında bir yorumda bulunmuyor.
11. Belirli STK'ların ve sivil toplum gruplarının faaliyetlerinin tümü, yasadışı suç faaliyetlerinde yer aldıkları düşünülen bir çerçeveye yerleştiriliyor. Bunların, sıradan sivil toplum aktivizmi yürüten meşru ve yasal gruplar olabileceğine dair karşı ihtimale ve suça karıştıklarını gösteren kanıtların eksikliğine dair bir yorumda bulunulmuyor.
12. Bazı sanıkların, Gezi Parkı olayları hakkındaki önceki suçlamalardan zaten beraat ettiklerinden hiç bahsedilmiyor veya bu husus değerlendirilmiyor.
13. Sanıklardan hiçbirinin bir şiddet eylemine karışırken ya da bir protestoya katılarak eylemleri körüklerken görülmemesine dair bir değerlendirme ya da yorum yapılmıyor.

Bu oldukça önemli denge eksikliği, (tercüme edilen) iddianamenin 640 sayfası boyunca devam ediyor. Bu nedenle, bu dengesizliğin tüm örneklerini bu rapor çerçevesinde açıklamak mümkün değildir. Dolayısıyla, aşağıdaki paragraflar, çok fazla sayıdaki örneğin sadece bir kaçını temsil etmektedir ve iddianame boyunca etkin olan baskın yaklaşımı gösterir:

Bir paragrafta, göz yaşartıcı gazların kullanımının yasaklanması için insan hakları organlarıyla yapılabilecek anlaşmaları tartışan iki sanığın konuşma kaydı yer almaktadır (122/640):

"ID: xxxxxxde kayıtlı MEHMET OSMAN KAVALA'nın (90532xxx xxxx) YİĞİT ALİ EKMEKÇİ'yi (90532xxx xxxx) aradığı görüşme; Yiğit'in "Tamam ya bir şey söyleyeceğim ee yani biraz münasebetsiz bir şey olacak da bu ee İnsan Hakları Komiseri geldiğinde görüşmek ister misin ...Temmuz'un ilk haftası" dediği, Mehmet Osman'ın "Olur yani memnun olurum... Şimdi biz şöyle bir hazırlık yapıyoruz, devletin gazı kullanma yöntemleri değişmediği sürece Türkiye'ye gaz ihracatına bir ambargo talebi üzerine çalışıyoruz" dediği tespit edilmiştir."

Bu, her nasılsa, şiddet içeren yöntemlere verilen desteğin göstergesi olarak ele alınmıştır, ancak bunun göz yaşartıcı gazların kullanımını sınırlandırmak için insan hakları gruplarıyla bağlantılı olarak gerçekleştirilmiş resmi ve yasal bir sivil hak savunuculuğu olabileceğine dair bir analiz ya da değerlendirme yapılmamıştır.

İddianameyi hazırlayan savcılarının nispeten hararetli yaklaşımlarıyla tutarlı olarak, herhangi bir destekleyici kanıt sunulmaksızın tam aksi kabul edilmiştir.

Benzer bir şekilde, bir paragrafta, bir film festivaliyle bağlantılı olarak Gezi Parkı protestoları hakkında bir video üretildiğinden bahsediliyor ancak her nedense herhangi bir tarih verilmiyor. Bu protestolardan sonra gerçekleşen bir olay gibi görünmesine rağmen, olağan ifade özgürlüğü hakları çerçevesinde yasal bir belgesel hazırlanmasından ziyade, suç işleme niyetinin bir kanıtıymış gibi sunuluyor.

"Mehmet Osman KAVALA'nın yönetiminde olduğu ve Açık Toplum Vakfı ile bağlantılı Anadolu Kültür A.Ş.'de görevli Çiğdem Mater UTKU'nun telefon görüşmelerinde, ID: xxxxxx ve ID: xxxxxxlerdeki gibi telefon görüşmelerinde; Gezi olaylarıyla ilgili film ve belgesel çekimi konularında, VIDEO İŞGAL isminde 15 dakikalık bir görüntüden bahsedilmektedir. "Mehmet Osman KAVALA ile birlikte Saraybosna'dan Rada SEZİÇ (film yapımcısı) ile konuştuklarını, Erivan film festivalinde bu görüşmenin gerçekleştiğini, bu kapsamda Açık Toplum Vakfının bu tür çalışmaları Anadolu Kültür A.Ş. üzerinden fonladığını, GEZİ ile ilgili VIDEO İŞGAL adında 15 dakikalık görüntüyü Osman KAVALA'nın yanında götürdüğünü ve gösterdiğini" beyan etmiştir."

Açıktır ki, oldukça uzun bir metin olan bu iddianame, kendi asli tezi ile çelişen herhangi bir kanıtla bağ kurmayı reddetmektedir. Daha da önemlisi, sanıklardan hiçbirinin şiddeti desteklerken ya da şiddet çağrısı yaparken kayıtlara geçmediği bulgusuyla ilişki kurmayı reddetmektedir. Sanıkların şiddet içermeyen yöntemleri açıkça desteklediklerine (kamusal ya da özel görüşmelerde) dair kanıtların çoğunluğundan da bahsetmemektedir.

İddianamedeki diğer örnekler, iddianamenin adalet ve tarafsızlıktan düpedüz yoksun olduğunu göstermektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, müştekilerden biri, bir protestocuyu hukuksuzca öldürmekten hüküm giymiş bir polis memuru. Bu konu, bir öğrencinin öldürülmesini anlatan bir paragrafta (87/640) bütünüyle ele alınıyor.

“10 Temmuz 2013: Eskişehir Anadolu Üniversitesi’nde öğrenci olan Ali İsmail Korkmaz isimli şahıs 2 Haziran 2013’te polisin basınçlı su ve biber gazlı müdahalesinin ardından dağıtılan eylemci grup ile ara sokağa kaçtı, burada sivil giyimli 5-6 kişinin saldırısına uğradı. Mavi Hastanesi’nde yapılan müdahalenin ardından Yunus Emre Devlet Hastanesi’ne sevk edildi. Burada tomografisi çekildikten sonra evine gönderildi. Evinde fenalaşan Korkmaz’ın, götürüldüğü Eskişehir Devlet Hastanesi’nde yapılan tetkiklerde beyin kanaması geçirdiği belirlendi. Korkmaz, yoğun bakım servisinde solunum cihazına bağlı olarak tedavi altında tutuldu. Korkmaz, 10 Temmuz 2013 günü öğle saatlerinde yaşamını yitirdi.”

Genel olarak, iddianamede tam bir denge ve adil olma eksikliği var. Bir kez daha karşımıza iki olasılık çıkıyor: ya iddianameyi hazırlayan savcılar siyasal kuramlaştırmaya o kadar kapıldılar ki kendi kanıtlarını objektif bir şekilde değerlendiremeyecek duruma geldiler ve/veya bu iddianame, dürüstlük kuralı çerçevesinde hazırlanmış bir iddianame değil.

Elbette, AİHM, iddianamedeki kanıtların dürüstlük kuralı çerçevesinde, bir suça dair makul bir şüphe uyandıramayacağına hükmetmiştir.

“Ancak dava dosyasında, savcılık makamlarının ellerinde Gezi olayları sırasında başvuru sahibinden şüphelenebilecekleri, dürüstlük kuralı çerçevesinde, hiçbir objektif bilgi yok.”

Bu iki olasılığın çözümlenmesi, bu raporun kapsamı dışında kalmaktadır, ancak belirtilmelidir ki iddianamedeki denge eksikliği o kadar fazladır ki neredeyse iddianame yasal bir belge olarak görülemeyecek bir haldedir. Böylesine bir iddianame hazırlanmasının sonuçları göz önüne alındığında, bu durum, devletin savcılık yetkisinin derin bir istismarına işaret etmektedir.

İddianamenin uluslararası standartlara göre değerlendirilmesi

İddianamenin Türkiye kanunlarındaki iddianamelerle ilgili hükümlere uyumlu olmamasına ek olarak, bu iddianame Türkiye’nin de imzacılarından olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’de (MSHUS) yer alan haklara da son derece aykırıdır. Aşağıdaki kısım özü itibarıyla uygulanabilecek uluslararası hukuk prensiplerinin sadece bir özetidir. Bu prensiplerin daha detaylı açıklaması örneğin, BHRC’nin gözlemlediği davalar kapsamında hazırladığı ve aynı eksiklikleri değerlendiren diğer raporlarda bulunabilir.¹⁶

Adil Yargılanma Hakkı

Adil yargılanma hakkı Türkiye’nin de tarafı olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 5. ve 6. maddeleri ile Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin 9 ve 14. maddelerinde korunmaktadır.¹⁷

Adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birisi sanığın hakkındaki suçlamayı bilmesi ve buna itiraz edebilmesidir. Uluslararası standartlar açıktır; şayet sanık hakkındaki suçlamanın mahiyetini bilmiyorsa avukatına doğru bir biçimde fikir veremez, savunmasını desteklemek veya düzgün bir biçimde hazırlamak için ilgili kanıtları elde etmesi çok mümkün olmaz¹⁸. Dolayısıyla, adil yargılanma olasılığı olmaz. Tutukluluğuna itiraz edemez.¹⁹

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi’nin 23 Ağustos 2017’deki 32 No’lu Genel Yorumu’nun (CCPR/C/GC/32) 31. paragrafı bu hakkın “hem kanunda hem de iddia edilen suçlamanın dayandığı

genel olgularında” yer alması gerektiğini açıkça ifade etmektedir.

Ayrıca, AİHM’in yerleşik içtihadı silahların eşitliği ilkesi bakımından iddia ve savunma makamları arasındaki çekişmeli yargılamanın adil yargılanma hakkı için temel bir husus olduğunu teyit etmektedir. Bir ceza davasında çekişmeli yargılama iddia ve savunma makamına dosyadaki yanıtlar ve diğer tarafın eklediği kanıtlar hakkında bilgi sahibi olma, yorumda bulunma imkanının verilmesi gerektiği anlamına gelmektedir.²⁰

Bu durumda iddianamenin açıklık ve tutarlılık eksikliği, herhangi bir gerçek delili ortaya koymaması, gereksiz tekrarları ve açıklanamayan teori ve yorumları ifşa etmemesi, onu nitelikli bir objektif analiz veya yanıtın mahrum bırakacak boyuttur. Bunun bir sonucu olarak; iddianame AİHS’in 6. maddesi ve MSHUS’un 14. maddesini her açıdan ihlal etmektedir.

Benzer şekilde, adil yargılanma hakkı “masumiyet karinesi” ana ilkesini de korumaktadır. Bu davada iddianamede yer alan önemli sayıdaki materyalin (yurtdışına seyahat etmek, Türkiye’den ve yurtdışından kişilerle görüşmek, özel telefon görüşmeleri, olağan ve yasal sivil toplum grupları ile çalışmak vb.) yasal aktiviteleri tanımladığı ortadadır ancak iddianamede, bunun aksini kanıtlayabilecek herhangi bir delil yahut somut bir delil olmaksızın, bunların bir suç faaliyeti olduğu varsayılmaktadır. Bu nedenle, iddianamenin tüm dayanağı, 6. maddede yer alan ve korunan masumiyet karinesine ters düşmektedir.

Tabii ki yurtdışı seyahatleri vb. şeyler suç amacı taşıyabilir, ancak bu somut deliller ile açıkça gösterilmelidir, iddianame bundan bütünüyle yoksundur.

Bu itibarla, iddianame yukarıda değinilen 6. ve 14. maddelerde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı bağlamındaki masumiyet karinesine aykırılık teşkil etmektedir. İddianame ayrıca sanığın kendisine yönelik suçlamalara yanıt verebilmesi için bilgi edinme hakkına dair bu maddelerde yer alan minimum güvenceleri de karşılamamaktadır ki böylesi bir iddianameyle adil yargılanmanın güvencelenmesi en sade haliyle mümkün değildir.

Örgütlenme ve ifade özgürlüğü

Bu iddianame kapsamındaki bir diğer kaygı ise AİHS’in 10. ve 11. maddeleri ile MSHUS’un 19. ve 21. maddelerinde korunan ifade ve toplantı ve dernek kurma (örgütlenme) özgürlüğüne temel olarak zarar vermesidir. İddianame iddialar ve kanıtlar bağlamında bu hakların herhangi birisini değerlendirme ve dengelemeyi dikkate almamaktadır.

Hepsi olmasa bile sanıkların iddianamede yer alan aktivitelerinin hepsine yakın bir kısmı, bu haklar tarafından korunan ilk bakışta yasal aktivitelerdir (bir oyun sergilemek, belgesel videosu hazırlamak, insan hakları aktivizmi, hükümet politikalarına dair yorumlar yapmak, Avrupa Parlamentosu üyeleriyle görüşmek, yurtdışına seyahat gerçekleştirmek, açık toplum gruplarını yönetmek ve bu gruplarda çalışmak vb.). İddianamede, bu eylemlerin detaylandırıldığı birçok örnekte, bu detaylandırmada, eylemin suç amacı taşıdığını gösterebilecek somut bir kanıttan bahsedilmemiştir.

Aksine, iddianamede, sanıkların temel haklarını kullanmış olmaları bütünüyle kriminalize edilmiş ve eylemlerinin suç faaliyeti olduğu farz edilmiştir. Böylesine bir çerçeve içinde, parkın yenilenmesine, yetkililerin Gezi Parkı protestoları karşısındaki tutumuna karşı çıkan ve hükümete karşı eleştiri yapan her türlü muhalefet, Türkiye’ye güç kullanarak hakim olma amacı taşıyan etraflıca bir komplonun parçası olarak gösterilmiştir. AİHS’in 10. ve 11. maddeleri ile MSHUS’un 19. ve 21. maddeleri kapsamındaki bu hakların takdiri ya da değerlendirilmesindeki bir bütün eksiklik, bu iddianamenin muntazam ve olağan yargılama standartlarından çok uzakta olduğunu bir göstergesidir. Bu iddianame, Türkiye’nin bağlayıcı olduğunu kabul ettiği uluslararası insan haklarına ilişkin temel standartlar ile son derece ters düşerek hazırlanmış bir iddianamedir.

AİHM, kararında şunlardan bahsetmiştir:²¹

“Ancak, sorgu esnasında sanığa yöneltilen soruların temeli olarak kullanılan ve ardından Cumhuriyet Savcısının sanığa yönelttiği, sanığın itham edildiği olgular ya yasal ya da birbiri ile ilgisi olmayan ilk bakışta birbirinden bağımsız faaliyetlerdir veyahut bu faaliyetler açıkça sözleşmesel bir hakkın

kullanımından ibarettir. Her halükarda, bunlar şiddet içermeyen aktivitelerdir.”

Aynı noktada, AİHM şunları da belirtmiştir:²²

“Ayrıca, tedbirlerin temelinde, iç hukuk altında suçmuş gibi gösterilemeyecek davranışların bulunmasının yanı sıra, sözleşmedeki hakların kullanılmasıyla geniş ölçüde ilişkili olgular da yer almaktadır. Bu tür eylemlerin, suçu oluşturan unsurlar olarak iddianamede yer alması, söz konusu şüphelerin akla yatkınlığını azaltmaktadır.”

Esasen AİHM, AİHS kapsamındaki hakların kullanımının iddianamede yer almasının, iddianamenin meşrutiyetini zayıflattığını belirtir.²³

“İddianamede bahsi geçen sanıklar ile STK’lar arasındaki ilişkiye gelince, Mahkeme, taraflardan hiç birinin, söz konusu STK’ların eylemlerini özgürce sürdüren yasal kuruluşlar olduklarına itiraz etmediklerine de dikkat çeker...

Başvuru sahibinin temas halinde olduğu ya da telefon görüşmeleri gerçekleştirdiği ve çeşitli suçlar yöneltilen kişiler konusuna gelince, başvuru sahibi ile bu kişiler arasında bir iletişimin var olması, bu ilişkilerin yapısına dair bir çıkarım yapmak için kullanılamaz. Ayrıca, iddianamede Hükümete karşı komplo kurmuş olan bir suç örgütünün üyeleri olarak tanımlanan bu kişilerin, cezai bir mahkumiyet olmaması durumunda, Sözleşme’nin 6/2 maddesinde yer alan masumiyet karinesinden yararlanmaları gerektiği göz ardı edilemez.

Her halükarda, Mahkeme, söz konusu görüşmelerde, başvuru sahibinin bu kişilerle işbirliği yaparak barışçıl gösterileri Hükümet karşıtı yaygın ve şiddet kullanılan bir ayaklanmaya dönüştürmeye çalıştığına dair bir işaret görememiştir.”

Keyfi Tutuklama

Bu iddianamaya ilişkin baskın bir diğer kaygı aşıkâr ancak son derece önemlidir: bu metin, isnada konu kişilerin tutuklanması ve haklarında hüküm kurulmasının temelini oluşturmaktadır.

Kişi özgürlüğü hakkı ve uzun tutuklu yargılanma süresi dahil keyfi tutuklanmadan korunma hakkı hem AİHS’in 5. maddesi hem de MSHUS’un 9. maddesi tarafından korunmaktadır. Bu haklar aynı zamanda tutukluluğu gerekçelendirecek yeterli ve açık nedenlerin olmasını ve her türlü tutuklamanın uygun ve hukuki bir amacı bulunması gerekliliğini düzenlemektedir.

Bu kadar açık ve kolayca tanımlanabilecek gerekçelerin yokluğunda ve AİHM tarafından varılan sonuç da dahil, bu davanın uygunsuz saiklerine ilişkin kaygılar ışığında, sanıkların bu davada mevcut iddianame esas alınarak tutuklanmaları keyfi, hukuka aykırı ve Türkiye’nin hem AİHS md. 5/3 hem de MHSUS md. 9 kapsamındaki yükümlülüklerine aykırıdır.

Bu durum Sayın Kavala ve diğer kişilerin devam eden tutukluluğu ışığında daha baskın bir kaygı haline gelmektedir; BHRC bu davadaki sanıkların derhal tahliye edilmesi yönündeki çağrılara katılmaktadır.

Ceza yargılamasında savcıların etkililiği, tarafsızlığı ve adilliği

Son olarak, savcıların hukukun üstünlüğünü muhafaza etmedeki rolünü ana hatlarıyla ortaya koyan BM Savcılarının Rolüne Dair İlkeler’e (İlkeler) atıf yapılmalıdır. 12 no’lu ilke savcılarının görevlerini insan haklarını muhafaza eden ve insan onurunu koruyan bir şekilde “adil, sürekli ve süratli” bir biçimde yerine getirmesini gerektirmektedir. 13/a no’lu ilke savcılarının işlevlerini tarafsız ve ayrımcılıktan kaçınarak yerine getirmesini gerektirir ve 13/b savcılarının şu şekilde çalışmasını gerektirir: “kamu yararını korurlar, objektif bir biçimde hareket ederler, zanlının ve mağdurunun durumunu gereği gibi dikkate alırlar ve zanlının yararına veya zararına olup olmadığına bakmaksızın ilgili her türlü duruma dikkat ederler.” İlkeler Uluslararası Savcılar Birliği Mesleki Sorumluluk Standartlarında ve Savcılarının Asli Görevleri ve Hakları belgesinde tamamlanmış ve genişletilmiştir.

İlkeler kanun önünde eşit olma hakkı, masumiyet karinesi ve bağımsız, tarafsız bir heyet önünde adil ve

kamuya açık yargılanma hakkı dahil temel uluslararası insan hakları ilkelerine özgüllük katmaktadır.

Yukarıda ana hatları çizildiği üzere, iddianamenin tamamında denge bakımından büyük bir eksiklik söz konusudur ve iddianamenin bir bütün olarak uluslararası savcılık standartlarının ciddi bir ihlalini oluşturduğu ifade edilebilir.

İddianameyle ilgili diğer konular

Yukarıda da belirtildiği gibi, iddianame aşırı uzundur. İddianamenin böyle uzun olması ve ayrıntı seviyesi, hazırlanması için geçen sürenin bir mazeret olarak kullanılabileceğine dair bir endişe de yaratmalıdır, özellikle de şüpheliler bu esnada tutukluyken. İkna edici kanıtlar varsa, bu kanıtları iddianamede sunmak, geniş ve ayrıntılı bir tez oluşturma amacını taşımamalıdır; iddianame şeffaf, net, açık, kısa ve öz olmalı, makul bir süre zarfında hazırlanabilir olmalıdır.

KISIM D: SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Gezi Parkı iddianamesi, karmaşık ve hassas davaların iddianamelerinin hazırlanması bağlamında düşük nitelikli bir metindir. Kötü yapılandırılmış ve denge içermeyen iddianameler sadece hukuki olarak verimsiz ve savunulamayacak sonuçlara yol açmakla kalmaz, hazırlandığı ülkenin Cumhuriyet Savcılığına da büyük bir zarar verebilir.

Siyasi olarak hassas olan soruşturmalar savcılarının dengeli bir değerlendirme yapmalarını gerektirir. Bahse konu bu iddianamede, ideolojik hararet savcılığın güvenilir yargılama yetkisini ve kanıtların analizini net bir şekilde bastırmıştır. Mevcut iddianame dengeden tamamen yoksundur ve kanıt yerine ideolojinin geçtiği hayli siyasileştirilmiş bir perspektife sahiptir. Sonuç ise düşük standartta ve Türkiye bakımından bağlayıcı temel insan hakları hukuku standartlarına uymayan utanç verici bir belgenin ortaya çıkmasıdır.

Bunun tekrarlanmaması için adımlar atılmalıdır. Özellikle aşağıdakiler yapılmalıdır:

1. Bir savcının, 'kendini kaptırarak', yasaya bağlılık yahut delillerin objektif olarak değerlendirilmesi yerine kişisel ideolojik görüşünü yansıtan yahut herhangi bir resmi ideoloji ile uyumlu bir iddianame yazması sonucuna düşmemesi için Cumhuriyet Savcılığı birimlerinde bu tür iddianamelerin sıkı bir gözetim altında tutulması gerekmektedir. Bu, iyi bir yönetim meselesidir. Bu iddianamenin yetkin bir hukuk görevlisi tarafından uygun ya da yeterli bir şekilde yönetilip, kontrol edildiğini düşünmek mümkün değildir;
2. Bu tür iddianamelerde, delillerin ispatlaması durumunda, sanıkların lehine olabilecek deliller dikkatlice çürütülmelidir. Eğer sanıkların lehine olan noktalar, ikna edici kanıtlar tarafından çürütülemiyorsa dava açılmamalıdır;
3. Bu tür iddianameler temel insan hakları hukuku standartları ve Avrupa Konseyi üyesi olarak Türkiye bakımından bağlayıcı olan standartları dikkate almalıdır. Masumiyet karinelerinin, yasal görünen eylemlere uygulanmaması gerektiğine dair geçerli nedenler varsa, masumiyet karinesini etkisiz hale getiren bu sebepler, net ve ikna edici kanıtlarla açıklanmalıdır. Benzer biçimde, iddianame açık ve anlaşılır bir biçimde uygun hukuki amaca dayanarak, net bir kanıtsal temele dayanarak kaleme alınmalıdır. Bunların sağlanamaması durumunda, iddianame sunulmamalıdır.

Gezi Parkı iddianamesi, karmaşık davalarda iddianamelerin nasıl hazırlanmaması gerektiğini göstermek için maalesef ders kitaplarında kullanılacak bir örnektir.

Sonnotlar:

- 1 Kavalalı/Türkiye (AİHM 429 (2019)).
- 2 https://search.coe.int/directorate_of_communications/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016809f7230
- 3 https://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2020/05/BHRC-Trial-Observation-Report-Osman-Kavala-May-2020_forweb.pdf
- 4 Bkz: Kavalalı/Türkiye (AİHM 429 (2019) paragraflar 15-16.
- 5 Gayri resmi tercümesi için: https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/sites/ppp.worldbank.org/files/ppp_testdumb/documents/040926TurkeyCriminalCode.pdf
- 6 Türkiye/Kavalalı (AİHM 429 (2019) paragraflar 47-48.
- 7 İddianamenin ve bununla ilgili gözlemlerin ayrıntılı ve güzel hazırlanmış bir özeti için Türkiye/ Kavalalı (ECHR 429 (2019) paragraflar 49-56'ya bakınız.
- 8 Türkiye/Kavalalı (AİHM 429 (2019) paragraf 49
- 9 Türkiye/Kavalalı (AİHM 429 (2019) paragraf 50
- 10 Türkiye/Kavalalı (AİHM 429 (2019) paragraf 55
- 11 BHRC: Gezi Parkı yargılaması Türkiye'deki insan hakları savunucuları ve sivil toplum üzerindeki caydırıcı önlemlerin bir parçasını teşkil etmektedir, 17 Temmuz 2019, <https://www.barhumanrights.org.uk/bhrc-raises-concern-over-the-narrowing-of-an-increasingly-hostile-space-for-human-rights-defenders-in-turkey-following-observation-of-gezi-park-trial-calls-indictment-g/>
- 12 Türkiye/Kavalalı (AİHM 429 (2019) paragraf 153
- 13 13 Aşırı sayıdaki davacı sayısına ve bu davacıların arasında bir protestocuyu öldürmekten hüküm giymiş birinin de olmasına dair bilgiler için 17. paragrafa bakınız.
- 14 2.1.4. numaralı kısımda Mine Özerden'in Açık Toplum Vakfı ile olan bağlantıları, 2.1.9.3 numaralı kısımda ise farmasötik firması olan Biofarma'nın protestoları desteklediğine dair elde edilen bilgiler ve 3.1. numaralı kısımda da fotoğraflarda gösterilen kişinin kimliğine dair bilgiler yer alıyor.
- 15 Türkiye/Kavalalı (AİHM 429 (2019) paragraf 227
- 16 Bkz BHRC, Zaman Gazetesi Dava İzleme Ara Dönem Raporu: Yargılanan Gazeteciler, Haziran 2018, erişim <http://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2018/07/Zaman-TRIAL-OBSERVATION-INTERIM-REPORT-FINAL-1-1.pdf>
- 17 Türkiye AİHS'i 1954 ve MSHUS'u da 2003'de onaylamıştır.
- 18 Mattoica/ İtalya, Başvuru no. 23969/64 (karar 25 Temmuz 2000) (AİHM), paragraf 60.
- 19 Fox, Campbell ve Hartler / Birleşik Krallık, Başvuru numaraları. 12244/86; 12383/86; (karar 30 Ağustos 1990) (AİHM); (1991) 13 Avrupa İnsan Hakları Raporları (EHRR), paragraf 40.
- 20 Natunen/Finlandiya, Başvuru no. 21022/04 (karar 31 Mart 2009) (AİHM); (2009) 49 (EHRR) 810, paragraf 39, Rowe ve Davis / Birleşik Krallık davasına atıf yapıyor, Başvuru no. 28901/95 (karar 16 Şubat 2000) (AİHM); (2000) 30 EHRR 1 ve oradaki davalar.
- 21 Türkiye/Kavalalı (AİHM 429 (2019) paragraf 146
- 22 Türkiye/Kavalalı (AİHM 429 (2019) paragraf 150
- 23 Türkiye/Kavalalı (AİHM 429 (2019) paragraf 157

Kavala & Barkey Yargılaması İddianame Raporu

KEVIN DENT QC

Yayımlanma Tarihi: 22 Aralık 2020

1: Özet

1. İncelenmekte olan 2020/7041 no.lu iddianame, Osman Kavala ile Henri Jak Barkey'e iki suç isnat etmektedir.
 - Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 328. maddesi, yani devletin gizli kalması gereken bilgilerini, siyasal veya askerî casusluk maksadıyla temin etmek
 - TCK 309. maddesi, yani cebir ve şiddet kullanarak, Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etmek
2. İddianameye göre, hem Amerikan vatandaşı araştırmacı Henri Jak Barkey, hem de onun talimatlarıyla hareket eden Türkiyeli iş insanı ve sivil toplum aktivisti Osman Kavala, "devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından, niteliği itibarıyla, gizli kalması gereken bilgileri, siyasal veya askerî casusluk maksadıyla temin ederek" birlikte casusluğa karışmışlardır. Ayrıca iddianameye göre, bu kişiler Temmuz 2016'da askeri darbe girişiminin örgütlenmesinde ve yönetilmesinde müştereken rol oynamışlardır. İddianame 28 Eylül 2020 tarihinde hazırlanmıştır.
3. TCK madde 328'deki suç:

Madde 328

(1) Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından, niteliği itibarıyla, gizli kalması gereken bilgileri, siyasal veya askerî casusluk maksadıyla temin eden kimseye on beş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası verilir.
4. TCK madde 309'deki suç:

Madde 309

(1) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılırlar.
5. Bu iddianame, Osman Kavala ve diğer 15 kişi hakkında 2013 yılında Türkiye'de meydana gelen protestoları merkeze koyan ve sonrasında 'Gezi Parkı' davası olarak bilinen, daha önceki bir iddianamenin ardından hazırlanmıştır. Şubat 2020'de Osman Kavala ve diğer sanıklar yargılanmalarının ardından o iddianamedeki tüm suçlamalardan beraat ettiler. Gezi

Parkı davasındaki iddianame daha önce İddianame Projesi kapsamında analiz edilmiştir. Bu raporda da belirtildiği üzere, her iki iddianamede de iddiaları desteklemek için öz itibarıyla aynı isnatlara dayanılması nedeniyle, iki iddianame arasında sorunlu bir olgusal bağ vardır.

6. Bu iddianamenin içerdiği bir takım ciddi sorunların başlıcaları şunlardır:

1. İsnat edilen suçlara ilişkin makul bir şüpheye yol açacak deliller sunulmamaktadır. Bu nedenle iddianame, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) madde 170/2 kapsamındaki "yeterli şüphe" şartını ihlal etmektedir.
2. Gezi Parkı eylemleriyle ilgili önceli gibi, bu iddianame de hukuki olmaktan çok ideolojik ifadeler kullanılarak yazılmıştır. Bu durum, mahkemenin esasen siyasi itham gibi görünen iddiaları değerlendirmesini ve savunma avukatının itirazını sorunlu hale getirmektedir.
3. İddianame, sanıkları iddia edilen suçlarla ilişkilendirmek için ikna edici deliller ortaya koymak yerine, Türkiye'deki tüm önemli siyasi muhalifleri devlete karşı neredeyse gizemli, tek bir komplonun parçası olarak bağlantılandırmayı amaçlayan, her şeyi kapsayan bir siyasi kuram sunmaktadır. Böyle bir bakış açısıyla, yapılan her türlü protesto ya da sivil toplum eylemciliğine katılım, bu kapsamlı komplonun varlığını destekleyen "delil" olarak görülmektedir. Böyle bir bakış açısı, suçlamaları desteklemek için tutarlı bir analiz ve delil sunma ihtiyacının yerine geçmiştir.
4. Özellikle, iddianame Henri Jak Barkey'in Türkiye'yi çeşitli kereler ziyaret ettiğine ve Osman Kavala ile birkaç yıl içinde, büyük ihtimalle, birkaç kez buluşmuş veya yakınında bulunmuş olabileceğine dair delil sunsa da, ciddi casusluk suçları ve devleti zorla devirme yönünde çaba göstermeleri şöyle dursun, birlikte veya ayrı ayrı, bir suça destek olacak herhangi bir şey yaptıklarına dair herhangi bir delil ortaya koymamaktadır.
5. İddianamede sunulan deliller ile iddia edilen suçlar arasında tutarlı bir bağlantı olmaması, "iddianamede, isnat edilen suç oluşturulan olayların, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanmasını" şart koşan CMK md. 170/4'e aykırıdır. Dolayısıyla, iddianame benzer şekilde, bir sanığın kendisine yöneltilen suçlamaların niteliğini ve nedenini bilme hakkını güvence altına alan AİHS md. 6/3 ve/veya Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi (MSHUS) md. 14'ü de ihlal etmektedir.
6. Ayrıca, iddianame Gezi Parkı davasındaki kararları herhangi bir şekilde anmadan ilerlemektedir. Osman Kavala ve diğerleri, 2013'de Gezi Parkı protestolarını devleti cebren devirmeye teşebbüsün bir parçası olarak düzenledikleri iddiasıyla yargılanıp beraat etmiş olmalarına rağmen, bu yeni iddianame aynı suçlamaları tekrarlamakta ve bunları Osman Kavala aleyhine suçlamaların temeli olarak, ancak beraatlara atıfta bulunmadan, kullanmaktadır. Bu beraatlara ilişkin sessizlik, apaçık bir eksikliktir.
7. Dahası, yeni iddianame, Osman Kavala açısından düşünüldüğünde, Gezi Parkı davasında sunulan delillerin esasen aynısına dayandığından, bu durum yeni iddianamenin, bir sanığın beraat ettiği bir suçtan dolayı yeniden yargılanması konusundaki AİHS'in 7. Protokolü'nün 4. maddesini ihlal edip etmediği konusunu gündeme getirmektedir. Bir sanığın hâlihazırda beraat ettiği konularda başka yargılamaları temsilen Türkiye'nin imzacı olduğu 4. maddede düzenlendiği üzere: "Hiç kimse bir devletin ceza yargılaması usulüne ve yasaya uygun olarak kesin bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı aynı devletin yargısal yetkisi altındaki yargılama usulleri çerçevesinde yeniden yargılamaz veya mahkûm edilemez." Osman Kavala, Gezi Parkı protestoları ile ilgili olarak beraat etmekle kalmamış, aynı zamanda daha önceki davayı değerlendirirken, AİHM, Osman Kavala'nın Henri Jak Barkey ile komplo kurup kurmadığına dair delilleri değerlendirmiş ve herhangi bir suça ilişkin yeterli şüpheyi sağlamak konusunda delillerin yetersiz olduğuna hükmetmiştir.
8. İddianamede Gezi Parkı davasındaki beraatlara atıfta bulunulmaması, iddianamenin sanıkların lehine yeterince delil göstermemesinin çeşitli yönlerinden biridir ve "şüphelinin lehine olan hususların da" sunularak dengelenmesi gerektiğini söyleyen CMK md. 170/5'in ihlalidir. İddianame, davanın objektif olarak iddialarla ters düştüğü düşünülebilecek yönlerini göz önünde bulundurmaya açıkça ihmal etmektedir.
9. Sunulan delillerin yetersizliği iddianamenin sunulmasının siyasi bağlamı ile birlikte ele

alındığında (Osman Kavala'nın tutukluluğunun devam etmesi, Aralık 2019'da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ('AİHM') Kavala'nın derhal serbest bırakılması kararına aykırı olması, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kamuoyuna Kavala aleyhinde defalarca yaptığı açıklamalarla birlikte düşünüldüğünde), bu yeni yargılamaların meşru yasal yaptırım amacını taşımaktan ziyade Kavala'nın tutukluluğunu devam ettirmek ve insan hakları ve sivil toplum aktivistlerinin faaliyetleri üzerinde kesintisiz bir caydırıcılık işlevi görmek üzere tasarlandığı yönünde inandırıcı bir çıkarım yapılmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, iddianame büyük olasılıkla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ('AİHS') 18. maddesinin ihlalinin daha da ileri örneği olacaktır.

2: İddianamenin Türkiye hukuku kapsamında değerlendirilmesi

7. Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) md. 170 bir iddianamenin yasal gerekliliklerini düzenler:

Madde 170-

- (1) Kamu davasını açma görevi, Cumhuriyet savcısı tarafından yerine getirilir.
- (2) Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler.
- (3) Görevli ve yetkili mahkemeye hitaben düzenlenen iddianamede;
 - a) Şüphelinin kimliği,
 - b) Müdafii,
 - c) Maktul, mağdur veya suçtan zarar görenin kimliği,
 - d) Mağdurun veya suçtan zarar görenin vekili veya kanunî temsilcisi,
 - e) Açıklanmasında sakınca bulunmaması halinde ihbarda bulunan kişinin kimliği,
 - f) Şikâyetle bulunan kişinin kimliği,
 - g) Şikâyetin yapıldığı tarih,
 - h) Yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddeleri,
 - i) Yüklenen suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,
 - j) Suçun delilleri,
 - k) Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri, gösterilir.
- (4) İddianamede, yüklenen suçu oluşturan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanır.
- (5) İddianamenin sonuç kısmında, şüphelinin sadece aleyhine olan hususlar değil, lehine olan hususlar da ileri sürülür.
- (6) İddianamenin sonuç kısmında, işlenen suç dolayısıyla ilgili kanunda öngörülen ceza ve güvenlik tedbirlerinden hangilerine hükmedilmesinin istendiği; suçun tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, ilgili tüzel kişi hakkında uygulanabilecek olan güvenlik tedbiri açıkça belirtilir.

8. İlk bakışta iddianame şüphelilerin kimliğini açıkça ortaya koyması, Osman Kavala'nın avukatlarının kim olduğunu ayrıntılandırması, sanıkların tutuklanma ve/veya gözaltına alınma

zamanlarını belirterek tutuklu yargılanma durumlarını göstermesi bakımından md. 170/3 gereğince bir dizi formaliteye (a, b, d ve h benleri bağlamında) uymaktadır. Henri Jak Barkey tutuklanmadığı ve Türkiye’de ikamet etmediği için, onun aleyhinde herhangi bir dava ancak gıyabında açılacaktır.

9. Bu rapor, bir iddianamenin asli gereklilikleri olarak adlandırılabilir konulara odaklanmaktadır: toplanan delillerin bir suçun işlendiğine dair yeterli şüphe oluşturup oluşturmadığı (170/2); iddianamede isnat edilen suç oluşturulan olayların mevcut delillerle ilişkilendirilerek uygun şekilde açıklanıp açıklanmadığı (170/4) ve md. 170/5 uyarınca dengeli olup olmadığı gibi.

Madde 170/2 –Sunulan deliller suçun işlendiğine dair yeterli şüpheyi sağlıyor mu?

10. İddianame ve sunulan deliller henüz bir mahkemede incelenmemiştir. Aynı şekilde, daha önceki Gezi Parkı iddianamesinin aksine, yeni iddianamenin AİHM tarafından tam bir değerlendirmesi henüz yapılmamıştır. Bu nedenle, madde 170/2 bağlamında, iddianameye ilişkin bir değerlendirme yapmadan önce oldukça dikkatli olunmalıdır. Bununla birlikte, aşağıdakiler dikkate alındığında, suçlara ilişkin yeterli şüphenin bulunmadığına dair güçlü göstergeler vardır.
- İddianame, her iki sanığı da devleti yıkmak ve devlet sırlarını paylaşmak üzere gizli bir anlaşma yaptıkları yönünde suç ortaklığıyla itham ettiği halde, 2016 yılında başkalarının da davetli olduğu aleni bir akşam yemeği dışında, bu kişilerin bir araya geldiklerine dair neredeyse hiç delil yoktur.
 - İddianamede, sanıkların iddianamede söz konusu olaylardan herhangi biri veya iddianamede önemli görülen herhangi bir olay hakkında birbirleriyle konuştuklarına veya birbirleriyle iletişim kurduklarına dair hiçbir delil sunulmamaktadır. İddianame, sanıklar arasında “doğrudan temas” olduğuna dair neredeyse hiç delil olmadığını kabul etmektedir.
 - İddianame, sanıklardan herhangi birinin hangi casusluk faaliyetlerine karıştığını anlamlı bir şekilde açıklamamaktadır.
 - İddianame, sanıklardan herhangi biri tarafından hangi hassas / gizli bilgilerin elde edildiği veya aktarıldığı konusunda sessizdir.
 - Her iki sanık üzerinde de gizli devlet bilgisi bulunamamıştır. Osman Kavala’nın telefonları veya diğer cihazlarındaki bilgiler, prima facie olarak hâlihazırda kamusal olan bilgiler gibi görünmektedir.
 - İddianame, iki sanıktan herhangi birinin 2016’da darbe girişimini nasıl organize etmeye veya yürütmeye çalıştığını ortaya koymamaktadır. Nitekim sanıklardan herhangi birinin darbeyi gerçekten ileri götürmek için ne yaptığı konusunda tamamen sessizdir.
 - İddianame, sanıklardan herhangi birinin darbe teşebbüsü öncesinde, sırasında veya sonrasında darbeyi destekler biçimde konuştuğuna dair hiçbir delil sunmamaktadır. Aslında iddianamede her iki sanıktan birine ait olarak vurgulanan tek beyan, Henri Jak Barkey’in darbe girişimi gecesi hakkında darbenin kötü bir şey olduğuna dair yorumlarıdır.
 - İddianame iki sanıktan herhangi birisinin, herhangi bir zamanda şiddet içeren yöntemleri veya darbe girişimini destekleyen görüşler dile getirdiğine dair hiçbir delil sunmamaktadır. Bunu yapmak kendi başına herhangi bir suçun delili olmayacak olsa da, her iki sanığın da darbe girişimini desteklediğini ikinci dereceden delillere dayanarak iddia eden bir iddianame bağlamında, sanıklardan herhangi birinin darbeyi destekleyen herhangi bir şey söylediğinin iddianamede bulunmaması önemli olsa gerektir.
 - İddianame sanıklardan herhangi birisinin bir sivil toplum aktivisti ve araştırmacısı olarak, örgütlenme özgürlüğünün yasal ve korunan haklarının kullanılması dışında herhangi bir faaliyette bulunduğuna dair hiçbir delil sunmamaktadır.
 - İddianame aşağıda gösterildiği üzere, bu türden herhangi bir delil yerine Türkiye toplumuna (nasıl olduğu belirtilmemiş bir biçimde) zarar vermek ve darbe girişimine zemin hazırlamak üzere yasallık ‘kisvesi’ altına gizlenme olarak gösterilmeye çalışılan bir dizi sözde-politik tez sunmaktadır.

- İddianame somut deliller sunmaktan ziyade, her bir sanığın hareketlerinin herhangi bir açıklaması veya bariz mantığı olmaksızın eşgüdümlü bir hareketin parçası olduğunu iddia eden bir zaman dizini anlatmaktadır.
11. İddianamenin md. 170/2 kapsamındaki yeterli şüphe ölçütünü karşılamadığına ilişkin ön değerlendirme, AİHM'in Osman Kavala'nın Gezi Parkı davasına ilişkin tutukluluğuna dair daha önceki değerlendirmesi ile desteklenmektedir. İddianamenin bu yönüne bakmak için, yeni iddianameyi AİHM'in Kavala v. Türkiye kararı (Başvuru no. 28749/18) bağlamında analiz etmek gerekir. AİHM sürecinde Osman Kavala'nın tutukluluğunun keyfi olduğu ve yargılamanın insan hakları ve sivil toplum aktivistlerini susturmak yönünde bir art niyetle yürütüldüğü iddiasını dikkate alan AİHM, Osman Kavala'nın iki suçlamayla ilgili olarak tutuklandığını belirtmiştir.
1. Mayıs-Eylül 2013 tarihleri arasında meydana gelen Gezi Parkı olaylarıyla ilgili olarak (Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesi)
 2. 15 Temmuz 2016 darbe girişimiyle ilgili (Türk Ceza Kanunu'nun 309. maddesi, yeni iddianamedeki ile aynı madde).¹
12. AİHM, TCK 309.² madde kapsamında tutuklamaya yol açan olayları ayrıntılı olarak değerlendirdi. Bunlar arasında, telefon baz alıcısıyla ilgili bölümlerinde yeni iddianamede yinelenen aynı deliller de bulunuyordu. Buna göre, Osman Kavala'nın ve Henri Jak Barkey'in telefonları 18 Temmuz 2016'da, yani darbe girişiminden iki gün sonra aynı baz istasyonundan sinyal göndermişti. AİHM, Osman Kavala'nın bu delillerle ilgili olarak, bu telefon baz istasyonunun birçok otelin ve kendi ofisinin bulunduğu büyük bir merkez ilçeyi kapsadığını söylediğini kaydetti.³
13. Ardından AİHM, sunulan delillerin madde 312 (Gezi Parkı protestoları) ve madde 309 (darbe teşebbüsü) kapsamındaki suçlarla ilgili yeterli şüpheyi açıp açmadığını değerlendirdi.⁴ AİHM, Gezi Parkı protestoları ile ilgili olarak şüphe için makul gerekçeler bulunmadığını değerlendirdikten sonra, sanığın darbe girişimine karıştığına dair yeterli şüphe bulunmadığına da karar verdi. Mahkeme şunları saptadı:
- iv) Darbe teşebbüsüne ilişkin şüphelerin makul olup olmadığı konusunda

154. 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe teşebbüsüne ilişkin suçlamalarla ilgili olarak AİHM, bunların ağırlıklı olarak, başvuru ile Hükümet'e göre, bir darbe girişiminin örgütlenmesine katılmak için cezai soruşturmaya konu olan ile H.J.B. arasındaki "yoğun temasların" varlığına dayandığını gözlemlemektedir.

Ancak Mahkemenin görüşüne göre, dava dosyasındaki deliller bu şüpheyi haklı çıkarmak için yetersizdir. Savcılık, başvuruçunun yabancı uyruklularla ilişkilerini sürdürdüğü ve hem onun, hem de H.J.B.'nin cep telefonlarının aynı baz alıcı istasyondan sinyaller gönderdiği gerçeğine dayanmaktadır. Ayrıca, dava dosyasından başvuru ile H.J.B.'nin 18 Temmuz 2016'da, yani darbe girişiminin ardından, bir restoranda karşılaştıklarını ve birbirlerini kısaca selamladıkları anlaşılmaktadır. Mahkemenin görüşüne göre, dosyaya dayanarak başvuru ile söz konusu kişinin yoğun temasları olduğu kanıtlanamaz. Ayrıca, diğer ilgili ve yeterli koşulların yokluğunda, başvuruçunun şüpheli bir kişiyle veya yabancı uyruklu kişilerle temas kurmuş olması gerçeği, tarafsız bir gözlemciyi başvuruçunun anayasal düzeni yıkmaya girişiminde yer almış olabileceği konusunda ikna etmek için yeterli delil olarak kabul edilemez.

155. Mahkemenin görüşüne göre, söz konusu suçun niteliği göz önüne alındığında anayasal düzeni cebir ve şiddet yoluyla yıkmaya teşebbüs etme şüphesinin, somut ve doğrulanabilir gerçekler veya delillerle desteklenmesi gerektiği gayet açıktır. Ancak, başvuruçunun ilk ve devam eden tutukluluğuna karar veren yerel mahkemelerin kararlarından veya iddianameden, başvuruçunun özgürlüğünden yoksun bırakılmasının, başvuranın kendisine isnat edilen suçları işlediğine dair yeterli bir şüpheyi dayandığı görülmemektedir.
14. Yeni iddianamenin esasen AİHM'in suç olduğuna dair yeterli bir şüphe bulunmadığını tespit ettiği Gezi Parkı eylemlerindeki suçlamalar ile AİHM'in yine bir suçla ilgili yeterli bir şüphe

bulunmadığını tespit ettiği darbe girişimine karışma suçlamasını birleştirmeye çalıştığını belirtmek önemlidir. Makul bir temele sahip olmadığına hâlihazırda hükmedilmiş iki suçlamanın sentezinin sonucunun da benzer şekilde temelsiz çıkma ihtimali yüksek olmalıdır. Madde 309 kapsamındaki suçla ilgili olarak AİHM tarafından verilen hüküm göz önüne alındığında, Madde 328 kapsamındaki yeni casusluk suçunun, hâlihazırda AİHM'in Osman Kavala'nın madde 309 ve 312 kapsamındaki suçlardan dolayı 'derhal serbest bırakılması'⁵ kararının kapsamı dışında olduğu iddia edilebilecek 'yeni' bir suçlama yaratmak amacıyla getirildiği yönünde güçlü bir çıkarım yapmak kaçınılmazdır.

15. Bir suçla ilgili nesnel olarak yeterli bir şüpheyi yol açacak delil eksikliği CMK madde 170/2'ye aykırıdır. Ayrıca, delil yetersizliği, kovuşturmanın meşru kanun uygulama amacından ziyade "açığa vurulmamış" amaçlarla açıldığını ve dolayısıyla AİHS md. 18'e aykırı olduğuna işaret eden diğer unsurları desteklemektedir. Bu iddianamenin, AİHM'in Aralık 2019'da, herhangi bir suça dair yeterli şüphe olmaksızın ve 18. maddeye aykırı biçimde açığa vurulmamış niyetlerle hazırlandığına karar verdiği Gezi Parkı iddianamesinin devamı olduğu göz ardı edilemez.
16. Bu iddianamenin sunulmasının, AİHM'in Aralık 2019'da derhal serbest bırakılması yönündeki kararına ters olacak biçimde Osman Kavala'nın tutukluluğunu devam ettirme etkisi yarattığı göz önüne alındığında, herhangi bir suçla ilgili görünürde delil bulunmaması, yeni iddianamenin açığa vurulmayan siyasi niyetlerle hazırlandığına ve kendi çapında md. 18'in daha ağırlaşmış bir ihlali olduğuna, AİHM'in daha önceki bir iddianameyi 18. maddenin ihlali nedeniyle kınamasından kaçmak amacıyla getirilen bir iddianame olduğuna dair bir başka işarettir. Nitekim iddianame 28 Eylül 2020 tarihinde, Osman Kavala'nın tutukluluğunun devamının hukuka uygun olup olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin karar vereceği günden bir gün önce sunulmuş ve Anayasa Mahkemesinin kararını ertelemesi sonucunu doğurmuştur. Bu raporun yazıldığı sırada Osman Kavala hâlen tutukludur.

Madde 170/4 – İddianame, isnat edilen suçu oluşturan olayları mevcut delillerle ilişkilendirerek açıklıyor mu?

17. Bu bakımdan ele alındığında, iddianame kusurludur. Endişe yaratan başlıca noktalar, iddianamenin güçlü ideolojik eğiliminin, suçlamaları anlaşılabilir hale getirecek bir biçimde, suçlamalarla ilgili tutarlı bir nedensel delil bağlantısının eksik olması ile yan yana bulunmasıdır. Dolayısıyla, bir mahkemenin iddianameyi adil bir şekilde değerlendirmesi ve savunmanın iddianameye uygun şekilde itiraz etmesi zor veya imkânsız olacaktır. Bu, yalnızca CMK'nın bu şartının ihlal edildiğini değil, aynı zamanda sanıkların AİHS madde 6 kapsamındaki adil yargılanma haklarının da ihlal edildiğini göstermektedir.

İddianamenin İdeolojik Niteliği

18. İddianame, delillerin nesnel, adli ve hukuki analizinin yerini almış gibi görünen ayrıntılı bir siyasi kuram sunar.
19. Bu gibi davalarda, soruşturma materyalini adli olarak incelemek ve siyasi ideoloji ve düşmanlıktan uzak, açık bir şekilde sunmak önemlidir. AİHM'in TCK madde 309 kapsamındaki bir suçla ilgili olarak belirttiği gibi, "söz konusu suçun niteliği göz önüne alındığında anayasal düzeni cebir ve şiddet yoluyla yıkmaya teşebbüs etme şüphesinin, somut ve doğrulanabilir gerçekler veya delillerle desteklenmesi gerektiği gayet açıktır." Örneğin, deliller TCK madde 328 kapsamındaki casusluk gibi suçlamaları destekliyorsa, bunu somut bir şekilde sunmak mümkün olmalıdır. Örneğin, Şüpheli A'nın Şüpheli B ile bulunduğu ve daha sonra hassas gizli bilgiler içeren bir hafıza kartını teslim ettiği görüldüğünde, ortada bir casusluk vakası olduğu düşünülebilir.
20. Ancak bu iddianamede tam tersini görmekteyiz; komplo teorisi delillerin yerini almış gibi görünüyor. Bu rapor, ideolojinin delil ihtiyacının yerine geçtiği çok sayıda örnekten yalnızca birkaçını ele almaktadır.
21. İddianamenin giriş kısmından alınan aşağıdaki bölüm (sayfa 3/71) ideolojik tonu belirler:

“Defaatle belirtildiği üzere, vuku bulan Gezi Parkı Kalkışması tam da FETÖ/PDY’nin Türkiye Cumhuriyeti devletinin sosyal, ekonomik, yargı, askeri, mülki gibi önemli alanların yanında diğer tüm alanlarını ele geçirmek için yaklaşık 40 yılı aşkın çalışmalar yapıp devlet aygıtının en kılcal birimlerine nüfuz ettiği, süreçler sonrası devlet yönetimini önce adli yargı süreçlerini kullanarak ele geçirmeye çalıştığı Ergenekon, Balyoz, 7 Şubat Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) kumpası girişimleri ile meşru hükümetin açıktan zayıflatılmaya çalışıldığı süreçten sonra vuku bulduğu, Gezi Kalkışmasının başarısızlıkla sonuçlanması ile yargıdaki yapılanması eliyle 17/25 Aralık 2013 tarihindeki süreçte sahte delillerle oluşturulan yargısal darbe girişiminde bulunulduğu, devamında yine yasal meşru hükümeti uluslararası alanda zor durumda bırakmak için terör örgütlerine yardım yapıyor algısı oluşturmak amacıyla MİT Tırları Kumpas organizasyonunu gerçekleştirdiği, tüm bu kumpas organizasyonlarının başarısız olması üzerine, devlet aygıtının tüm birimlerinde ve özellikle emniyet ve askeri alandaki yapılanmalarında oluşturduğu gücüne güvenerek 15 Temmuz 2016 tarihinde anayasal düzeni ele geçirip değiştirmek amacıyla darbe teşebbüsünde bulunduğu bilinen bir vakıadır.”

22. Dolayısıyla iddianame tek bir uzun cümle içinde, yalnızca Gezi Parkı protestolarını değil, son yıllardaki tüm ayaklanma ve protestoları, sözde heterojen ama homojen bir komplonun farklı yönleri olarak sunuyor. Böylesine geniş kapsamlı bir ideolojik perspektif içinde, son yedi yıl içinde herhangi bir noktada iktidardaki hükümete yönelik protestolara ve/veya eleştirilere verilen her türlü destek, komployu teşvik etmenin veya desteklemenin delili olarak görülebilir.
23. İddianame, daha önceki Gezi Parkı iddianamesinin temelini oluşturan, George Soros’un Türkiye içinde muhalefeti örgütlemesi ve yönlendirmesi ile ilgili temelde aynı teorileri delil olmaksızın tekrarlamaktadır. Aşağıdaki bölüm, pek çok benzeri bölümden bir tanesidir (3/71):

“... şüpheli Mehmet Osman KAVALA’nın 2013 yılı ve öncesinde başlayan sözde özgürlük temalı dünya kamuoyunda Arap Baharı olarak bilinen olayları organize edip finanse eden Açık Toplum vakfının yöneticisi George Soros ile irtibatlı olduğu, Açık Toplum Vakfının Arap ülkelerinde olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti devletinde sosyal ve demografik yapıdaki farklılıkları öne çıkararak ayrıştırma ve toplumsal bölünmeleri hedef alarak ülke yönetimlerini değiştirmeyi hedeflediği, şüpheli Mehmet Osman KAVALA’nın gerek Anadolu Kültür A.Ş. gerekse kurucusu ve yöneticisi olduğu diğer STK’lar, şirketler ve kuruluşlar aracılığı ile ülkemiz halkının kültürel ve sosyal durumuna ilişkin araştırmalar yaparak detaylı, önemli bilgilere ulaştığı gibi bu STK, kurum ve kuruluşlar aracılığıyla ayrımcılığı amaçlayan faaliyetlerde bulunduğu ve ... sözde demokratik özgürlükleri geliştirip toplumsal tabana yayma söylemi ile yapmış olduğu eylem ve işlemlerden oluşan faaliyetlerin asıl amacının demokratik meşru hükümeti işlevsiz hale getirmek, toplum içinde ayrımcılığı körüklemek, vatandaşlarımızın devlet ve millete olan birlik ve beraberliğini ülke menfaatlerimiz aleyhine, yabancı devletler ve istihbarat örgütlerinin lehine zayıflatarak zarar vermek olduğu tespit edilmiştir.”

24. Böylesine son derece ideolojik bir çerçeve içinde, Osman Kavala gibi sivil toplum aktivistlerinin demokratik özgürlükleri ve insan haklarını teşvik etme çalışmaları, toplum içinde ayrımcılığı kışkırtmanın bir yolu olarak sunulmaktadır. Sivil toplum gruplarının aktif olarak Türkiye toplumunun birliğini zayıflatmaya uğraştığı, yani bölücülük konusu bu iddianame boyunca kontrolsüz bir biçimde tekrarlanmaktadır ve bu durum nesnel bir delilin hukuki sunumunun tam tersidir. Böyle olunca, Osman Kavala’nın Kürt ve Ermeni kökenli yurttaşlar üzerine bir film çekimi gibi belgesel projelere kaynak sağlama çalışmasındaki amaç, silahlı ayaklanmaya hazırlık yönünde toplumu zayıflatmak üzere toplumdaki farklı grupları bölmek olarak sunulmaktadır.
25. Ayrıca, Osman Kavala’nın “detaylı ve önemli bilgiler” elde ettiğine ilişkin yukarıda yapılan atıf, sivil toplum çalışması sırasında sıradan bilgi edinmeyi Kavala’nın itham edildiği casusluğun bir parçası olarak tanımlıyor görünmektedir. Bir mahkemenin bu tür tezleri nasıl değerlendirebileceğini veya savunma avukatlarının bunlara nasıl itiraz edebileceğini öngörmek zordur. Üstelik bu bölümler, bu iddianamenin kimin için yazıldığı sorusunu sormayı gerektirmektedir. Aslında burada, iddianamenin davadaki taraflar için değil, siyasi okurlar için tasarlandığına dair bir şüphe uyanmalıdır.

26. Ayrıca, bu tür bölümler, müteakip yargılamaların tarafsızlığı üzerinde bir etkiye sahiptir. Bir iktidar partisinin siyasi ideolojisi bir iddianameyle kontrolsüzce tekrarlanıp durduğunda, herhangi bir avukat veya yargıcın böyle bir teze itiraz etmesi veya onu yadsıması, iktidar partisinin reddi ile eş değer olarak görülebilir. Elbette bu, avukatların somut delillerin yetersizliğini beyan edemeyeceği veya yargıçların bunları dikkate alamayacağı anlamına gelmez, ancak böylesine güçlü bir siyasi eğilim, delillerin objektif ve tarafsız değerlendirmesini daha zor hale getirir. Böyle bir endişe hiçbir şekilde varsayımsal değildir; Şubat 2020’de Gezi Parkı davasındaki beraatların ardından duruşma hâkimleri Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından soruşturma geçirdiler ve beraat kararları Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından ‘manevra’ olarak nitelendirildi.
27. Daha temel düzeyde, iddianamede sunulan materyalin önemli bir kısmı hukuki değerlendirme bakımından yetersizdir; bir mahkemenin, toplumdaki farklı grupların haklarını teşvik etmenin toplum içinde bölünme ve ötekilik duygusu yaratma etkisine sahip olduğu suçlamasını değerlendirmesi veya bu konuda hüküm vermesi nasıl beklenebilir?

Netlik ve tutarlılık eksikliği

28. İddianamenin ağırlıklı olarak siyasi olan üslubu ile orantılı olarak, netlik ve tutarlılık eksikliği bulunmaktadır.
29. Özellikle, çok sayıda tutarsız ve açıklanamayan yorum vardır. 2013 Gezi ayaklanmasına ilişkin giriş bölümünden (sayfa 9/71) aşağıdaki bölüm tipiktir:

. . . kalkışmanın Açık Toplum Vakfı adına vakfın kurucu üyesi olan şüpheli Mehmet Osman Kavala tarafından koordine edildiği, Mehmet Osman Kavala’nın özellikle Taksim Platformu, Taksim Dayanışması ve kalkışmanın ilerleyen süreçlerinde yaygın hale getirilen Forumlar Koordinasyonu üzerinde büyük etkisinin olduğu, buralarda resmi olarak üyeliği bulunmasa da alınan kararların şüpheli Mehmet Osman Kavala’ya danışılmadan alınmadığı, Gezi Kalkışması’yla ilgili tüm uluslararası girişimlerin şüpheli Mehmet Osman Kavala üzerinden kurulduğu, Gezi Kalkışması’na katılan eylemcilerin ihtiyaçlarının şüpheli Mehmet Osman Kavala’ya iletilerek giderildiği, gerek Türkiye’de gerekse yurtdışında kalkışmaya olan ilgiyi ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne yönelik baskıları artırmak maksadıyla belgesel, film, sergi gibi her türlü görsel yayın yöntemlerinin kullanılması ile yeni medya yapılanması kurulması çalışmalarının şüpheli Mehmet Osman Kavala’nın organizesinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

30. Buna bağlı olarak, film festivallerine katılmak ve insan hakları örgütlerinin üyeleriyle buluşmak gibi prima facie yasal faaliyetlerin silahlı ayaklanmayı teşvik etmeyi amaçladığı söylenmekte, ancak bunun nasıl olduğuna dair bir açıklama yapılmamaktadır. Aynı şekilde, Avrupa Parlamentosu’ndaki bir fotoğraf sergisine katılım, darbe girişiminin yolunu açmanın bir parçası olarak sunulmaktadır.
31. İddianame ayrıca iki sanığın seyahatine dair deliller sunmakta, ancak iddia edilen suçlamalar bağlamında seyahatin önemini hiçbir zaman ortaya koymamaktadır. Örneğin 41 / 70’de iddianamede şöyle denilmektedir:

Şüpheli Mehmet Osman Kavala’nın yurtdışı giriş – çıkış kayıtları incelendiğinde, şüphelinin 15 Temmuz darbe girişimi öncesinde diğer yıllara oranla çok yoğun şekilde yurtdışına çıkış yaptığı da tespit edilmiştir.

32. Bu tür bir seyahatin iddia edilen suçlarla nasıl bağlantılı olduğu açıklanmamaktadır. Aynı şekilde, sanıkların birlikte seyahat etmedikleri veya bir araya gelmedikleri tarihler, devleti yıkmak için ortaklaşa bir girişimde bulunduklarının delili olarak, açıklama yapılmadan sunulmuştur. Örneğin, şunu düşünün (37/71):

Şüpheli Henri Jak Barkey'nin 26 – 29 Haziran tarihleri arasında İstanbul'da bulunduğu, 30 Haziran 2016 tarihinde Diyarbakır İli'ne giderek Yenişehir, Bağlar, Sur ve Kayapınar İlçeleri'nde çeşitli görüşmeler yaptığı ve aynı gün akşam tekrar İstanbul'a döndüğü, 3 Temmuz 2016 tarihine kadar İstanbul İli'nde bulunduğu anlaşılmıştır.

Şüpheli Mehmet Osman Kavala'nın ise şüpheli Henri Jak Barkey'nin İstanbul'a gelişinden bir gün sonra 27 Haziran 2016 tarihinde Diyarbakır İli'ne gittiği ve aynı gün İstanbul'a geri döndüğü tespit edilmiştir.

33. Sanıklardan herhangi birinin Diyarbakır'da farklı zamanlarda ne yaptığı ya da bir darbe girişimini nasıl desteklediği hiçbir yerde açıklanmamaktadır. Görünüşe göre ilgisiz bir seyahat dizisi sıralanarak aşağıdaki sonuca bağlanacak biçimde sunulmuştur (37/71):

Yukarıda anlatılan süreç göz önünde bulundurulduğunda, şüpheliler Mehmet Osman Kavala ve Henri Jak Barkey'nin 15 Temmuz darbe girişimi öncesindeki faaliyetlerinin darbe girişimi hazırlıkları ile kesiştiği, bu durumun her iki şüphelinin de 15 Temmuz darbe girişiminden önceden haberdar oldukları ve darbe girişiminin alt yapısını oluşturmak için yurtiçi ve yurtdışı bir dizi bağlantı kurdukları . . . anlaşılmıştır.

34. İki sanıktan herhangi birinin darbe girişimini nasıl önceden bildiğine dair delil sunulmamaktadır. İddianame, Henri Jak Barkey'in katıldığı bir dizi toplantı ve seminerden söz etmekte, ancak bunların casusluk veya darbe girişimini desteklemek için nasıl bağlantılı olduklarını belirtmemektedir.
35. İddianame, anlaşılır bir şekilde, 16 Temmuz 2016'daki darbe girişimini çevreleyen olaylara odaklanmakta, o günlerde Büyükkada'daki bir konferans etkinliğinde Henri Jak Barkey'in hareketlerini yakından analiz etmekte, ancak Barkey'in konferansa katılmasının veya o sıradaki faaliyetlerinin darbe girişimini nasıl teşvik ettiğini, desteklediğini veya örgütlenmesine yardım ettiğini ortaya koymamaktadır. Deliller, Henri Jak Barkey'in olayları televizyondan izlediğini ve o gece telefonla uluslararası görüşmeler yaptığını ortaya koymaktadır, ancak o tarihte Türkiye'deki çoğu insanın da bir dizi televizyon kanalında yayımlanan dramatik ve önemli olayları izlemiş olması kuvvetle muhtemeldir.
36. Bununla birlikte, bu tür bir faaliyetin bir suçu nasıl teşvik ettiği iddianamede açıklanmadığı gibi, teşebbüsü organize etmek veya yönlendirmek için kendisi tarafından o sırada veya daha önce söylediği veya yaptığı herhangi bir şeyin delili de sunulmamaktadır.
37. TCK madde 328 kapsamında casusluk suçlaması için yasal çerçeveyi belirleyen uzun bir bölümün ardından, iddianame daha sonra sanıkların bu suçlamayla ilgili davasını ortaya koymaktadır. İddianame bir tez öne sürse de, bunları doğrulayacak herhangi bir delil ortaya koymamaktadır. Aşağıdaki bölümde vurgulananlar, haklarında delil sunulmayan konulardır.

Bu açıklamalar ışığında şüphelilerin eylemleri göz önüne alındığında ise, şüphelilerin darbe girişimi öncesinde bu girişimi FETÖ/PDY silahlı terör örgütü adına sevk ve idare eden örgütün mahrem sorumluları ile birbirine paralel bir kısım irtibatlarda bulunarak darbe girişimine hazırlık hareketlerinde bulundukları, temas ve doğrudan ilişki içerisinde bulundukları ve darbe girişiminin başarılı olması akabinde oluşturulacak yeni yönetim içerisinde legal veya illegal bir kısım görevler alması muhtemel olan kişi ve gruplarla bu yönde koordinasyon maksadıyla girişimlerde bulundukları, bu kapsamda yurt içi ve yurt dışı seyahatlerde yoğun şekilde bulundukları, örgütün mahrem sorumlularının olduğu üzere birbirlerini takip eder şekilde seyahat ve görüşmeler gerçekleştirdikleri, olağan olmayan yoğunlukta gerçekleşen izah olunan biçimdeki irtibatlarının darbe girişiminin hazırlığı kapsamında olduğu tespit edilmiştir. Yine şüphelilerden Henri Jak Barkey'nin darbe girişiminin gerçekleştirilmeye teşebbüs edildiği gün ülkemize geldiği, bu kapsamda da faaliyetini gizlemek maksadıyla bir oturma tertip ettiği, iddianamenin önceki kısımlarında da açıklandığı üzere, bu oturma tarihinin makul olmayan bahanelerle ertelenerek darbe girişimi gününe kadar ötelendiği, darbe girişimi günü de ilimiz Adalar ilçesinde darbe girişimi nedeniyle yaşanabilecek ve yaşanan saldırı olaylarına nispeten güvenli bir mesafeden bu yöndeki girişimin takip edilerek süreci yönlendirdiği anlaşılmıştır.

Dosya kapsamında tanık sıfatıyla beyanı alınanların ifadelerinde de belirtildiği üzere, Henri Jak Barkey'nin kendisiyle birlikte kalan oturma katılımcısı diğer şahıslardan farklı biçimde gece boyunca darbe girişimine dair gelişmeleri yakından takip ederek gergin bir karakter yapısı ile sürece dair yönlendirme olarak kabul edilebilecek irtibatlarda bulunduğu, kendisiyle irtibatlı olan yabancı kişi ve kurumların Türkiye Cumhuriyeti Sayın Cumhurbaşkanı'nın seyahat bilgilerini sosyal medya üzerinden paylaşmasının da bu kapsamda olduğu tespit edilmiştir. Bu faaliyetleri kapsamında şüphelilerin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensupları tarafından gerçekleştirilmeye teşebbüs edilen darbe girişiminin yabancı devletler lehine koordinasyon ve sürdürülmesinde aktif görevlerde bulundukları, eylemlerin takibini yerinde gerçekleştirdikleri, lüzum olduğu halde kurmuş oldukları koordinasyon ve temaslar ile sürece müdahalede de bulundukları aşikârdır.

38. TCK madde 328 kapsamındaki casusluk suçu açısından iddianame, sanıkların temin ettiği bilgilerin (sayfa 61) "sosyolojik, ekonomik ve siyasal içeriği haiz olan devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgiler" olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, iddianame ülkenin sosyolojik, ekonomik, siyasi bağlamı üzerinde sivil toplum örgütlerinde analiz üretme konusunda çalışmanın "gizli bilgi" toplamak olabileceğine dair herhangi bir anlamlı açıklama getirmemektedir. Bu tanım sadece anlamsız olmakla kalmamakta, aynı zamanda ilk bakışta bu tür sivil toplum ve hak örgütlerinin tüm çalışmalarını suç haline getirmektedir. Nitekim vatandaşların yaşadıkları toplum hakkında bilgi edinmeleri bir suçun delili olacaktır. Böyle bir tanım sadece hukuken anlamsız olmakla kalmaz, aynı zamanda temel örgütlenme ve ifade haklarına tam olarak bir saldırı teşkil eder.
39. İddiaların ciddiyetine rağmen, iddianamede Osman Kavala'yı casusluk veya darbe teşebbüsünde herhangi bir faaliyet veya rolle ilişkilendirmek için ciddi bir girişimde bulunulmamış olması dikkat çekicidir. Sonuç olarak, tutarlı delil eksikliği göz önüne alındığında, iddianamenin yasal bir araçtan ziyade bir siyasi tiyatronun parçası olduğu ve Osman Kavala'nın tutukluluğunu devam ettirmek için tasarlanmış olduğu sonucuna varmak işten değildir.

Madde 170/5- İddianame şüphelinin aleyhine olan hususlar ile lehine olan hususlar arasında uygun biçimde bir denge kurmakta mıdır?

40. Bu madde, iddianamenin dengeli olmasını ve şüpheliler için hem olumlu hem de olumsuz noktaların ölçülüp tartılmasını gerektirmektedir. Bu, Savcıların Rolüne Dair Temel İlkelerin 13/a ve 13/b ilkelerinde belirtilen genel normları yansıtmaktan başka bir şey değildir. Uluslararası Savcılar Birliği Standartlarının 3. maddesi şunu belirtir:

"Tarafsızlık

Savcıların, görevlerini korkusuzca, ayrımcılık yapmadan ve önyargı olmaksızın yerine getirmeleri gereklidir.

Savcılar özellikle de;

3.1 Görevlerini tarafsız bir şekilde yerine getirmeli;

3.2 Bireysel ya da bölgesel menfaatler ile kamu ya da toplum baskılarından etkilenmemeli, yalnızca kamu menfaatini göz önünde bulundurmalı;

3.3 Objektif bir şekilde hareket etmeli;

3.4 Sanığın lehine ya da aleyhine olmasından bağımsız olarak, tüm ilgili koşulları göz önünde bulundurmalıdır.”

41. Maalesef bu iddianamede denge anlamında neredeyse hiçbir şey bulunmamaktadır. İddianame, iki sanık arasındaki iletişime dair çok az ‘doğrudan delil’ bulunduğunu kabul etmekle birlikte, yeterli bir denge olması için iddianamede yorum ve değerlendirme gerektiren delillerin bir dizi başka temel yönü de vardır ki, onlar da iddianamede yoktur. Bunlar arasında aşağıdaki noktalar da bulunur:
1. Sanıklardan hiçbirinin, silahlı ayaklanma lehine ve / veya herhangi bir darbe ya da devletin yıkılmasına destek mahiyetinde herhangi bir yorum yaptıkları ortaya konulmamaktadır.
 2. Sanıklardan hiçbirinin, objektif olarak bakıldığında askeri darbe girişimine yardım eden veya onu ilerleten herhangi bir eylemde bulunduğu ortaya konulmamaktadır.
 3. Sanıklardan hiç birinin teşebbüs edilen darbenin organizatörlerinden herhangi biriyle irtibat kurduğuna dair delil yoktur.
 4. İki sanıktan herhangi birinin devlete ait hassas casusluk malzemesi olarak değerlendirilebilecek bilgilere sahip olduğunu gösteren herhangi bir delil bulunmamaktadır.
 5. Osman Kavala ve diğerlerinin Gezi Parkı protestolarına yön verdikleri yönündeki suçlamalardan beraat ettiklerine dair herhangi bir bilgi mevcut değildir. Aynı şekilde, 2013'teki bu protestolar ile 2016'daki darbe girişimi arasında nedensel bağlantı bulunmamaktadır.
 6. Her iki sanığın faaliyetleri, besbelli örgütlenme ve ifade özgürlüğü haklarının kullanılması olarak yasal faaliyet kapsamına girmektedir.
42. Daha genel olarak, iddianame sürekli, TCK tarafından zorunlu kılınan delillerin adil ve objektif dengeli bir değerlendirmesinin tam tersi olacak biçimde, sanıkların sivil toplumdaki faaliyetlerini aşırı ve düşmanca bir ideolojik perspektif içinde sunmaktadır.

3: İddianamenin uluslararası standartlar bakımından değerlendirmesi

43. İddianame, TCK'ya uymamasının yanı sıra, AİHS ve Türkiye'nin taraf olduğu Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ("MSHUS") kapsamında yer alan haklarla da çelişmektedir.

Adil yargılanma hakkı

44. Adil yargılanma hakkı, hem AİHS madde 5 ve 6 hem de Türkiye'nin de taraf olduğu Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin ("MSHUS") madde 9 ve 14 tarafından korunmaktadır.
45. Adil yargılanma hakkının temel bir bileşeni, sanığın aleyhine açılan davayı bilme ve ona itiraz etme hakkıdır. Uluslararası insan hakları hukukunda açık olduğu üzere, bir sanık kendisine karşı açılan davanın mahiyetini bilmiyorsa, avukatına gerektiği gibi talimat veremeyecek, savunmasını desteklemek için ilgili delilleri elde edemeyecek veya savunması için uygun şekilde hazırlanamayacaktır. Bu durumda, adil biçimde yargılanma olasılığı çok düşüktür. Ayrıca, tutukluluğuna da itiraz edemez.

46. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'nin 23 Ağustos 2017 tarihli Genel Yorumu 32 (CCPR/C/GC/32), 31. paragrafta bu hakkın "suçlamanın dayandığı kanun ve isnat edilen genel gerçeklerin" sanığa sunulmasını içerdiğini açıkça belirtir.
47. Ayrıca, AİHM'in yerleşik içtihadı, savcılık ve savunma arasında fırsat eşitliği ile gerçekleşen çekişmeli yargılamanın, adil yargılamanın temel bir özelliği olduğunu teyit etmektedir. Çekişmeli yargılama hakkı, bir ceza davasında, hem kovuşturmayla hem de savunmaya karşı tarafın sunduğu gözlemler ve sunulan deliller hakkında bilgi ve yorum yapma fırsatı verilmesi gerektiği anlamına gelmektedir.
48. Bu davada, iddianamede açıklık ve tutarlılık eksikliği ve iddianamede herhangi bir gerçek delil ortaya konulmaması, iddianamedeki gereksiz tekrar ve açıklanmayan kuram ve yorumlar onu, doğru ve nesnel analiz yapılamaz veya cevap verilemez ve dolayısıyla da, her bakımdan AİHS ve MSHUS'un sırasıyla 6. ve 14. maddelerini ihlal eden bir iddianame haline getirmektedir.
49. Aynı şekilde, adil yargılanma hakkı da temel ilke olan "masumiyet karinesini" korumaktadır. Bu davada, iddianame görünüş itibarıyla hukuka uygun önemli sayıda faaliyetin (yurtdışına seyahat etmek, hem Türkiye'den hem de yurtdışından kişilerle görüşmek, özel telefon görüşmeleri, olağan yasal sivil toplum grupları içinde çalışmak vb.) ayrıntılarını vermekte, ancak iddianamede aksi yönde herhangi bir somut delil olmaksızın bu faaliyetlerin suç faaliyeti olduğu varsayılmaktadır. Dahası iddianame, sosyal aktivizm çalışması yoluyla toplum hakkında sıradan bilgilerin toplanmasını gizli casusluk materyalleri toplamak olarak sunmaktadır.
50. Bu itibarla, iddianamenin tüm önermesi, yukarıdaki 6. ve 14. maddelerde adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan masumiyet karinesine aykırıdır. Ayrıca bu iddianame, bir sanığın kendisine yöneltilen bir suç isnadına yanıt verirken bilmeye hakkı olan bilgiler konusunda bu hükümler dâhilindeki asgari güvenceleri sağlamamakta, böylece adil yargılanmayı imkânsız kılmaktadır.

İfade ve örgütlenme özgürlüğü

51. Bu iddianame bağlamında bir başka endişe kaynağı da, AİHS madde 10 ve 11 ile MSHUS madde 19 ve 21'de yer alan ifade ve örgütlenme özgürlüğü haklarını temelden zayıflattığının görülmüştür. İddianame, delil ve iddialar bağlamında bu haklardan hiçbirini dikkate almamakta, dengelememekte veya değerlendirmemektedir.
52. İddianamede açıklanan sanıkların faaliyetlerinin tamamı (insan hakları aktivizmi, hükümet politikası hakkında yorum yapma, Avrupa Parlamentosu'ndan milletvekilleri ile toplantı, yurtdışına seyahatlere çıkma, çalışma ve açık toplum grupları yürütme, seminer ve konferanslara katılma vb.), bu haklarla korunan prime facie yasal faaliyetlerdir. İddianamede bu tür bir faaliyet ayrıntılarıyla verildiğinde, bu tür bir faaliyetin suç amaçlı olduğuna dair herhangi bir somut delile atıfta bulunulmadan yapılmaktadır.
53. Tam tersine, iddianamede sanıkların bu temel hakları kullanması tamamen suç sayılmış ve suç teşkil ettiği varsayılmıştır. Böyle bir çerçeve içinde, hükümete yönelik tüm eleştiriler Türkiye'yi zorla ele geçirme planının bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Sırasıyla AİHS madde 10 ve 11 ile MSHUS madde 19 ve 21 kapsamındaki hakların hiçbir şekilde takdir edilmemesi veya değerlendirilmemesi bu iddianamenin uygun ve olağan savcılık standartlarının çok altında kaldığının bir başka göstergesidir. Bu, Türkiye'nin bağlı kalmayı kabul ettiği uluslararası insan haklarının temel standartlarıyla derin bir çelişki içinde hazırlanmış bir iddianamedir.

Ceza yargılamalarında savcıların etkinliği, tarafsızlığı ve adilliği

54. Son olarak, hukukun üstünlüğünü korumada savcıların rolünü özetleyen BM Savcıların Rolüne İlişkin Kılavuz İlkeler ("Kılavuz İlkeler") atıfta bulunulmalıdır. İlke 12 savcıların görevlerini insan haklarını koruyacak ve insan onurunu koruyacak şekilde "adil, tutarlı ve

süratli bir şekilde” yerine getirmelerini gerektirir. İlke 13/a savcılarının görevlerini tarafsız ve ayırım gözetmeksizin yerine getirmelerini ve 13/b savcılarının, “kamu yararını korumalarını, tarafsız davranmalarını, şüphelinin ve mağdurun durumunu uygun şekilde dikkate almalarını ve şüphelinin lehine veya aleyhine olsun olmasın ilgili tüm koşullara dikkat etmelerini” şart koşar. Kılavuz, Uluslararası Savcılar Birliği Mesleki Sorumluluk Standartları ve Savcılarının Temel Görev ve Hakları Beyannamesi ile tamamlanmakta ve genişletilmektedir. Kılavuz İlkeler, hukuk önünde eşitlik hakkı, masumiyet karinesi ve bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde adil ve aleni yargılanma hakkı dâhil olmak üzere uluslararası insan hakları hukukunun temel ilkelerine belirginlik katmaktadır.

55. Yukarıda özetlendiği gibi, iddianamenin tamamında öylesine temel bir dengesizlik vardır ki, bir bütün olarak iddianame hakkında söylenebilecek tek şey, iddianamenin uluslararası savcılık standartlarını çok ciddi biçimde ihlal ettiğidir.

4: Sonuç

56. Siyasi açıdan hassas soruşturmalar savcılar tarafından dengeli değerlendirilmeyi gerektirir. Ancak söz konusu bu iddianamede ideolojik coşku, mantıklı savcılık değerlendirmesinin ve delil analizinin açıkça önüne geçmiştir. İddianame gerekli dengeden yoksundur ve son derece siyasallaşmış ve düşmanca bir perspektifle, delil yerine ideolojiyi koymuştur. İddianame aynı zamanda iç hukuku ve uluslararası insan hakları standartlarını da ciddi şekilde ihlal etmektedir.
57. İddianame o kadar sorunludur ki, özellikle AİHS’in 18. maddesine aykırı biçimde art niyetlerle hazırlandığı yönünde ciddi kuşku uyandırdığı bir durumda, iddianamenin nasıl iyileştirilebileceğini anlamlı bir şekilde ortaya koymak zordur. Osman Kavala’nın aynı derecede kusurlu bir iddianamenin yerini alan başka kusurlu bir iddianame nedeniyle tutukluluğunun sürmesi son derece endişe vericidir. AİHM’in daha önceki iddianameye ilişkin engelleyici kararı, ardından gelen bu iddianamede iyileştirilmiş bir yaklaşımla sonuçlanmamıştır.
58. İddianamenin güçlü siyasi eğilimi, masumiyet karinesinin tersine çevrilmesi ve tutarlılık eksikliği, kesinlikle 6. maddenin koruduğu adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini göstermektedir. Osman Kavala’nın Gezi Parkı davasından beraat etmiş olması, kendisinin şu anda AİHS’in 7. Protokolü’nün 4. maddesi’ne aykırı olacak biçimde, esasen beraat ettirildiği aynı davalardan yargılanmakta olduğu endişesini doğurmaktadır. İddianame ayrıca sıradan sivil toplum aktivizmini ve insan hakları çalışmalarını AİHS’in madde 10 ve 11’e aykırı olacak şekilde suç haline getirmeye çalışmaktadır.
59. Aslında iddianamenin mantıksal sonucu, Türkiye’de yaşayanların haklarını iyileştirmeye yönelik tüm çalışmaların prima facie suç olarak görülebileceği ve Türkiye toplumu hakkında bilgi edinmenin casusluk amacıyla gizli materyal toplama aracı olarak görülebileceğidir. Bu durum, bu iddianamenin ne kadar tehlikeli olduğunu göstermekle kalmayıp gerçeklerden ve yasal gerekliliklerden ne kadar uzakta olduğunu da gözler önüne sermektedir.

Sonnotlar:

- 1 Kavala v. Türkiye (Başvuru no. 28749/18) Paragraf 4
- 2 Kavala v. Türkiye (Başvuru no. 28749/18) Paragraf 23-27, 38.
- 3 Kavala v. Türkiye (Başvuru no. 28749/18) Paragraf 108
- 4 Kavala v. Türkiye (Başvuru no. 28749/18) Paragraf 139-155
- 5 Kavala v. Türkiye (Başvuru no. 28749/18) Paragraf 240.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Kavala Kararının Özeti (10.12.2019)

Ş. CEREN UYSAL
PEN Norveç Türkiye Hukuk Danışmanı

Osman Kavala 1 Kasım 2017 tarihinde tutuklanmasının akabinde 29 Aralık 2017 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi 28 Haziran 2019 tarihinde kararını açıklamış ve Kavala'nın tutukluluğunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının koruma altına alındığı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 19. Maddesini ihlal etmediğini hüküm altına almıştır.

Avrupa İnsan Haklarına Mahkemesi'ne başvuru

Anayasa Mahkemesi kararının akabinde Kavala bu kez 8 Haziran 2018 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurusunda Kavala, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5/1 ve 3. maddelerinde düzenlenen özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Kavala tutuklanmasının keyfi olduğunu ve tutukluluk halini gerektirecek, suç işlediğine dair makul şüphe oluşturmaya temel kabul edilebilecek hiçbir delil bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca tutukluluk halinin devamına dair yerel mahkemelerce verilen kararların yeterli gerekçe içermemesi yönüyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir. Yine AİHS md. 5/4'e atıf yapan Kavala, Anayasa Mahkemesi'nin tutukluluğun hukuka uygunluğuna yönelik incelemesinde esas olması gereken hızlılık gerekliliğinin de yerine getirilmediğini vurgulamıştır. Son olarak Kavala, AİHS'in 18. maddesine atıf yaparak (haklara getirilecek kısıtlamaların sınırlandırılması) AİHS kapsamında tanımlanan haklarının yine AİHS içeriğinde belirtilmiş amaçlardan farklı amaçlarla kısıtlandığını ileri sürmüştür. Kısacası Kavala, tutukluluğunun hükümeti eleştiren bir sivil toplum aktivisti olması nedeniyle esasında kendisini susturma, cezalandırma ve sivil toplum alanını da paralyze etme amaçlarını taşıdığını vurgulamıştır.

AİHM önünde süregelen yargılama

Sonuçları yönüyle – Avrupa Konseyi'nin Türkiye aleyhine ihlal prosedürü yürüttüğü de düşünülürse - tarihi bir önem taşıyan bu başvuru ve yargılama süreci dünya çapında hak savunucuları için önemli bir gündem oluşturmuştur.

AİHS'in 36/3 maddesi ve Mahkeme İç Tüzük'ün 44/2 maddesi uyarınca Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri davaya müdahil olmuştur. Yine PEN International, Türkiye İnsan Hakları Davalarına Destek Projesi ve İfade Özgürlüğü Derneği ise Sözleşmenin 36/2. maddesi ve İç Tüzük'ün 44/3 maddesi uyarınca davaya üçüncü taraf görüşü sunmuşlardır.¹

Türkiye Hükümeti başvuruya yönelik ilk itirazlarını ileri sürmüştür. Temelde itirazları başvurunun Birleşmiş Milletler Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubuna da yapıldığı ve başvuru öncesinde ilgili iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündedir.

Mahkeme her iki itirazı da ayrıntılı olarak incelemiştir. Kavala hakkında BM Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubuna bir başvuru yapılmış olduğunu tespit eden Mahkeme, bu başvurunun başvuru yahut bir yakını tarafından yapılmadığını tespit etmiştir. Ve kararında "...Bu bağlamda, Mahkeme önündeki şikayetçiler ile, Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubu'na şikayette bulunan kişiler aynı değilse, başvuru da Mahkeme tarafından 'daha önceden sunulmuş bir başka başvuruyla esasen aynı olduğu'na karar

vermeyecektir”² demek suretiyle bu itirazı reddetmiştir. İç hukuk yollarının tüketilmediği iddiası yönünden de Mahkeme daha önceki içtihatlarından ayrılmayarak Kavala hakkında 2019 tarihinde verilen Anayasa Mahkemesi kararına atıfla bu itirazı da reddetmiştir.

Karar

Hükümetin ilk itirazlarının reddedilmesinin akabinde AİHM başvurunun esasını oluşturan Kavala’nın ihlal iddialarını incelemiştir.

AİHS 5/1, 5/3 ve 5/4 maddelerinin ihlali yönüyle:

Mahkeme Kavala’nın AİHS 5/1 ve 5/3 maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialara ilişkin değerlendirmesinde öncelikle esas alacağı kriterleri açıklamıştır. Ardından ise şu çarpıcı tespitleri yapmıştır:

- Başvurucu Gezi parkı eylemlerinin azmettiriciliği ve lideri olmakla suçlanmışsa da gözaltı aşamasında kendisine bu konuya ilişkin bir soru yöneltilmemiştir.
- Dosyada başvurunun güç ya da şiddet kullandığı, bu tür fiilleri teşvik ettiği yahut izin verdiği yahut desteklediği yönünde herhangi bir delil yoktur.
- Tutuklama kararında ve sonraki tutukluluk devam kararlarında başvurunun bu eylemlere katıldığına ya da destek verdiğine ilişkin objektif bir gözlemciyi ikna edecek derecede bir makul şüphe oluşturacak somut bir bulgu yoktur.
- Başvurucuya isnat edilen hükümeti cebir ve şiddetle devirme suçu yönünden Mahkeme isnat edilen eylemlerin “ya ilk bakışta birbirinden farklı ve birbiri ile ilgisiz görülen yasal faaliyetler ya da açıkça Sözleşmede düzenlenen hakların kullanımına ilişkin olduğunu ve ancak herhalükarda şiddet içermeyen eylemler olduğunu kaydetmiştir.”³
- Kavala’nın yabancı aktörlerle görüşmelerine dair dosyada yer alan tanık beyanları ve teknik takip sonucu elde edilen verilere ilişkin ise Mahkeme şu ifadelere yer vermiştir: “Mahkeme bu görüşmelerin, ya da gazeteciler ve Avrupalı delegasyonlarla yapılanların, ne şekilde kendi içlerinde ihtilaf konusu şüpheyi haklı kılmaya yeter seviyede olgular olarak değerlendirildiğine anlam verememiştir”.⁴
- İddianamede atıf yapılan sivil toplum kuruluşlarının yasal olduğuna ve faaliyetlerinin serbest şekilde devam ettiğine dikkat çekilmiştir.
- Başvurucunun iddianameye konu edilen kişisel ilişkilerinin işinin gereği basit bir irtibat olduğu ve başka sonuçlar çıkarılmasını haklılaştırmak için kullanılamayacağı kayıt altına alınmıştır.
- Kavala’nın bazı kişiler ile ilişkisi üzerinden iddialar ileri sürülürken, Mahkeme bu kişiler hakkında herhangi bir mahkumiyet kararı olmadığına dikkat çekerek, bu kişilerin de masumiyet karinesinden yararlandığına ve herhalükarda görüşme içeriklerinin barışçıl olduğuna dikkat çekmiştir.
- Kararda bu tespitlerin akabinde şu ifadelere açıkça yer verilmiştir: “Sonuç olarak Mahkeme, savcılığın argümanlarının güvenilirliğinin büyük ölçüde zayıfladığını tespit etmiştir”.⁵
- Yine Mahkeme; “...yetkililer tarafından başvurunun ilk ve devam eden tutukluğunun söz konusu eylemler açısından objektif bir değerlendirmeye dayalı makul şüpheye dayandığını ortaya koyamadıklarına kanaat getirmiştir”.⁶
- Yine Mahkeme; “ceza soruşturmasının açılması tarihinin 2013 olduğunu ve başvurunun Gezi olaylarından 4 yıl sonra tutuklanmış olmasını görmezden gelmemiştir. Hükümet, şüphelerin doğmasına neden olan olaylar ile başvurunun tutuklanması arasındaki bu dikkate değer süreyi açıklayacak herhangi bir argüman sunamamıştır” demiştir.⁷
- Sonuç olarak Mahkeme; “başvurucunun suç işlediğine dair makul şüphe var olmadığı

gerekçesiyle Sözleşme'nin 5/1 maddesinin ihlal edildiğine kanaat getirmiştir".⁸

- Mahkeme ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin karar verme süresi yönünden de şu ifadelere yer vermiştir: "Mahkeme, söz konusu sürenin oldukça uzun olduğuna, Sözleşme'nin 5/4 maddesi uyarınca 'hızlı' olarak kabul edilemeyeceğine ve Sözleşme'nin 5/4 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir."⁹

AIHS 18. maddesinin ihlali yönüyle:

Bilindiği üzere AIHS 18. maddesinin ihlal edildiği iddiası oldukça önemli bir iddia olup, bu tür bir sonuca varılabilmesi detaylı bir incelemeyi zorunlu kılmaktadır. AIHM tarafından bu iddia incelenirken bir kez daha dosyada yasal faaliyetlerin yasa dışı olarak gösterilmesi, makul şüphe yokluğu gibi daha önce özetlenen hususların altı çizildikten sonra, şu ifadelere yer verilmiştir:

"Mahkeme'nin görüşüne göre, yukarıda incelenen çeşitli hususlar, ülkenin en üst düzey yetkilisinin konuşmalarıyla birlikte ele alındığında (yukarıda alıntılanmıştır), başvuranın, ilk ve devam eden tutukluluğunun, bir insan hakları savunucusu olarak kendisini sessizliğe mahkum etmek gibi gizli bir amaç güttüğü iddiasını destekleyebilir."¹⁰

Mahkeme ayrıca; "... İnsan Hakları Komiserliği ile müdahil üçüncü tarafların kaygıyla ifade ettiği üzere, başvurunun tutukluluğunun Türkiye'de insan hakları savunucularının bastırılmasına yönelik geniş çaplı bir kampanyanın parçası olduğuna ilişkin ifade ettikleri kaygıların da farkındadır".¹¹

AIHM, bu kapsamda sözleşmenin 18. maddesinin sözleşmenin 5/1-c maddesi bağlamında ihlal edildiğini tespit etmiş ancak bununla da kalmayarak Kavala'nın tutukluluğunun Türkiye'deki insan hakları mücadelesinin bütününe yönelik caydırıcılık amacını da görmezden gelmemiştir. Şu ifadeler çarpıcıdır ve ne yazık ki Gezi yargılamasının da bir özeti olarak okunabilir:

"Sonuç olarak, Mahkeme işbu davada şikâyeteye konu olan tedbirlerin makul şüphenin ötesinde gizli bir amaç taşıdığını, bu durumun 18. maddeye aykırılık teşkil ettiğini, söz konusu gizli amacın başvurunun sesini kısmak olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme ek olarak, başvurucuya uygulanan tedbirlerin ülkedeki insan hakları savunucularının faaliyetleri üzerinde caydırıcı etki yaratabileceği kanaatindedir."¹²

Sonnotlar:

- 1 AIHM kararı, Kavala v. Türkiye, 10 Aralık 2019, parag 7-8
- 2 Age, parag. 94
- 3 Age, parag. 146
- 4 Age, parag. 148
- 5 Age, parag. 149
- 6 Age, parag. 157
- 7 Age, parag. 151
- 8 Age, parag. 159
- 9 Age, parag. 196
- 10 Age, parag. 230
- 11 Age, parag. 230
- 12 Age, parag. 232

PEN
NORWAY

Filiz Kerestecioglu

Can Atalay

Mucella
Yapici

Mine
Gozden

25 Nisan
2022

GEZİ DAVASI

Karar duruşması

Göğlayan

Söyleşiler

PEN Norveç, on altı sanığın Türk Ceza Kanunu'nun 312/1 maddesi uyarınca 'Hükümeti devirmeye teşebbüs' suçlamasıyla yargılandığı Gezi davasının her duruşmasını takip etti. 25 Nisan 2022 tarihinde görülen duruşmada mahkeme salonunda bulunan tüm sanıklar 18 yıl hapis cezasına çarptırıldı ve derhal tutuklandı. Halihazırda tutuklu olarak yargılanan sanık Osman Kavala tahliye edilmeksizin ağırlaştırılmış hapis cezasına mahkum edildi. PEN Norveç, yargısal sistemin bu şok edici suistimaline tanık oldu ve tutuklu her bir sanıkla söyleşi gerçekleştirdi. Türkiye'de insan haklarını savunma mücadelesinin ön saflarında yer alan bu cesur bireylerle yapılan ilham verici röportajları sizlerle paylaşmaktan gurur duyuyoruz.

Çizim: Murat Başol

PEN Norveç'in Mücella Yapıcı ile Söyleşisi:

"Gezi bu ülkede ve dünyada toplumsal tarihte hak ettiği o güzel yeri alacaktır"

9 Mayıs 2022
Bakırköy Kadın Cezaevi

■ Mücella Yapıcı, İstanbul Mimarlar Odası'nın eski genel sekreteri ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği üyesi ve Taksim Dayanışması'nın kurucu üyelerindensin. PEN Norveç olarak hakkında yürüyen ve 5 yıldan uzun süren yargılamayı bizzat takip ettik. Öncelikle senin dayanışma içerisinde olduğumuzu ve karşı karşıya bırakıldığın yargı tacizini kınadığımızı ifade etmek isteriz.

Öncelikle yaşadığımız bu antidemokratik süreç boyunca göstermiş olduğunuz insani destek ve dayanışma, bizleri daha da güçlü kılan güzel sözleriniz için çok teşekkür ederim.

Daha adil ve yaşanabilir bir dünyaya erişmek için; küresel vahşi kapitalizmin ekonomik, sosyal politikaları nedeniyle her gün yokuşa sürüklenen yoksulluk ve açlığın dayanılmaz boyutlara ulaştığı bu küçücük gezegenimizde, evrensel dayanışmaların çok önemli (neredeyse tek çözüm) olduğuna inanan biri olarak varlığını ve desteğinizi çok önemseydiğimi bilmenizi isterim.

■ Nasılsın, sağlığın, kaldığın yer nasıl? Kendini nasıl hissediyorsun?

Beden ve ruh sağlığım yerinde...Normal hayatta çok da ilgilenmediğim kendime oldukça iyi bakıyorum. Bu arada, sevgili oda arkadaşım Çiğdem Mater bu konuda kızlarımın yokluğunun açtığı gediği ciddi bir biçimde dolduruyor.

Kaldığımız yer şimdilik geçici... 9 m²'lik bir müşahade (sanırım ağırlaştırılmış müebbet ve cezalıların tutulduğu) odasında yaşıyoruz. Günde 1 saat havalandırmamız var artık. Dar alanda yaşamının konforunu yaratmaya çalışıyoruz. (Bir mimar olarak memlekette, özellikle de konut mimarisinde ortaya çıkan mekan arsızlığı ile uğraştığım ve 60 – 100 m²'de iyi örgütlenirse 4 kişilik bir ailenin yaşayabileceğine inandığım için bana çok zor gelmiyor.) (Ancak Sevgili Çiğdem cidden rahatsız... 2 metre ranzanın alt katına dahi sığmıyor. Ergonomik açıdan her yerde olduğu gibi Bakırköy Cezaevi'nde de hiçbir ölçü kadına uygun değil.)

Olabildiğince iyi hissediyorum. Benim yaşımda "kendinden razı olmak" ve yaşadığınız sürece bilerek, isteyerek insani, mesleki ve etik hata yapmamış olmanın verdiği "iç huzuru" önemliymiş meğerse...

■ Diğer arkadaşlarımız Çiğdem ve Mine nasıllar? Lütfen dayanışmamızı ve sevgilerimizi iletiniz onlara.

Çiğdem ve Mine de haklıklarının yarattığı direngenlikle gayet iyi durumdalar.

“İşte GEZİ: Bu haksızlığa, şiddete ve talana dayanamayan milyonların, o güne dek oluşan bütün itirazlarını vicdanlarını ve omuzlarına yükleyip; din, dil, ırk, yaş, cinsiyet ve cinsel yönelim ve siyasal tercihleri fark etmeden ve hiçbir yerden emir ve telkin almadan hep bir arada ortaya koydukları sanat, mizah, empati, barış ve dayanışma ile bezenmiş muhteşem bir toplumsal direniş ve uyanıştır.”

Mücella Yapıcı
savunması

GEZİ DAVASI
24.03.2016

Çizim: Murat Başol

"Suç olmadığından doğaldır ki delili de olmayacaktır"

■ Duruşmaları gözlemlediğimizde hiçbir gerçek delil göremedik. Yine hukukun üstünlüğü ilkesine uyan hiçbir usul de göremedik.. Bütün bu haksızlığa ve adaletsizliğe karşı nasıl bu kadar dik durabildiniz?

Ortada suç olmadığından doğaldır ki delili de olmayacaktır. Delil diye sunulan her türlü argüman tamamen usulsüz ve hukuksuz elde edilmiş, kayıtlarına bir türlü ulaşamadığımız yasadışı dinlemelere ve açık kaynaklardan hala ulaşılabilir olan, hiçbir "suç unsuru" barındırmayan bildiri ve sosyal medya mesajlarına ve bu mesaj ve bildirilerin tamamen yanlış yönlendirilmiş algısal kötü niyetli yorumlarına dayanmaktadır. Yargı niyet okumaktadır ne yazık ki...

Haksızlığa ve adaletsizliğe karşı tek bir dayanağımız var.

Haklılık ve meşruiyet...

■ Yaşanan bu adaletsiz süreç Gezi'nin önemini daha da artırdı sanıyoruz. Türkiye dışındakilere bir iki cümleyle Gezi'yi nasıl anlattırın?

Gezi sürecini yurtdışına anlatmak zor. Zira özellikle yerel demokrasinin gelişmiş olduğu ve yurttaşların demokratik haklarını kullanma bilincine sahip olduğu ülkelerde anlaşılması gerçekten de zor.

Şöyle düşünün,

Sizlerin ülkesinde kentin en önemli meydan ve parkına bir yapı yapılabilir mi? Yapılmasını bırakın bu akıldan dahi geçirilebilir mi? Üstelik yasal yollardan yaptığınız itirazlar, yargı kararları, bilirkişi raporlarıyla da kabul gördüğü halde idarecileriniz "ben bu kararı reddediyorum" diyebilir mi?

Yasal olmayan projede dahi olmayan, proje hatası nedeniyle inşa etmeyi unuttukları yaya yolunu fiilen açmak için, ülkenin en önemli parkını, o bölgede deprem toplanma alanı ve sahra hastanesi olarak kullanılabilecek tek açık alanını üzerindeki ağaçlar ile birlikte bir gece yarısı gizlice yıkmaya kalkabilir mi?

Sokaklarda, kadınların korkusuz ve kararlı sesleri yankılanmaktadır

■ Gezi sanıklarının yarısı kadındı. Sizce ifade özgürlüğü ve toplanma hürriyeti mücadelesinde kadının rolü nedir? Yoksa hepimiz birlikte miyiz, herhangi bir fark olmadan?

Türkiye’de son derece güçlü bir kadın hareketi bulunmaktadır. Ayrıca uygarlığın asıl yaratıcısı olan kadınların yüzyıllardır patriarkal sistemlerin şartları altında ezildikleri ve haklarının gasp edildiği düşünüldüğünde, her türlü hak arama mücadelesinde kadınların en önde yer almalarına şaşırmamak gerekir.

Kadınlar ve gençler GEZİ DİRENİŞİNİN en yaratıcı ve üretici katılımcılarıydılar. Halen de korku iklimi ile kendiliğinden boşalan ve yasaklanan sokaklarda, kadınların korkusuz ve kararlı sesleri yankılanmaktadır. Ve bu son derece doğaldır.

Mücella Yapıcı, 25.04.2022, karar açıklandıktan sonra, Çağlayan Adliyesi

Caroline Stockford (PEN Norveç Türkiye Danışmanı), Siri Berge Engerud (PEN Norveç İletişim Sorumlusu), Heidi Heggdal (Norveçli Hakim), Agnete G. Haaland (PEN Norveç Başkan Yardımcısı), Gezi Davası, Çağlayan Adliyesi

Bu usulsüz ve hukuksuz yıkımı önlemeye çalışan ağaçlarına sarılarak (ki birisi de bendim) onları hukuka davet eden insanlara amansızca gaz sıkabilir mi?

Dahası bu hukuksuzluğa karşı çıkan ve çok önemli bir toplumsal müşterek alanın korunabilmesi için parkta küçücük çadırlarında nöbet tutan gençlere uykularında saldırıp gaz fişekleri ile yangın çıkartabilir mi? Hoş krizleri ile başa çıkamayan kapitalist hükümetlerin tüm dünyada baskıcı ve faşist yöntemlere başvurması çok da uzak değil. Yani bizim başımıza gelenler böyle giderse çok yakında kendisinin demokratik yöntemlerle yönetildiğini sanan ülkelerin de başına gelecektir.

İşte GEZİ: Bu haksızlığa, şiddete ve talana dayanamayan milyonların, o güne dek oluşan bütün itirazlarını vicdanlarını ve omuzlarına yükleyip; din, dil, ırk, yaş, cinsiyet ve cinsel yönelim ve siyasal tercihleri fark etmeden ve hiçbir yerden emir ve telkin almadan hep bir arada ortaya koydukları sanat, mizah, empati, barış ve dayanışma ile bezenmiş muhteşem bir toplumsal direniş ve uyanıştır.

Savcının da dediği gibi “Sui Generistir.”

Ve bu muhteşem ve barışçıl direnişten ders alması gerekenler;

8 çocuğumuzu ve 1 polisi (kent suçu geçitlerden birine düşerek ölmüştür.) katletmiş, onlarca gencimizin göz nurunu yok ederek bütün yaşamlarını alt üst etmiş, binlerce yurttaşın beden bütünlüğünü ve sağlığını ortadan kaldırmıştır.

Mevcut iktidar ve yandaşları ne kadar kriminalize etmeye çalışırlarsa çalışsınlar, Gezi bu ülkede ve dünyada toplumsal tarihte hak ettiği “o güzel” yeri alacaktır.

Bir parçası olmaktan hep onur duyacağım...

■ Bir mimar olarak Gezi’de yaratılan mekanları nasıl yorumluyorsun? Gezi Parkı’nın içinde çok farklı mekansal ifade biçimleri oluşmuştu. Bu demokratik ve kapsayıcı bir mimarlık pratiği olarak yorumlanabilir mi? Taksim Dayanışması’nın kurulmasına güç veren neydi?

TC Anayasası, doğal, kültürel, kentsel ve tarihi varlıkların korunması

konusunda hem devlete hem de yurttaşlara görev ve sorumluluk yüklemiştir.

Ayrıca Anayasanın 135. maddesi kapsamında görev yapan meslek odaları kamu kurumu niteliğindedir. Demokrasinin olmazsa olmazı denetim kurumlarıdır. Bu amaçla anayasamız meslek odalarına, idareleri uyarma ve gerektiğinde idari kararlara karşı yargı yoluna başvurarak engelleme görevi vermiştir. Yine ulusal ve imzaladığımız uluslararası hukuk ve mevzuatımıza göre herkesin hakları ve talepleri doğrultusunda “önceden izin almadan” bir araya gelme, toplanma, gösteri ve yürüyüş yapma ve bir araya gelerek talepleri doğrultusunda platform, dernek vb. kurma hakları vardır.

Ayrıca bu haklar yüzyıllar boyunca süren mücadeleler sonucunda elde edilmiş bulunan evrensel insan haklarıdır da...

İşte TAKSİM DAYANIŞMASI, bu temel insanlık hakkı ve anayasanın yüklediği görev ve sorumluluklar çerçevesinde; TMMOB Mimarlar Odası ve Şehir Plancıları Odasının çağrısıyla; tamamen hukuksuz şehircilik ve mimarlık bilimi temel ilkelerine ve kamu yararına aykırı bulunan “TAKSİM YAYALAŞTIRMA PROJESİ VE GEZİ PARKI'NA TOPÇU KIŞLASI'NIN YENİDEN İNŞAASI” projelerinin geri çekilmesi için kentin bütün aktörleri ve yaşayanları ile birlikte 15 Şubat 2012’de kurulmuş açık bir dayanışma platformudur.

“Son derece yasal ve meşrudur!”

■ **Anayasa altında korunan, herkesin hakkı olan toplanma ve örgütlenme hakkı neden önemlidir? Gezi Parkı protestocularına karşı gösterilen şiddet sence neyi hedefliyordu ve hedeflediği sonucu doğurdu mu?**

Eski Yunan’dan beri demokrasinin olmazsa olmaz koşullarından birisidir.

Halkın toplanma ve ifade özgürlüğü...

Ve temel insanlık haklarındandır. Bu hakkın kullanılamadığı rejimler, anti demokratik rejimler olarak tarihe geçer.

“İnsanlar ülkeye çöken korku ve umutsuzluk perdesini aralamıştır”

■ **Peki senin için Gezi direnişi ne ifade ediyor?**

Gezi Direnişi, demokratik bir hak savunması ve polis şiddetine, haksızlıklara karşı itiraz eylemi olarak yarattığı o olağanüstü beraberlik nedeniyle toplumun aydınlık geleceğe ulaşabilme ihtimali ile büyük bir umut olmuş ve insanlar kendi beyinlerinin gönüllü gardiyanı olmaktan kurtularak ülkeye çöken korku ve umutsuzluk perdesini aralamıştır.

Bence korkulan da bu ışıklı aralıktır. Bizler vasıtasıyla korku ve baskı iklimi tekrar inşa edilmeye çalışılmaktadır. Bu iklimi yaratmak ve Gezi’nin toplumsal hafızada yer alan o umutlu, renkli ve yaratıcı tarihini kriminalize ederek, toplumsal hafızaya yeni bir tarih applike etmeye çalışmaktadırlar.

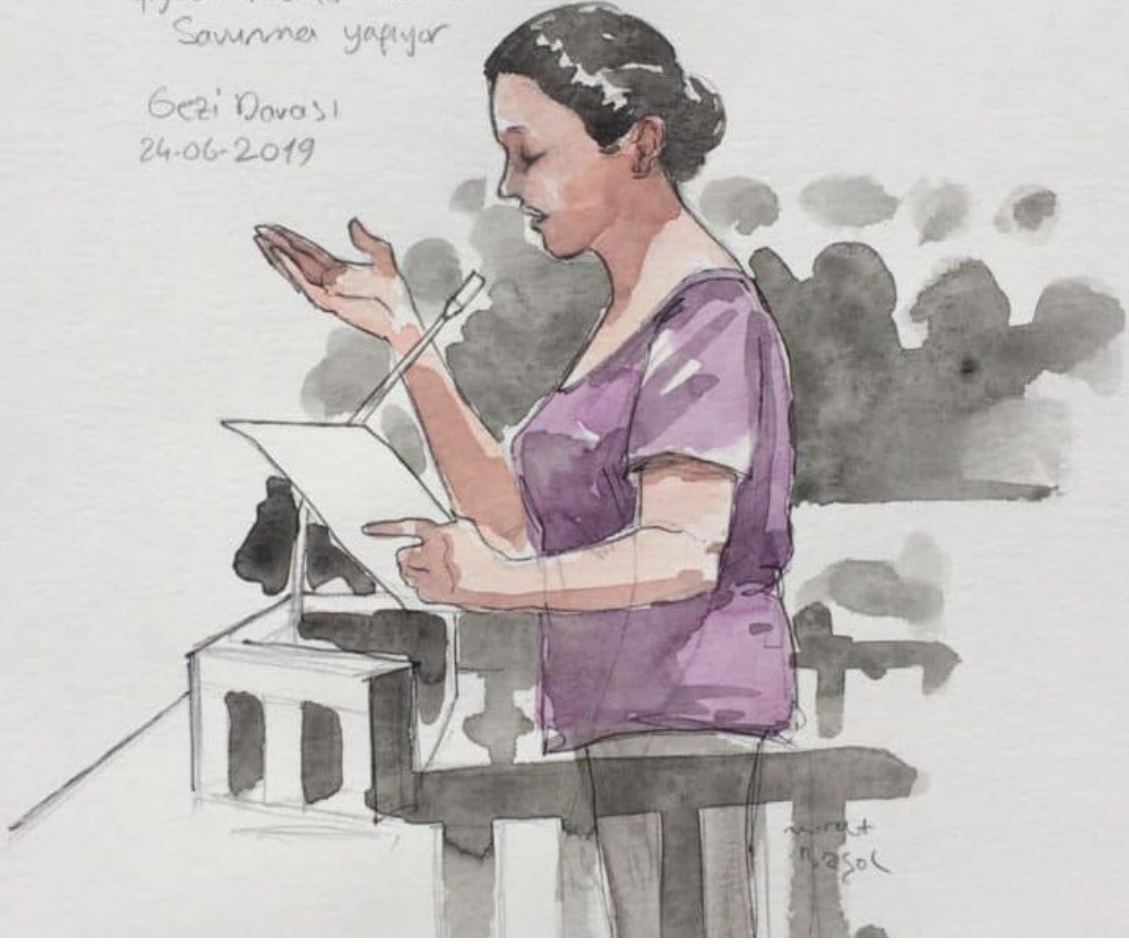
Ancak bunca yıl ve bunca yalan dolan ve baskıdan sonra gösterilen destek ve dayanışma bu çabaların nafile çabalar olduğunun somut bir göstergesi olmuştur. Gezi herkesin kendini ifade ve temsil ettiği barışçı, yaratıcı, eşitlikçi ve insancıl tarihine daha nice yıllar sahip çıkacaktır. Esasen tarihi iktidarlar değil haklar yazar.

Sevgili esenlikle kalın...

Gösterdiğiniz destek ve dayanışma için dostça teşekkürler...

Çiğdem Mater Utku
Savunma yapıyor

Gezi Davası
24-06-2019

Çizim: Murat Başol

PEN Norveç'in Çiğdem Mater ile Söyleşisi

"Bugünlerin geçeceğini biliyoruz.
Haklılığımız, huzurumuza destek"

1 Temmuz 2022
Bakırköy Kadın Cezaevi

“ Hiç bir suç işlemediğimiz için haliyle pişman olabileceğimiz bir durum da yoktu. Haklılığın ve suçsuzluğun verdiği iç huzuru paha biçilemez bir şey. Bu ruh hali hem mahkemede hem de 25 Nisan'dan bu yana cezaevinde çok işime yarıyor.

”

■ Sevgili Çiğdem, aslında dışarıya ilettiğiniz mesajı biz de aldık. “Çok iyiyim, çünkü çok haklıyız” demişsiniz. Ancak biz yine de sormak istedik. Sağlığınız, kaldığınız yer nasıl? Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

25 Nisan gecesinden bu yana, Mücella ile banyo dahil dokuz metrekare bir odada kalıyoruz. Üç metrekare banyo, 2.2 metrekare ranza, kalan 3.8 metrekarede iki kapılı bir demir dolap, 90*90 bir masa, iki sandalye, bir buzdolabı ve 4 çekmeceli bir rafla, DAR ALANDA KISA PASLAŞMALAR oynuyoruz. Bakırköy Kadın Cezaevi fiziki koşulları epey kötü ama insani şartları iyi bir yer. Hala koğuşa geçmediğimiz için havalandırma saatlerimiz kısıtlı. Çok sayıda avukat ve milletvekili ziyaretimize geldiği için (ki hepsine teşekkür borçluyum) sıkça odadan dışarı çıkma şansımız oluyor ki bu bir nimet, odanın koşulları düşünüldüğünde... Sağlığım iyi ve öyle olmaya devam etmesi oldukça önemli, zira sağlık hizmetlerine erişimde ciddi sorunlar yaşıyoruz.

■ Bir sinemacı olarak Osman Kavala'nın son süreçteki mektuplarından yola çıkarak "Silivri'den Mektuplar" adlı kısa filmi çektiniz. Ama bugün gözlemleyen değil de deneyimleyen olmanız nedeniyle sormak istedik, bir sinemacı ve gazeteci hapishaneyi nasıl okur? Kadın hapishanesindesiniz, başka hapishanelerden özgün sorunları olabileceğini düşünüyor. Bu konuda bize neler anlatmak istersiniz?

Bir gazeteci ya da sinemacı olarak değil ama meraklı biri olarak buraya geldiğim andan itibaren bütün "alıcılarım" açık vaziyette her şeyi anlamaya, öğrenmeye, sindirmeye çalışıyorum. Buraya gelmeden önce elbette düşünmediğim ama gelince farketmiş şeylerden birisi "hapishane literatürünün erkekliği". Oysa kadın hapishanesi ihtiyaçları da deneyimi de farklı olan bir yer. Ayrıca burası altı yaşına kadar çocukları da kabul ettiği için 50'ye yakın çocuğun da kaldığı bir yer. Dolayısıyla sadece kadın değil, çocukların da ihtiyaçlarının karşılanması gerekiyor. Tutuklu ve hükümlülerin %25 kadar yabancı, yarısından epey fazlası adli tutuklu ve hükümlüler. Ekonomik olarak yetersiz, hukuki destek konusunda çaresiz pek çok kadının olduğu bir yer burası. Haliyle ekonomik kriz burayı da etkiliyor. Her hafta artan kantin fiyatlarıyla karşılaşıyoruz mesela. Bu tabii eğer dışarıdan destek olabilecek aileniz, arkadaşlarınız ya da yakınlarınız yoksa, çözülemeyecek ekonomik sorunlar manasına geliyor. Cezaevinde içme suyu 1.5 litrelik şişelerde satılıyor ve tanesi 3 lira.

■ Hakkınızdaki suçlamalardan birinin Gezi Parkı eylemlerinde çok yoğun kullanılan biber gazından etkilenen protestoculara Gaviscon vererek yardım etmeye çalışmanız olduğunu biliyoruz. Türkiye'de bir süredir her türlü yardımlaşma ve dayanışma çabasının kriminalize edildiğini de gözlemliyoruz. Bu konuda insanlara iletmek istediğiniz bir mesaj var mı?

İddianamede ve sonrasındaki gerekçeli kararda, işlediğim suçlardan" biri Eylül 2013'te ofisimin yakınlarındaki bir eylem sırasında, ofisimin olduğu binaya sığınan vatandaşlara apartman sahanlığında Gaviscon vermiş olmam. Her ne kadar savcılık makamı bu hareketin hangi kanun kapsamında "suç" olduğunu söylememiş olsa da anlayabildiğim kadarıyla apartman boşluğunda gazdan etkilenmiş insanlara Gaviscon sıkmak suretiyle, hükümeti yıkmaya teşebbüs etmişim. Bu tabii uzun ve tuhafliklarla dolu iddianame ve sonrasındaki gerekçeli kararın acayıplıklarından biri ama polisin orantısız güç kullanımı ve uluslararası sözleşmelerle garanti altında olan haklarımız açısından acıklı bir durum. Biber gazı kullanımının nelere mâl olduğunu Metin Lokumcu'dan Elif Çermik'e pek çok kayıpta deneyimledik. Üzerinde ciddi durulması ve dikkat edilmesi gereken bir konu bu.

"Hiç bir delile dayanmayan, iddialarla yargılandık"

■ Duruşmalar boyunca biz tek bir gerçek delilden söz edildiğine şahit olmadık. Adil yargılanma hakkınız başta olmak üzere birçok temel hak ve özgürlüğünüzün ihlal edildiğini gözlemledik. Bunca haksızlık ve adaletsizlik karşısında nasıl bu kadar dik durdunuz?

Aslında sorunuzun cevabı soruda gizli. Hiç bir delile dayanmayan, tamamen hukuksuz, mantık dışı ve hayatın olağan akışına aykırı iddialarla yargılandık, önce beraat ettik, sonra tamamıyla aynı dosyayla bu kez 18 yıl ceza aldık. Ceza aldığımız mahkemenin heyeti karar açıklanırken hiç pişmanlık göstermediğimiz için indirim yapmadığını belirtti. Hiçbir suç işlemediğimiz için haliyle pişman

olabileceğimiz bir durum da yoktu. Haklılığın ve suçsuzluğun verdiği iç huzuru paha biçilemez bir şey. Bu ruh hali hem mahkemede hem de 25 Nisan'dan bu yana cezaevinde çok işime yarıyor.

■ **Sinemacılığınız bağlamında birçok kadın hikayesinin görünür olmasında çok önemli katkılarınız olduğunu biliyoruz. Bu vesile ile sormak istedik. Gezi sanıklarının yarısı kadındı. Türkiye’de kadın hareketi Avrupa’daki bütün kadınlara ilham verecek bir güçle mücadele ediyor. Sizce ifade özgürlüğü ve toplanma hürriyeti mücadelesinde ve tabii ki Gezi direnişinde kadınların rolü nedir?**

Gezi Davası, Türkiye Cumhuriyeti’nin kadın erkek eşitliğini gözettiği ilk vaka olabilir; kadın hareketi yıllardır eşitlik diye direnirken ve mücadele ederken tam da bunu kastetmiyordu tabii ama olsun, bu da bir gelişme... Gezi Davasında 16 kişi yargılandı, 8 kadın, 8 erkek! Müthiş bi balans! Şaka bir yana, Türkiye’deki kadın hareketi, Diyarbakır’dan Karadeniz’e, Ege’deki zeytin direnişlerinden İstanbul’daki muazzam genç kadınlara, hepimize ilham ve heyecan veriyor. Kadınlar 80’lerden bu yana müthiş bir örgütlenmeyle direniyor, öğreniyor, hepimiz bir önceki ve bir sonraki kuşaklardan öğrenerek, gelişerek ilerliyoruz. Kadınlar her yerde, elbette Gezi’de de varlardı, çoklardı; sokakları, geceleri ve parkları terk etmediler. Kadın ve LGBTI+ hareketi özellikle toplumsal hareketlerin bastırılmaya çalışıldığı bugünlerde asla biat etmeden, dimdik duruyor. Hayran olmamak elde değil!

"İlk değiliz ama umarım son oluruz"

■ **Bir de hakkınızda “kaçma şüphesi” gerekçesi kullanıldı tutuklama kararı için. Ama hepimiz, mahkeme heyeti de dahil sizin duruşma için Almanya’dan geldiğinizi biliyorduk. Bu konuda söylemek istediğiniz bir şey var mı?**

“Kaçma şüphesi” sadece benim için değil birlikte tutuklandığım arkadaşlarım ve beş yıla yakın süredir hapiste olan Osman Kavala için de son derece anlamsız bir “şüphe”. Gitmek isteseydik giderdik. Bir şey yapmış “olsaydım” dönmezdim. Bizi yargılayan mahkeme heyeti ve iddianameyi hazırlayan savcı da dahil bu süreci bilen ve dosyaları okuyan herkes ama herkes bizim suçsuz olduğumuzu elbette biliyor. Özellikle mahkeme heyetinin bunu bildiğine eminim. Zira istinaf mahkemesi bozma kararında “delilleri tartışın” demesine rağmen heyet bir soru bile sormadan yani aslında üst mahkemenin taleplerini yerine getirmeden, alelacele bir yargılamayla mahkemeyi sonlandırdı ve kararı açıkladı. Üstelik de normalde böyle durumlarda tutuklama yapılmazken, kaçma şüphesiyle tutukladı. Kaçmayacağımızı biliyorlardı. Kaçacak olsaydık baştan gelmezdik. Oradaydık, gözlerinin içine bakarak, onlar dinlemese de tüm gerçekleri anlattık; dinleyip dinlememeleri önemli değil, tarihe not düştük, sözümüzü söyledik.

Bugünlerin geçeceğini biliyoruz. Haklılığımız, huzurumuza destek. İlk kez bizim başımıza gelmiyor. Türkiye tarihi böyle örneklerle dolu. İlk değiliz ama umarım son oluruz.

PEN Norveç'in Mine Özerden ile Söyleşisi

07 Temmuz 2022
Bakırköy Kadın Cezaevi

■ Önce biraz hapisane koşullarını anlamak / duyurmak istiyoruz. Sağlığınız, kaldığınız yer nasıl? Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

İçerisinde banyo ve tuvaleti olan 4 m'ye 2,5m'lik bir hücrede tek başıma kalıyorum. 10*10 cm grid parmaklıklı penceresi doğuya bakan hücrem, sadece sabah saatleri güneş alıyor. Ancak üst katta olduğu için gökyüzünü, kuşları görebiliyorum. Eşyası ranza, çelik dolap ve bir masa ve plastik bir sandalyeden ibaret. Pembe duvarları yazılarla dolu. Tutuklandığım sırada nezle olduğum için ilk günler sağlık açısından biraz zor geçti, sonrasında kısa sürede toparladım kendimi. Dışarıda da temel işim Akıl – Ruh – Beden sağlığımı dengede bir arada tutmak olduğu için bu konuda fena değilim sanıyorum.

Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu tipi ve şartları dolayısıyla cezaevleri içinde iyi konumda olanlardan biri anladığım kadarıyla. Ceza İnfaz Memurlarının çoğunluğu atanamamış memurlardan oluşuyor. Harika genç kadınlarla tanıştık bu memurlar arasından, çoğu iade ibade nedeniyle bu işi yapmak zorunda kalan donanımlı, çalışkan genç kadınlar. 12'şer saatlik vardiyalarla ve sözleşmeli çalışıyorlar. 8 senedir kadro açılmıyormuş. Kadrolularla sözleşmeliler arasında aynı işi yapmalarına rağmen ciddi maaş farkı var. Cezaevleri Adalet Bakanlığı'na ancak cezaevindeki Aile Hekimliği kurumu Sağlık Bakanlığı'na bağlı. Bu iki başlılık durumu uygulama süreçlerinde bazı haksızlıklara neden olabiliyor. Mesela; 12 Mayıs 2022'de alınan kan testimin sonucunu halen görebilmiş değilim. Ulusal bir sağlık izleme platformu olan e-nabız sitesine de sonuçlarım

Çiğdem Mater, Mücella Yapıcı, Mine Özerden, Bakırköy Kadın Cezaevi

“Sadece muhalefetin değil, her kesimden hakkı yenen insanların Gezi’ye ve bize sahip çıkmasını diliyorum. Farklı kesimlerden insanların asgari müştereklerde, eşdeğer ilişki kurarak bir arada durma pratikleri geliştirme halinin daha da yoğunlaşarak güne taşınması gerektiğini, bunun demokratik yöntemlerle olması gerektiğini düşünüyorum

”

yüklenmedi. Cezaevinde tüm taleplerinizi sabah sayımında toplanan dilekçeler yoluyla ilgili birimlere iletiyorsunuz. Defaeten dilekçe vermeme rağmen ne sonuçlara ne de verilmeme gerekçesine dair tatminkar bir yanıt alabildim. Sanırım artık hukuki süreç başlatmam gerekecek. Zira bu sadece beni değil cezaevindeki 1450 tutuklu/ hükümlüyü ilgilendiren bir konu. Özlük haklarımıza ve Anayasaya aykırı bu durum için mücadele etmek gerekiyor.

■ **Sizin bütün hayatınız sivil toplum mücadelesinin kalbinde geçmiş. Gezi’den çok önceleri Taksim Platformu içinde emek verdiğinizi de biliyoruz. Ancak bu platform Avrupa’da Gezi ile tanınır oldu. Taksim Platformu neydi? Neden yanyana gelindi, neler yaptı, yapmak istedi, bize kısaca anlatır mısınız**

Taksim Platformu ve Taksim Dayanışması sıklıkla birbirine karıştırılan iki farklı yapılanma. Benim koordinasyonunda gönüllü emek harcadığım Taksim Platformu 2011 yılının son aylarında kuruldu. Taksim Dayanışması ise daha sonra kurulan ve yurt çapında 128 farklı bileşeni olan, konuyla ilgili meslek odalarının koordinasyonunu üstlendiği bir çatı yapılanma.

Taksim Platformu, başlangıcı 2011 Aralık; ancak daha öncesi de var. Benzer konularda farklı alanlarda ortak mücadele veren arkadaşlarımızın istikrarlı yaklaşımları, kişisel deneyim ve birikimleriyle örülmüş uzun bir süreç... “Taksim Platformu nasıl kuruldu”nun yanıtı kısa: İhtiyaca binaen. Aslında bu söyleşide, Taksim Platformu’nun mücadele sürecine yakından tanıklık etmiş biri olarak kişisel algılarımı ve deneyimlerimi aktardığımın altını da çizmeliyim.

Çok farklı görüşler ve alanlardan gelen, aralarında konularında

uzmanlaşmış kişilerin de olduğu, Taksim'e dair fikri ve önerisi olan insanlar aynı cümle etrafında bir araya geldi. İlk toplantı farklı disiplinlerden 35 kişinin ve o dönem 2 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu başkanının da katılımıyla 26 Aralık 2011'de, ilk basın toplantısı da 17 Ocak 2012'de yapıldı. Kendiliğinden oluşan bu sivil ve bağımsız grup Taksim Platformu olarak anılmaya başlandı. Hiyerarşisi olmayan, tüm kurumsal kimliklerden azade, demokratik katılımı önemseyen bağımsız bir yapılanma oluştu. Herkes tamamen gönüllü emek harcıyor, maaşlı çalışanı falan da yok...

Cumhurbaşkanı bizleri "Çapulcu" olarak anmakta ısrar etti. Ancak içimizde her türlü çapulcu var, monşer çapulcular, akademisyen çapulcular, öğrenci çapulcular, reklamcı, sosyal bilimci, gazeteci, sinemacı, aktivist, mimar, mühendis, mahalleli, esnaf, işçi, emekli, engelli, ocu bucu pek çok çapulcu, herkes işin bir ucundan tuttu... Zaten o kadar haklıydık ki fısıldasak haykırdığımız zannediliyordu. Haklılığın verdiği cesaretle özgüven de geliyor. Çatışmacı bir dili benimsemek yerine anlama odaklı, sakin ve yaratıcı olabiliyorsunuz.¹

■ **Yine dışarıya ilettiğiniz bir mesajda, "Bu dava bizim şahsi davamız değil. Gezi, topluma mal olmuş bir harekettir. Gezi bir onurdur" demiştiniz. Gezi neden bir onurdur? Gezi'den neler öğrenebiliriz?**

Bu soruya bir metafor ile yanıt vermek isterim. Civa en sevdiğim metaldir. Hem katı hem sıvı, iletken ve yoğunluklu bir metal. En önemli özelliği dışsal bir etki ile paramparça olduğunda bir araya gelmek konusunda gösterdiği güçlü birleşme duygusudur. Gözünüzün önüne getirin, dağılmış parçalar hızla birleşir ve büyüyen kısım nasıl hızlı küçük parçalara çekim kuvveti uygular. Civanın simgesi HG'dir. Açılımına Halkın Gücü diyelim mi? Bir arada olmak güven duygusunu artırır öyle değil mi?

■ **Duruşmalar boyunca biz tek bir gerçek delilden söz edildiğine şahit olmadık. Adil yargılanma hakkınız başta olmak üzere birçok temel hak ve özgürlüğünüzün ihlal edildiğini gözlemledik. Bunca haksızlık ve adaletsizlik karşısında nasıl bu kadar dik durdunuz?**

Kişisel düsturlarım, mantığın ve öz güvenim nedeniyle sanırım. İki yalın düsturla bakarım hayata; birincisi kendimi ve diğerini anlama çabası, ikincisi ise hepimizin daha çocukken öğrendiği bana yapılmasını istemediğim şeyi diğerine yapmamaya çalışmak. Bu iki yalın düstur, 57 yıldır yetiyor bana.

Optimist ya da pesimist değil, rasyonel ve güçlü realist biriyimdir. Bir de ne istemediğimi iyi bilen ve "Birey Antropolojisi" adı altında bir olanın metodolojisini oluşturmaya çalışıyor olmak beni biraz daha güçlendirdi sanıyorum. Ayrıca insanlık tarihi türlü çeşit haksızlıklarla dolu... Biz ne ilk ne de son olacağız gibi görünüyor değil mi? Arpa boyu yollarla ilerliyoruz, bizdeyse durum mehteran iki ileri bir geri... Bunun da bir avantajı olabilir elbet, düşünmek lazım.

■ **Geçtiğimiz günlerde iddianamedeki mağdurlar arasında bugün aslında muhalefet partilerinin temsilcisi olan kişilerin de bulunduğu dikkat çekmiştiniz. Size sahip çıkılmadan bugün muhalefet yapılabileceğine inanıyor musunuz?**

Benim için "reel politik" olması gereken, "reel politika" ise

“Cumhurbaşkanı bizleri “Çapulcu” olarak anmakta ısrar etti. Ancak içimizde her türlü çapulcu var, monşer çapulcular, akademisyen çapulcular, öğrenci çapulcular, reklamcı, sosyal bilimci, gazeteci, sinemacı, aktivist, mimar, mühendis, mahalleli, esnaf, işçi, emekli, engelli, ocu bucu pek çok çapulcu, herkes işin bir ucundan tuttu... Zaten o kadar haklıydık ki fısıldasak haykırdığımız zannediliyordu.”

Kendime “hak savunucusu” demeyi daha doğru buluyorum

■ Dışarıya ilettiğiniz bir mesajda; “ben insan hakları aktivistiyim. Burada rehin tutuluyoruz” demiştiniz. Size ve diğer arkadaşlarımıza yönelik husumet dolu bu tavrı nasıl açıklıyorsunuz?

Açık söylemek gerekirse AÇIKLAYAMIYORUM! Maruz kaldığımız ve bedel ödediğimiz bu durum, benim için sırasıyla irrasyonel, absürd, distopik ve nihayetinde bir metaverse oyun gibi. Post-truth dönemin nadide bir parçası. Türkçe’de kendim için aktivist terimini kullanmam. Hak temelli mücadele veren bir “hak savunucusu” demeyi daha doğru buluyorum. Yaşadığımız bu sürecin dışarıda bizler gibi benzer mücadeleler verenleri sindirmek, korkutmak ve pasifize etmek için kullanıldığını düşünüyorum. Araçsallaştırılmış olmaktan da son derece rahatsızım elbette.

mevcut durum. Politikacıların bizleri araçsallaştırma halini “reel politik” üzerinden okumaları, onurlu ve dürüst davranmalarını talep ediyorum. Şu anda bedel ödeyen biri olarak da bunu talep edebilmeyi hakkım olarak görüyorum. Dolayısıyla 61. Hükümetin Erdoğan ile yollarını ayıran üyelerinin sadece sağda solda konuşmalarını değil, uygulama süreçlerinde mağduriyet iddialarını dilekçe vererek çekmelerini bekliyorum. Sadece muhalefetin değil her kesimden hakkı yenen insanların Gezi’ye ve bizlere sahip çıkmasını diliyorum. Farklı kesimlerden insanların asgari müştereklerde, eşdeğer ilişki kurarak bir arada durma pratikleri geliştirme halinin daha da yoğunlaşarak güne taşınması gerektiğini, bunun demokratik yöntemlerle olması gerektiğini düşünüyorum.

■ Bir hak savunucusu olarak Türkiye’de ifade özgürlüğü ve sivil toplum örgütleri üzerindeki baskıyı nasıl okuyorsunuz?

Otoriterleşme topyekün küresel bir sorun. Bizim daha ağır yaşıyor olma nedenimiz son on yıldır kötü yönetiliyor olmamız kanımca.

■ Sizin de savunmanızda “Davanın sevindirici yanı cinsiyet eşitliğini yakalamış olması. 8 kadın 8 erkek sanık var” diyerek kinayeli bir şekilde dikkat çektiğiniz üzere Gezi davası sanıklarının yarısı kadındı. Türkiye’de kadınlar Avrupa’daki bütün kadınlara ilham verecek bir güçle mücadele ediyor. Sizce ifade özgürlüğü ve toplanma hakkı mücadelesinde ve tabii ki Gezi direnişinde kadının rolü nedir?

Evet şu anda 3 kadın 3 erkek, 18’er yılla tutukluyuz, Osman Kavala müebbet. “Gizli Yediler”² mişiz de haberimiz yokmuş. Aslında cinsiyetçi okumalar yapmayı sevmem... Lakin “dişiler” olarak hayata 1-0 yenik başlayınca “mecburen feminist” oluyorsunuz. Yeni kuşaklardan çok daha ümitliyim. Ne de olsa onları bizler yetiştirdik diyerek kendimize pay çıkartmayı isterim. Şimdi de onlar bizi eğitiyorlar. Sınıf mücadelesi temel kavram elbette, lakin diş prekaryanın işi hep daha zor oluyor tüm dünyada.

■ Gezi sürecinde hep “Taksim Hepimizindir” dediniz. Bu bir slogana dönüştü. Bu sözün politik ve sosyolojik anlamı nedir size göre? Yine siz savunmanızda “Taksim’in her kesimden insanın ifade alanı olmaya devam etmesi için çalıştım” demiştiniz. Kamusal mekanla ifade özgürlüğü arasındaki ilişkiyi biraz açar mısınız?

Bu soruya da yanıtı 3 Ekoloji dergisinde yayınlanan söyleşimde ayrıntılı olarak bulabilirsiniz.

Etrafında bir araya gelinen “Taksim Hepimizin” sadece bir slogan ya da cümle değil, aslında bir durum saptamasıydı... 12.6.2011 seçimlerinden önce Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Taksim Projesi’ni açıkladı. Taksim’de şüphesiz yeni bir düzenlemeye ihtiyaç vardı. Türkiye’nin dünya tarafından da bilinen en önemli meydanı Taksim. Her kesimden, her yaştan insanın ortak değeri...

Taksim; Kadıköy, Nişantaşı ya da Fatih gibi belli bir kesimin hakimiyeti altında değil. Farklı kültürel kodlardan gelen insanların birbirine değebildiği, birbirini hissedildiği tek nokta... Bir ifade alanı...

Üzüldüğümüzde, sevindiğimizde, haksızlığa uğradığımızı düşündüğümüzde, kutlama yapmak istediğimizde hepimizin ilk aklına gelen yer Taksim. “Taksim ve çevresinin düzenlenmesi eskiden olduğu gibi yap boz biçiminde tepeden inme bir kararla

biçimlenmesin, gelin bu defa farklı bir iş yapalım. Bu uygulama neden kenti fikir yönünden zenginleştirecek, nasıl bir yönetim istediğimizi gösterecek başarılı bir örnek olmasın? Kent yönetimini görevini yapmaya çağırıyoruz” dedik. “Taksim Hepimizin” saptaması tüm gerçekliğine rağmen halen otorite tarafından kabul edilmek istenmiyor. Kültürel çeşitliliğe olmazsa olmaz bir zenginlik olarak değil sadece “hoşgörü” çerçevesinden kibirle bakanlar Taksim hepimizin yerine “bizim” olsun istiyor.

Taksim’in geçmişten bugüne taşıdığı kültürel zenginliğin, toplumsal belleğinin geleceğe taşınması engellenmek, bir inatlaşmaya kurban edilmek isteniyor. Mesele sadece alana yeni bir damga vurmak değil gibi görünüyor, topyekün çehresi değiştirilmek, adeta geçmişle bağları yok edilmek isteniyor.³

■ Peki, bizler sizler için Avrupa halkları ve sivil toplum örgütleri olarak neler yapabiliriz?

Herkesin hepimiz için yapabileceği en önemli şey “sadeleşmek” kanımca... Sistemi yeniden, yeniden üreten işlerde çalışmak yerine “ekosistem”le uyumlu yaşamayı odağa koyan bir yaşam biçimini aramak ve denemek. Mottom “sahici, samimi, sade” olmaya çalışmak. Samimi olmak en kolayı, sahicilik daha zor, en zoru ise sadeleşmek. Gerekenden daha fazlasını talep etmemek, dünya nimetlerini eşdeğer paylaşmanın yollarını açabilmek. Ekosistemi öğütürük tüketmemek. Kanımca şu anda tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler en eski kıtalardan biri olan Afrika’nın sırtına binmiş durumdayız. Ezilen aynı zamanda ezen olduğunu da idrak etmeden başka bir dünya mümkün mü bilemiyorum.

Ayrımsız bir gezegenin eşdeğer özneleri olacağımız günlerin çok da uzak olmadığı dileğiyle...

Sonnotlar:

- 1 Bu paragraf Mine Özerden’in isteğiyle, 3 Ekoloji Dergisi’nin Yaz 2013 sayısında yer alan söyleşisinden alıntılanmıştır.
- 2 Gizli Yediler – Enid Blyton’un çocuk macera dizisi. Mine Özerden çocukken zevkle izlediği bu seriye bir atıfda bulunduğunun bilinmesi dileğini iletti.
- 3 Bu paragraf Mine Özerden’in isteği üzerine 3 Ekoloji Dergisi’nin Yaz 2013 sayısında yer alan söyleşisinden alıntılanmıştır.

PEN Norveç'in Hakan Altınay ile Söyleşisi:

"Adil bir dünyada iyi bir insan olmak önemli bir başarıdır, ancak bundan daha kritik olan, adaletsiz bir dünyada iyi kalmayı başarabilmektir."

20 Eylül 2022 - Silivri Cezaevi

■ İlk olarak hapisane koşullarınızı sorabilir miyiz? Nasılsınız? Sağlığınız nasıl?

Fiziksel koşullar çok kötü değil. Benimle aynı davada yargılanan Can ve Tayfun ile aynı hücreyi paylaşıyorum. Üç yatağımız, üç sandalyemiz ve bir de masamız var. Küçük bir televizyon, bir mini buzdolabı ve çay demlemek için gereken cihazları satın aldık. Cezaevi mağazasından ek ürünler satın aldığımız için yiyecekler de idare eder. Biraz egzersiz yapabildiğimiz küçük bir avlumuz var. Cezaevi gardiyanları nazik davranıyor. Aile üyelerimizi haftada 60 dakika görebiliyoruz, bu bizler için haftanın en önemli olayı. Asıl zorluk fiziksel yapıdan ziyade, karşı karşıya olduğumuz bu derin adaletsizliği en iyi nasıl kavrayacağımız ve buna nasıl karşılık vereceğimiz ile ilgili.

■ Özgeçmişinizi okuduğumuzda çok yönlülüğünüz karşısında gerçekten heyecan duyduk. Boğaziçi Üniversitesi ve New School'daki siyaset bilimi eğitiminin dışında, Oslo'da sosyal antropoloji eğitimi aldığınızı da okuduk. Ancak çalışma hayatınızda demirci çıraklığı, aşçı yardımcılığı gibi işlerin de yer aldığını biliyoruz. Bütün bu özgün coğrafyalarda yaşama ve farklı mesleki deneyimlerin üzerinizde nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

54 yaşındayım ve hayat, örneğin 14 yaşındayken hayal edebileceğimden çok daha ilginç ve ödüllendirici oldu. Kapsamlı seyahatler yapabildim, çeşitli ve sürekli değişen ilgi alanlarımın peşinden gidebildim.

Yazdıklarım Çince'den İzlandaca'ya kadar çeşitli dillere çevrilecek kadar ilginç bulundu. Şarkının da dediği gibi: Gracias a la vida!

Norveç tüm bunlar içinde özel olarak önemliydi. Bazıları hala hayatımın parçası olan harika insanlarla tanışacak kadar şanslıyım. Elverum, Majorstuen ve Sogn Studentby'deki mutfak masalarının etrafındaki sohbetler, tıpkı Blindern'deki sosyal antropoloji çalışmalarım gibi benim hala bir parçam. Antropolojinin anlama azmi, öfke kaslarımızın hızlı olduğu ancak merak kaslarımızın köreldiği günümüz dünyası için çok değerli.

“Yaşananlar Kafka'yı utandıracak nitelikte!”

■ **Gezi davasının iddianamesi üzerinde çalışmalarımızı 2020 yılında yayımladık ve yurt dışından gelinebilecek yaklaşık her duruşmasına şahsen geldik. Sizce bu uzun yargısal tacizin, bu davanın en absürd, kabul edilmez noktaları nelerdir?**

Yargılama sürecini bizzat gözlemlemiş olmanıza sevindim, zira kendileri doğrudan deneyimlememiş insanlar için bütün bu sürecin saçmalığını yeniden inşa etmek hiç kolay değil. Sizin de belirttiğiniz gibi, hepimiz 2019 yılında hakimlerin oybirliğiyle aldığı karar sonucunda beraat ettik. Akabinde gerçekleşen yeniden yargılama sırasında ise tek bir yeni kanıt sunulmadı, yeni tanıklar dinlenmedi ve inanılmaz bir şekilde savcı veya hakimler tarafından bizlere tek bir soru dahi sorulmadı. Sonunda, bir yargıç suçun işlendiğine dair hiçbir kanıt görmediğini söyledi, ancak diğer iki yargıç (Kavala'yı) ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına, bizleri de 18 yıl hapis cezasına çarptırabildi. Bu tek kelimeyle gerçeküstü. Bütün bu yaşananlar Kafka'yı utandıracak nitelikte.

“İki hakim duruşma boyunca telefonlarıyla oynayıp hakkımızda hüküm kurabildiler”

■ **Bu yargılamada daha önce beraat ettiğinizi biliyoruz. Beraat kararının akabinde yeniden yargılanmakla karşı karşıya kalmak nasıl bir his, bunu bize anlatabilir misiniz? Bu pervasız düşmanca tavırdan öğrenebileceğimiz bir şey var mı? Varsa nedir?**

Son zamanlarda nasıl dinlediğimiz ve basit ama faydalı sohbetlerin içerdiği mucizeler üzerine düşünüyorum. Son duruşma sürecinde beni en çok etkileyen şey, yargıçların söylediğimiz her şeye kendilerini nasıl kapatabildikleri oldu. Bahse girerim ki sokaktan rastgele 100 kişi bulsaydık, bizleri mahkum etmeye istekli iki kişi çıkmayacaktı aralarından. Ancak iki hakim duruşma boyunca telefonlarıyla oynayıp hakkımızda hüküm kurabildiler. Böyle bir insanlık dışılığın mümkün olabileceğini düşünmemiştim. Görünen o ki, mümkünmüş.

■ **Bizim için siz, Türkiye'de demokrasi ve geniş anlamda insan haklarının sembolleri haline gelmiş bir grubun parçasısınız. Toplanma ve gösteri hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü, demokrasi ve barışçıl gösteri hakkı için ayağa kalktınız. Hükümetin bu temel insan hak ve özgürlükleri karşısında bu ölçüde korku duymasını nasıl açıklıyorsunuz? Yahut şu şekilde soralım, sizce neden temel hak ve özgürlükler Türkiye'de sürekli saldırı altında?**

Düşmanlarımız için dahi savunmaya hazır olduğumuz şeyler olarak haklar, ulaşılması kolay bir alana işaret etmez. İlerleme olmadığını iddia etmek istemiyorum, ancak yavaş ilerliyor. Aynı zamanda

“ 54 yaşındayım ve hayat, örneğin 14 yaşındayken hayal edebileceğimden çok daha ilginç ve ödüllendirici oldu. Kapsamlı seyahatler yapabildim, çeşitli ve sürekli değişen ilgi alanlarımın peşinden gidebildim. Yazdıklarım Çince'den İzlandaca'ya kadar çeşitli dillere çevrilecek kadar ilginç bulundu. Şarkının da dediği gibi: Gracias a la vida! ”

Gezi birbirlerine şüphyle bakan birçok grubu bir araya getirdi

■ Gezi direnişinden hala gurur duyuyor musunuz? Gezi direnişi, bugüne ve geleceğe ne bıraktı sizce, biraz açıklayabilir misiniz?

Hücre arkadaşım Tayfun, Gezi'yi bir aşağıdan yoldaşlık deneyimi olarak tanımlıyor. Gezi gerçekten de birbirlerine şüphyle bakan birçok grubu bir araya getirdi. Bazıları ise Gezi'yi cömertçe dinleme ve anlama taahhüdü olarak tanımladı. Bir polis şefi göstericileri kovalarken uçurumdan düşerek yaşamını kaybettiğinde, protestocular olay yerine "Sizin kaybınız bizim kaybımızdır. Sizin acınız bizim acımızdır" yazılı pankartlarla gittiler. Bu olağanüstü bir yüce gönüllülük eylemiydi. Köprülerin ve yurttaşlık bağlarının inşasına yönelik bir deney olarak Gezi gerçekten de çok önemli.

15 Temmuz darbe girişiminin Türkiye'yi Avrupalı dostlarımızın görebildiğinden çok daha fazla sarstığını da unutmamalıyız. Güvensiz olduklarında ülkeler, hükümetler akıllıca olmayan şeyler yaparlar.

■ Karar duruşmasında avukatınız Tora Pekin'in savunma süresinin kısıtlandığına şahit olduk. Sayın Pekin ve salondakiler bu duruma tepki gösterdi. O an nasıl hissettiniz?

Bu kesinlikle gerçeküstü bir andı. İddianame binlerce sayfa ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılmamızı talep ediyor. Ancak mahkeme heyeti başkanı 48 dakikanın savunmam için fazla olduğunu düşünüyor. Bu Türk mahkeme salonlarında duyulmamış bir şey. Bu noktada, Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nın davamızı Türkiye'nin Dreyfus Davası olarak nitelendirdiğini belirtmeliyim. İstanbul Barosu Başkanı ise bu yargılamayı son 40 yılda tanık olduğu en kötü yargılama olarak nitelendirdi. Eski Cumhurbaşkanı Sezer ve Gül de hükümle ilgili son derece ağır sözler sarf etti.

"Oğlum Ege, çok yetenekli annesinin ellerinde ve etrafı çok fazla sevgiyle çevrili"

■ Eşinizin tutukluluğunuz sonrasında verdiği bir röportajda 2 yaşındaki oğlunuz Ege'ye bu yaşanan adaletsizliği bir hata olarak anlatmaya çalıştığını ve Ege'nin sizin ziyaretinize geldiğini okuduk. Ege'ye ve bütün çocuklara Gezi'yi ve bu yargılamayı nasıl anlatmak isterdiniz? Bütün bu süreçle, yaşananlarla baş ederken nasıl bu kadar sağlam ve güçlü durabiliyorsunuz?

Ege benim zayıf noktam. Onun bana ihtiyacı olduğu ve benim bu ihtiyaç anında onun yanında olamayacağım düşüncesi beni felç ediyor. Neyse ki, çok yetenekli annesinin ellerinde ve etrafı çok fazla sevgiyle çevrili. Çocukların dünyada adaletsizlik ve kötülük olduğunu keşfetmeleri için iyi ya da uygun bir yaş var mı bilmiyorum. Ama iki yaşın çok erken olduğu açık. Adil bir dünyada iyi bir insan olmak önemli bir başarıdır, ancak bundan daha kritik olan, adaletsiz bir dünyada iyi kalmayı başarabilmektir. Bu noktada açıkça yardımcı olan; kendileri için kişisel bir bedel ödemek anlamına gelse dahi, doğru olanı yapmaya istekli olan diğer iyi insanların varlığı. Ege'nin çevresi bugün pek çok böyle insanla dolu. Umarım bu deneyim gelecekte onun güçlendirmenin bir aracı olur.

"Uluslararası sivil toplum kuruluşları adaletsizliği belgeleme konusunda harika bir iş çıkarıyorlar"

■ Uluslararası sivil toplum örgütleri sizleri desteklemek için başka neler yapabilir?

PEN Norveç'e çektiğimiz çileye gösterdiği ilgi için, duruşmayı izlemek üzere İstanbul'a seyahat ettiği ve bizzat tanıklık ettiği için minnettarım. Uluslararası Af Örgütü'ne de "vicdan mahkumu" etiketi için aynı derecede minnettarım.

Ayrıca, nankörlük gibi algılanmayacağını umarak, bir zorluğu da tanımlama ihtiyacı duyuyorum: Columbia Üniversitesi'nde kurulu Different Conversations Lab'ın yaptığı çalışma gibi bazı araştırmalar, önce karşı taraftan üç olumlu mesaj almadığımız sürece hiçbir eleştiriyi önemsemediğimizi ortaya koyuyor. Uluslararası sivil toplum kuruluşları adaletsizliği belgeleme konusunda harika bir iş çıkarıyorlar, ancak ben iyi niyetin tesisi için neler yapılabileceğini

merak ediyorum. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve diğer temel metinler kardeşlik ruhundan bahseder. Yine Fransız devriminde özgürlük ve eşitliğin yanı sıra kardeşlik de vardı ancak bir şekilde bu hassasiyetler gözden kaçtı. Ben şahsen bu değerlere ve eğer eleştirilerimiz dikkate alınacaksa bunların vazgeçilmezliğine inanıyorum.

■ **Hapishanede kitap temin etme hakkınız olduğu konusunda bilgilendirildik. Şuan hangi kitapları okuyorsunuz? Ve önümüzdeki dönemde okumayı planladığınız kitaplar neler?**

Hücrede kişi başına 10 kitap bulundurmamıza izin veriliyor. Okuma listem oldukça eklektik. Bu hafta listemde Ömer Hayyam, Ursula Le Guin, Gabriel Garcia Marquez ve Abdulrazak Gurnah var. Önümüzdeki hafta ise Antonio Damasio ve Viktor Frankl dahil olacak.

■ **Bütün bu yaşananlar hakkında öğrencilerinize bir mesaj iletmek isteseydiniz bu ne olurdu?**

Son 10 yıldır Avrupa Siyaset Okulumuzda üniversite lisans öğrencilerinin yanı sıra 25-35 yaş arası katılımcılara da ders veriyorum. Onları öğrenci olarak değil, birlikte düşünme ayrıcalığına sahip olduğum insanlar olarak görüyorum. Yazmayı planladığım bir sonraki yazı tanıklık ve doğruyu söylemenin içerdiği erdemler hakkında olacak. Argümanımı oluşturmak için aklımda olan vakalar Arawaklar ve Gorbaçov. Her ikisi de doğru olanı yaptıkları için başarısız olarak değerlendirilebilir, ancak ben bu değerlendirmeye meydan okumak ve her iki vakada da tanıklık eden insanların rolünü ortaya çıkarmak istiyorum. Düşüncelerimin taslak halini öğrencilerimle paylaşmak ve onların katkılarını alabilmek çok güzel olurdu.

Çektiğimiz çileye gösterdiğiniz ilgi için teşekkür ederim. Dayanışmanın anlamı çok büyük.

“ Son 10 yıldır Avrupa Siyaset Okulumuzda üniversite lisans öğrencilerinin yanı sıra 25-35 yaş arası katılımcılara da ders veriyorum. Onları öğrenci olarak değil, birlikte düşünme ayrıcalığına sahip olduğum insanlar olarak görüyorum. Yazmayı planladığım bir sonraki yazı tanıklık ve doğruyu söylemenin içerdiği erdemler hakkında olacak. ”

Pen Norveç'in Tayfun Kahraman ile Söyleşisi:

"Bu normal bir yargılama süreci değil,
bu bir intikam yargılaması"

13 Eylül 2022 - Silivri Cezaevi

■ İlk olarak hapisane koşullarınızı sorabilir miyiz?
Nasılsınız? Sağlığınız nasıl?

Hapishane koşulları elbette kolay değil ama bulunduğumuz koşulları herhalükarda güzelleştirmeye çalışıyoruz. Güzelleştirmeden kastım burada bulduğumuz imkanlarla elimizden geldiğince buranın koşullarını iyileştirme çabasıdır. Fakat tüm bu olumsuzluklara rağmen hukuksuz biçimde burada tutulduğumuzun bilinci ile dört duvar arasında tecrit edilmiş olsak da güçlü olmaya ve dik durmaya devam ediyoruz. Ben de, koğu arkadaşlarım Hakan ve Can da gayet iyiyiz, sağlığımız yerinde. MS hastası olmam nedeniyle sürekli kontrol altında olmam gerekiyor ve bu koşullar bugüne kadar sağlandı ve düzenli olarak kontrol altındayım.

Gezi direnişini yargı eliyle karalama çabası!

■ Bu yargılamada daha önce beraat ettiğinizi biliyoruz. Beraat kararının akabinde yeniden yargılanmakla karşı karşıya kalmak nasıl bir his, bunu bize anlatabilir misiniz?

2013 yılında verilen hakkımdaki kovuşturmayla yer olmadığı kararları sonrasında da, 2020 yılında verilen beraat kararından sonra da bu yargılamaların sona ermeyeceğini, iktidarın her zaman bu yargılamalarda ısrarcı olacağını biliyordum. Aslında 25 Nisan günü ceza verileceğini de biliyordum ama tutuklama kararı vereceklerine çok ihtimal vermiyordum. İktidarın bu davalardan istediği kararı çıkarmadıkça, Gezi Direnişini yargı eliyle karalama niyeti sonuç vermedikçe vazgeçmeyeceğini görüyordum. Bu nedenle yeniden ve yeniden yargılama benim için şaşırtıcı olmadı. Çünkü bu normal bir yargılama süreci değil, bu bir intikam yargılaması.

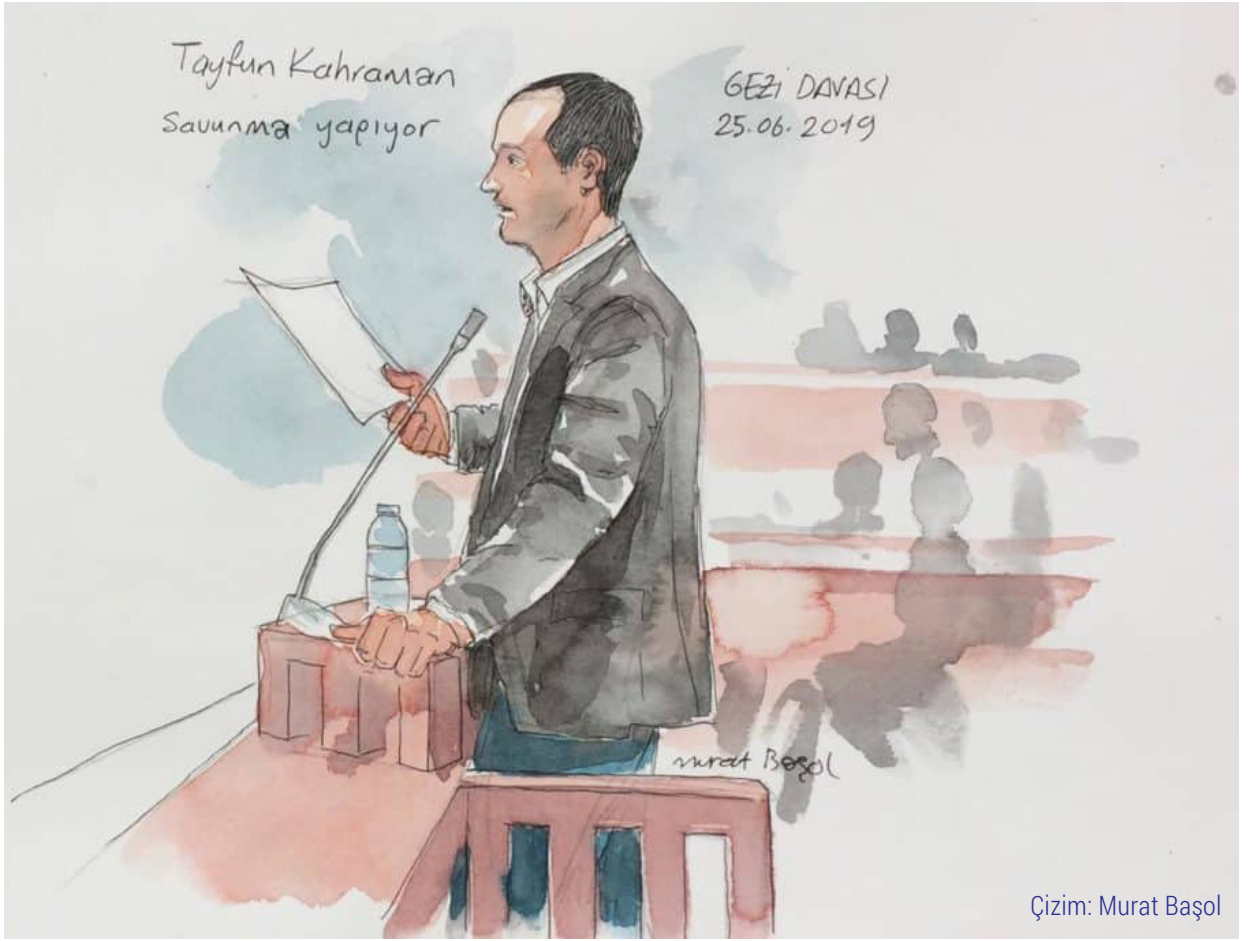
■ Savunmalarınızdan birinde şu ifadelerle yer vermiştiniz: Kültür ve Turizm Uzmanı olarak 5 yıl boyunca Kültür Bakanlığı'nda çalıştım. Gezi'den sonra Bakanlık ile aramıza kara kedi girdi, Gatiantepe'ye sürüldüm. Bir ay süreyle Gaziantep'te geçici görevlendirildim". Bu beyanınız nedeniyle sormak istedik. Gezi davası Türkiye'deki uzun yargılama süreleri sorununa çarpıcı bir örnek. Gerek bu kadar uzunca bir süre yargılanmak gerekse bu hüküm ve içinde bulunduğunuz mevcut durum kişisel ve mesleki yaşamınızı nasıl etkiledi?

Bu uzun yargılama süreci hem beni hem de ailemi oldukça etkiledi. Ben yaşanan görevlendirme sonucu Bakanlıktan ayrılmak zorunda kaldım. Sonra daha özgür bir ortama sahip olan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'ne, o dönemin koşulları içinde öğretim görevlisi olarak kabul aldım. Fakat eşimin Gezi Direnişi sonrasında, doktorasını verir vermez asistan olduğu bölümle ilişkisi kesildi ve 7 yıldır tüm başvuruları benim eşim olması ve Gezi Davasında yargılanmam nedeniyle üniversiteler tarafından reddedildi. Başvurularında bölüm yönetimleri kendisini kabul etse de üst yönetimlerden veto yedi. 2014 yılından bu yana evli olduğumuz tüm bu süreçte davaların ve yargılamaların olumsuz etkilerini tüm ağırlığı ile aile hayatımızda hissettik.

Darbe dönemlerinde dahi görülmemiş hukuksuz yargılamalar ile karşılaştık

■ Nisan 2022'deki duruşmada Can Atalay ve Mücella Yapıcı ile birlikte Mahkemeye sunduğunuz ortak beyanınız çok çarpıcı idi. "Biz bu davayı reddediyoruz" dedikten sonra, "biz amansızca bu ölümlere ve yaralanmalara neden olanların adil bir şekilde yargılandığı günleri de göreceğiz" demiştiniz. Türkiye'de adil yargılanmanın bir gün yeniden tesis edileceğine inanıyor musunuz?

Türkiye'de yargı her zaman sorunlu bir alan oldu ve bazen etkisi azalıp artsa da iktidarların etkisi

altında kaldı. Ama 2011 yılındaki Anayasa değişikliği sonrasında darbe dönemlerinde dahi görülmemiş hukuksuz yargılamalar ile karşılaştık. Önce Fethullah Gülen destekçilerinin kumpasları, sonrasında iktidarın kumpas davaları ile artık Türkiye kamuoyunun büyük bir bölümü de yargılamaların adil olmadığına inanıyor ve bunu görüyor. Elbette adil yargılanma mümkün ama bunun için her geçen gün daha da tahrip edilen Türk yargı sistemi ve işleyişin gerçek adaleti dağıtmak üzere yeniden tesis edilmesi gerekmektedir.

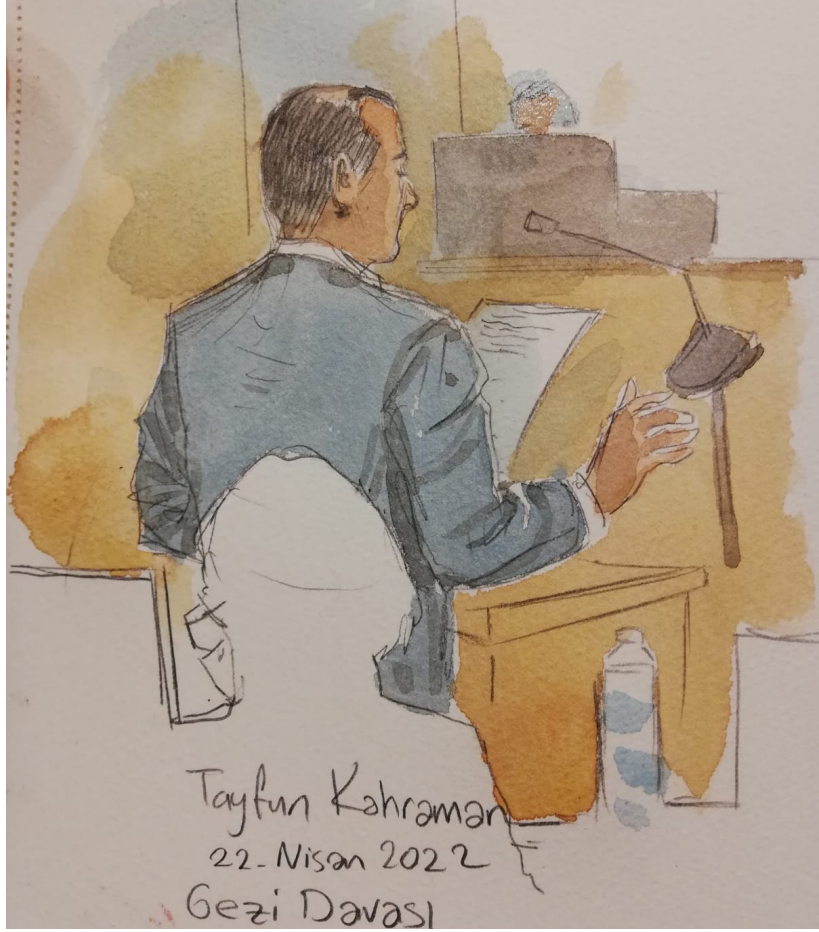
“Yargılama baştan sona bir absürd komediydi”

■ Yargılandığınız bu davanın sizce en absürd, kabul edilmez noktalar nelerdir?

Davanın en absürd tarafı savunmalarımızın dinlenmemesi, delil ve tanık tartışmaya izin verilmemesi ve kendisine tebliğ edilen kararın mahkeme heyetince bir an önce uygulanmak istenmesiydi. Heyet, adeta hükümet komiseri gibi çalışan savcılık makamının tüm dayanaksız ve delilsiz iddialarını gözetirken, bizim delilleri tartışma ve bu konularda tanıklara başvurma taleplerimizi reddetti. Bu meşru talepleri yargılama usulüne aykırı şekilde reddetmesinin tek nedeni olarak ise bunun yargılamayı uzatmaya yönelik olduğu şeklindeki mesnetsiz, kalıplaşmış argümanları gösterildi. Yani yargılama baştan sona bir absürd komediydi.

■ Bizim için siz, Türkiye’de demokrasi ve geniş anlamda insan haklarının sembolleri haline gelmiş bir grubun parçasısınız. Toplanma ve gösteri hakkı , düşünce ve ifade özgürlüğü, demokrasi ve barışçıl gösteri hakkı için ayağa kalktınız. Hükümetin bu temel insan hak ve özgürlükleri karşısında bu ölçüde korku duymasını nasıl açıklıyorsunuz? Yahut şu şekilde soralım, sizce neden temel hak ve özgürlükler Türkiye’de sürekli saldırı altında?

Çünkü Türkiye’de temel insan hak ve özgürlüklerini, hatta anayasal güvence altında olan hakların kullanımını kendi varlığı için bir tehdit olarak görüyor. İşçilerin, öğrencilerin, siyasi partilerin, itirazı olan tüm yurttaşların sokağa çıkarak iktidarın çelişkilerini, yanlışlarını, hukuksuzluklarını dillendirmesi ile kendi meşruiyetinin zarar göreceğini biliyor. Bu talepler ile onları dillendirenleri baskı altına alarak düşmanlaştırıyor, böylece kendi siyasal birliğini güvence altına alıyor. Bu baskı bazen tehdit, bazen polis

“İktidarın bu davalardan istediği kararı çıkarmadıkça, Gezi Direnişini yargı eliyle karalama niyeti sonuç vermedikçe vazgeçmeyeceğini görüyordum. Bu nedenle yeniden ve yeniden yargılama benim için şaşırtıcı olmadı. Çünkü bu normal bir yargılama süreci değil, bu bir intikam yargılaması.”

şiddeti, bazen yargının verdiği hukuksuz kararlar aracılığıyla sürekli hale geliyor ve bu şekilde toplum üzerinde yaratılan korku ile hak talepleri görünmez kılınıyor.

■ **Savunma avukatları gerçekten çok zor şartlarda eşsiz bir savunma örneği oluşturdular. Savunma ekibinizden gurur duyuyor musunuz?**

Bu davada savunma yapmak, avukat olmak hiç kolay değil, avukat arkadaşlarımız bile ateşten bir gömlek giydiler. Bu tek taraflı olarak muktedir, iktidara karşı yürütülen bir savunma değildi, aynı zamanda Türkiye'nin en büyük direnişinin hakkı ile savunulmasını da içeriyordu. Avukat arkadaşlarımız her iki kulvarda da müthiş bir performans sergilediler. Bu nedenle tarih, bu onurlu ve cesur avukatları ülkenin gururu olarak kayda geçecek. Elbette ben de hem avukatım hem de dostlarım olan bu insanlarla gurur duyuyorum.

“Kent hakkı bir yakarış ve talep işidir”

■ **Kamuoyu sizi şehir plancısı olarak tanıyor ancak siz aynı zamanda siyaset biliminde doktora sahibi bir akademisyensiniz. Bu kesişim akla kent hakkını getiriyor. Kent hakkı nedir ve neden temel önemde bir haktır? Bunu kısaca açıklamanız mümkün mü?**

Kent hakkı ne değildir sorusu ile başlayalım. Kent hakkı yalnızca karar alma süreçlerine katılım ve kamusal mekanların kullanımı hakkı değildir. Kent hakkı, kentte toplumsal yaşamın ürettiği tüm faydaya ortak olmak; toplumsal, mekansal ve ekonomik müşterekler temelinde birlikte yaşamak hakkıdır. Kent hakkı kavramını literatüre kazandıran H. Lefebvre'nin dediği gibi “Kent hakkı bir yakarış ve

talep işidir.” Kentlerde sosyal adaletin sağlanması, kentte herkesin erişiminin sağlanması amacıyla haklar temelli ve kentte halkların söz sahibi olduğu yeni bir kentsel siyaset alanıdır kent hakkı.

■ **Hapishanede kitap temin etme hakkınız olduğu konusunda bilgilendirildik. Şuan hangi kitapları okuyorsunuz? Ve önümüzdeki dönemde okumayı planladığınız kitaplar neler?**

Evet burada kapatılmış olmanın yarattığı tek fırsat, dışarıda zaman bulamadığımız kadar okumaya fırsat bulmak. Haftada 5-6 kitap okuyorum ve her hafta bu kitapları değiştirerek kişi başı 10 kitap kotasını koruyorum. Kitaba erişim konusunda avukatlarımız ve kargo ile bize kitap gönderen tanıdık tanımadık tüm Geziciler bizim için büyük şans. Hem onların seçerek gönderdikleri ya da yazarı oldukları kitapları hem de avukatlarımızdan istediklerimizi okuyoruz. Ben şu anda David Harvey’in Sermayenin Sınırları kitabını bu kez Türkçe çevirisi üzerinden çalışmalar yaparak, notlar çıkararak uzun zamana yayarak okuyorum. Eş zamanlı olarak edebi eserlere devam ediyorum; bugün Robert Charles Wilson’ın Dönüş üçlemesine başladım. Bundan sonra dostların kargo ile yolladıkları ve tavsiye ettiklerine devam edeceğim. Eş zamanlı olarak hedeflediğim çalışmaları yapmak üzere İmar Mevzuatı okumalarına başlayacağım.

■ **Uluslararası sivil toplum örgütleri sizleri desteklemek için başka neler yapabilir?**

Uluslararası STK’lar “Türkiye’de neler oluyor?” sorusunu anlamak üzere ülkemize daha yakından bakıp anlamaya çalışabilir. Bizler ve bizler gibi hukuksuzluklarla mücadele edenlerin sözünü uluslararası alanda yükseltmeleri ve hukuksuzlukları her yerde ifşa etmeleri önemli. Bu çabayla yapılan işler yok değil, bugüne kadar destek olan tüm kurumlara teşekkür ederiz. Ama uluslararası alanda Türkiye’de yaşanan hukuksuzlukları daha görünür kılmalarını, Gezi Direnişini Dünya halklarına anlatmalarını bekliyoruz.

■ **“Özgürlüklerini savunurken her zaman cesur olsunlar”**

■ **Bütün bu yaşananlar hakkında öğrencilerinize bir mesaj iletmek isteseydiniz bu ne olurdu?**

Mahkemede savunma sırasında verdiğim beyanda şunu söylemiştim: “Öğrencilerim, kenti ve mesleğini koruyan hocalarının bu savunmayı yapmak zorunda kaldığını görünce, meslek hayatlarına nasıl cesaretle başlamalarını beklersiniz” demiştim. Onlara her zaman söylediğim gibi, kentlerini, meslek alanlarını, insan hak ve özgürlüklerini savunurken her zaman cesur olsunlar, Türkiye’nin ve Dünya’nın daha güzel bir yer olması için bizlerin kentlerine, kent haklarına ve yaşama sahip çıkan şehir plancılara, genç meslektaşlara ihtiyacımız var. Beraber öğrendiğimiz ve ileriye taşıdığımız mesleki etik ve ilkeleri amasız bir şekilde uygulamaya koyduklarında daha sağlıklı, güvenli ve paylaşılan kentlere sahip olacağız.

Gezi Direnişi bir aşağıdan kardeşleşme inatıydı

■ **Gezi direnişinden hala gurur duyuyor musunuz? Dünyaya Gezi direnişi, bu yargılama ve hüküm hakkında nasıl bir mesaj vermek istersiniz?**

Gezi Direnişinden, orada olmaktan tabii ki gurur duyuyorum. Sadece ben değil, Türkiye’de milyonlarca insan dünya tarihinde eşine az rastlanır direnişleri ile gurur duyuyorlar.

Dünya tarihi Gezi Direnişi gibi hak ve özgürlükler temelli birçok direnişi yazdı ve yazmaya devam edecek. Gezi Direnişinden önce de benzer halk hareketleri vardı, sonra da olacak ve bu hak arayışları dünya tarihinde üzerine koyarak devam edecek. Gezi Direnişi bir aşağıdan kardeşleşme inatıydı, bu kardeşleşme talebi tüm dünya halklarına yayıldığı zaman daha güzel bir dünya inşa edecek ve iktidarın bu kardeşliği bozmasının önüne geçeceğiz. Bunun bir bedeli varsa biz bu bedeli ödemeye hazırız. Eminim tüm Dünya’da milyonlarca insan da bizlerle bu mücadeleyi paylaşıyor ve kardeş olmak istiyorlar.

PEN Norveç'in Can Atalay ile Söyleşisi:

27 Eylül 2022
Silivri Cezaevi

■ Siz bir avukat olarak Silivri F Tipi hapishanesine sık sık müvekkillerinizi ya da hapishanede olan meslektaşlarınızı ziyarete geliyordunuz, bunu biliyoruz. Şuan ziyaretçi masasının diğer tarafındasınız. İlk olarak hapishane koşullarınızı sorabilir miyiz? Nasılsınız? F Tipi hapishanede kalmanın başka hapishanelerden farklı bir yanı var mı?

En başta Silivri 9 Nolu Cezaevinin hukuken "F Tipi" olarak nitelenemeyeceğini, "sui generis" bir mekan olduğunu belirterek söze başlayacağım. F Tipi hapishaneler ve toplumsal siyasal muhalefetin bu "hücre tipi" cezaevlerine ilişkin ısrarlı itirazı biliniyor. "F Tipi" toplumsal/siyasal muhalefetin karşısındaki "korku duvarı" olarak inşa edilmeye çalışıldı. Ancak 9 Nolunun hukuki niteliği "F Tipi" değil. Anlayabildiğim kadarı ile "all stars" olarak adlandırılan mahpuslar karşısında cezaevi idaresine "esnek" bir alan bırakılmak istenmiş.

Biz 25 Nisan geceyarısına doğru geldik. Hakan, Tayfun ve ben beraber kalıyoruz. Teorik olarak 3 kişilik hücremizde sürekli kilit altındayız. Teorik olarak diyorum çünkü sağolsun avukat arkadaşlarımız gün içerisinde düzenli ziyaretimize geliyorlar ve bu nedenle iki kilit ve bir sürgülü kapı "ikide bir" açılıyor. Haftada bir yakınlarımızla bir camın arkasında ve telefon aracılığı ile bir saat süre ile kapalı görüş yapabiliyoruz. Her ay bir defa da yakınlarımıza sarılabilmek anlamına gelen açık görüşümüz var. Haftada bir Salı günleri on dakika ailelerimizle telefon görüşmesi yapabiliyoruz. Hücremiz iki kat; yukarıda üç yatak ve üç dolap var, o kadar; aşağıda ise

"Gezi, demokrasinin çoğulcu niteliğinin ne denli önemli olduğunu, çoğulculuğun biber gazı ve plastik mermi saldırısı altında, göz gözü görmezken dahi mümkün olabildiğinin kanıtıdır."

merdiven altı alan dahil 23m²'lik bir alan. Plastik bir masa, üç sandalye, bir televizyon ve bir mini buzdolabı. Yemekler şahane diyemeyiz ama idare ediyoruz. Özellikle Hakan'ın salataları (günde en az bir kere yapıyor) her şeyi kolaylaştırıyor. Kişi başı hücrede tutabileceğimiz maksimum kitap sayısı on. Sağlığımız iyi. Üçümüzün de önceden gelen kimi rahatsızlıkları dışında şu ana kadar özel bir sıkıntısı olmadı diyebilirim. Unuttum, haftada bir gün, Çarşamba sabahları spor yapmak üzere buluşuyoruz. Bir halı sahada yürüyüp sohbet ettikten sonra çekişmeli futbol maçları yapıyoruz. "Tecrit" zor bir şey.

■ **Türkiye'de siz sadece Gezi yargılaması üzerinden değil ama Soma, Hendek gibi işveren ihmaldinden kaynaklanan kitlesel işçi ölümleri davalarından ve Çorlu tren kazası davasından da tanınıyorsunuz. Bizlere bu davalarda avukat olarak yer almaktaki tercihinizin nedenlerini açıklayabilir misiniz?**

Ben sosyalistim. İnsanlığın kapitalizmi aşmasının yaşamsal olduğunu düşünüyorum; ekolojik kriz cenderesinde sıkıştığımız her gün bu kanaatim pekişiyor.

Öte yandan, iki kavramı neoliberal politikalarla toplumsal/siyasal/kurumsal yapısı tahrip olmuş Türkiye'nin geleceği açısından çok önemsiyorum: yoksulluğun istismarı ve sosyal cinayet..

Yoksulluğun istismarı, insanlarımızın yoksullaştırılması ve haklarından mahrum bırakılması sonucunda ilgili çıkar grubunun yahut egemenin menfaat elde etmesini, bu "menfaat" için ise sıradan yurttaşımızın haklarının ihlal edilmesini, hiçe sayılmasını tanımak için kullandığımız bir kavram.

Sosyal cinayet ise kamu hizmetinin kar/piyasa koşulları ve/veya yoksulluğun istismarı süreçleri sonucunda yaşanan ölümlerle ilgili kullandığımız bir kavram.

"Türkiye kapitalizminin en ucuz maliyet kalemi işçi canıdır"

Soma koskoca bir havzada tarımın, köylülüğün tasfiyesi sonucunda yetişkin erkeklerin ölümü göze alarak çalışmayı kabul etmeye mecbur bırakılmalarıdır. 301 eş, kardeş, baba; 301 işçi "bir an" denilebilecek kadar kısa bir sürede daha önce olabileceği öngörülmüş, alınması gereken önlemler projelendirilmiş, bu projelerin uygulanmasının yaratacağı masraflar karşılığı ek kömür rezervi alınmış ama buna karşın "göz göre göre" ölüme gönderilmiştir.

Hendek'de yaşananlar, her yıl en az bir kere patlama yaşanan, 2014'te bir işçinin öldüğü bir fabrikada iş güvenliği tedbirleri masraflarının karşılanması yerine "Türkiye kapitalizminin en ucuz maliyet kalemi işçi canıdır" tercihinin sonucudur.

Çorlu, özelleştirmenin nasıl bir cinayet silahına dönüşebildiğinin – tanım yerinde ise – laboratuvar ortamında gözlemlenmesi niteliğindedir. Yüzyılı aşkın tarihinde hiç kaza olmayan bir demiryolu hattında "piyasa koşulları" uyarınca yapılan düzenlemeler sonucunda 25 kişi ölmüştür. Yaralıların tam sayısını bilemiyoruz. En alt düzeyde dört çalışana sorumluluk yüklenerek kapatılmak istenen dosyada sorumlulukların en üstten en aşağıya doğru tanımlanması gerektiğine ilişkin bilirkişi raporlarına karşın hala "iddianame" bekler halledir.

Aladağ, eğitimin herkes ama herkes için erişilebilir olduğu zaman hak olabileceğinin somut örneğidir. Aladağ'ın ücra dağ köylerinden insanlar, kız çocuklarının ilkökul sonrasında eğitimlerine devam etmeleri için uğraşırlar. İlçe merkezinde çocukların kalacağı bir kamu yurdu bulunmadığı için, bizzat İlçe Milli Eğitim Müdürü'nün yönlendirmesi ile çocukları bir tarikat yurduna emanet etmek zorunda kalırlar. Türkiye'yi biraz olsun takip edenler bilir, solun gelişmesinin önüne geçmek için siyasal islamın önü açılırken, eğitim başlığında ise - hele hele yurtlar ile ilgili olarak- tarikatların önü açılmıştır. Aladağ'da elektrik kaçağı olduğu bulaşık yıkattırılan çocukların beyanları ile daha öncesinde biliniyordu. Buna rağmen kız çocukları sokağa çıkmasını diye yangın çıkış kapılarının kilitli olmasının sonucu olarak 11'i çocuk 12 insan öldü.

Biz bu "sosyal cinayetler" in ve "yoksulluğun istismarı"nın son bulması için avukatlık yapıyoruz. Avukatlığımız hem tüm bu yaşananların üstünün örtülmesine engel olmak hem de -Türkiye'nin bu koşullarında dahi- içtihadı kazanımlarla demokratikleşmeye katkı vermek çabasıdır. Doğal varlıkların korunması, kent hakkı ve ifade özgürlüğü davaları ile başlayan mesleki hayatımın kazandığı bu görece yeni boyutu çok önemsiyorum.

■ Peki sizce mesleğinizi icra ederken öne çıkan bu tercihlerin, savunmanlığınızı üstlendiğiniz bu dosyaların niteliğinin Gezi yargılamasında hedef alınmanız üzerinde bir etkisi var mı?

Gezi Davası gerekçeli kararında avukatlık yapış biçimim ile ilgili bir bölüm var. Ama yukarıda andığım ve de diğer toplumsal – politik davalarla ilgili avukatlık pratiğimiz ile ilgili demek istediklerimin tümünü yazamadıkları kanısındayım. Gezi hem onlar için hem bizim için o kadar önemli bir bahis ki diğer bahisler ile ilgili söyleyeceklerinin saklı olduğu kanısındayım.

“Türkiye’de yargılama aşamasında haksız tutukluluk kangrenleşmiş bir sorundur.”

■ Karar duruşmasında heyet hükmüyle birlikte tutuklanmanıza karar verdiğinde hepimiz şoka girdik. Özellikle avukat olduğunuz için bunu size sormak istiyoruz. Hükmüyle tutuklama Türkiye’de yaygın bir uygulama mı? Bu tutuklama kararı - teknik hukuk bağlamında değerlendirildiğinde- Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamında hukuki bir dayanağa sahip mi?

Türkiye’de yargılama aşamasında haksız tutukluluk kangrenleşmiş bir sorundur. Alışıldık olan – eğer kişi çok ağır bir ceza almadıysa yargılama boyunca tutuklu tutulan kişinin hükmüyle birlikte tahliye olmasıdır. Zira genelde Türkiye’de temyiz süreci uzun bir süreçtir ve hakkında hüküm verilmiş kişinin de genelde bu süreç sona erip karar kesinleşinceye kadar serbest kalmasına izin verilir. Bizim durumumuz ise istisna idi. Ağırlaştırılmış müebbet ile yargılanan sanıklar olarak tutuksuz yargılandık. Tayfun Kahraman, Mücella Yapıcı ve ben gözaltına dahi alınmadık. Uzun bir süre yurt dışına çıkma yasağımız olmadı ya da başkaca bir adli kontrol uygulanmadı. Özetle, bize çeşitli biçimlerde “gidin” denmesine karşın yurt dışına gitmedik. Herkes, Cumhurbaşkanının uzun yıllardır süren ısrarı sonucunda ceza alacağımıza emindi ama ağırlıklı fikir tutuklanmayacağımız yönündeydi.

“Teknik hukuk” açısından hukuki bir dayanak var mıdır diye sormuşsunuz; yanıtı çok açık, yoktur. Ceza Muhakemesi Kanunu’nda tutuklanma koşulları 100. maddede tanımlanıyor. CMK 100. maddede diğer koşulların (kaçma, delil karartma vb.) bulunmadığı durumlarda beklenen cezanın yüksek oluşunun yalnız başına bir tutuk gerekçesi olamayacağı da çok açık bir biçimde ifade edilmiş. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi’nin 2 hakiminin oyu 1 hakiminin “burada delil yok, delil olsa bile suç yok” muhalefet şerhi ile verdiği hüküm ise “kesin” değil. Bir diğer söyleyişle, anılan karar önce “istinaf” ardından “Yargıtay” aşamalarından sonra ve hatta Anayasa Mahkemesi’nin “hak ihlali yok” demesi ile kesinleşecek. Ama biz iki hakimin kararı ile tutuklandık.

Ve bizimle yargılanan tutuklu sanık Osman Kavala’nın serbest bırakılmasını ısrarla talep eden İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi kararlarından bahis dahi açmıyorum.

■ Siz Haziran 2019’daki savunmanızda davanın iddianamesini bir “yamalı bohça” olarak tanımlamıştınız. Aslında Gezi iddianamesini biz Türkiye İddianame Projesi kapsamında bir analize tabi tutarak kapsamlı bir rapor yayımlamıştık ve iddianamenin gerek iç hukukun aradığı şartları gerekse uluslararası kriterleri karşılamadığını çok iyi biliyoruz. Ancak sizinle ilgili suçlamalarda ayrıksı yanlar da var. Üzerinde çok tartışılmadı ancak birçok suçlama Mimarlar

“F Tipi” toplumsal/siyasal muhalefetin karşısındaki “korku duvarı” olarak inşa edilmeye çalışıldı. Ancak 9 Nolunun hukuki niteliği “F Tipi” değil. Anlayabildiğim kadarı ile “all stars” olarak adlandırılan mahpuslar karşısında cezaevi idaresine “esnek” bir alan bırakılmak istenmiş. ”

Odası'nın avukatlığını yapmanızla ilgili gibi görünüyor. Hakkınızdaki suçlamaları bu yönü ile biraz anlatabilir misiniz?

Mücella Yapıcı mimarlık, Tayfun Kahraman şehir plancılığı, ben de avukatlık yaptığımız için hedef alındık ve şu anda da cezaevindeyiz. Ben Mimarlar Odası'nın avukatıyım. Kentin merkezinde kalan son müşterek kamusal yeşil alanın, beklenen İstanbul depreminden sonra civar mahalleler açısından (ben de orada otuyordum) deprem sonrası toplanma alanının betonlaştırılmasına karşı meşru tüm yollarla itiraz ettik.

Kamuoyunu bilgilendirdik ve konu ile ilgili her bir idari işleme karşı dava açtık. İmar hukukumuz açısından - olağan koşullarda - bu tür idari işlemlerin iptal edileceği ya da başka bir ifade ile bu tür işlemlerin iptalinin "hukuk devleti"nin asgari gereği olduğu açıktır. Ötesi, 2013 Mayıs'ının ortasında konu ile ilgili Mahkeme kararı ile elde edilen bilirkişi raporu bize ve ilgili idari makamlara tebliğ edilmiş, "Taksim Gezi Parkı'na dokunmayın" diyor ve mahkemenin parkı betonlaştıracak işlemi iptalinin eli kulağında. Tüm bu koşullarda hiç bir kurala uymayan biçimde gece yarısı sigortasız çalıştırılan taşeron işçiler ağaçları sökmeye başlıyor; yurttaşlar buna itiraz ettiği için polis şiddetine maruz kalıyorlar, polis şiddeti itirazı büyütüyor, itiraz büyüdükçe polis şiddeti daha da artıyor ve nihayetinde itirazı olan tüm yurttaşlar o itirazı alıp sokağa çıkıyor. İtirazların çoğulculuğu; aşağıdan yükselen bir eşitlik ve özgürlük talebi insanlık tarihinde az rastlanır bir direniş yaratıyor.

"Türkiye'de zulme karşı boyun eğmeyen bir avukatlık geleneği var"

Düşünün, avukatsınız; ne yaparsınız? Hakkılığın inandığınız, inanmanın ötesinde tüm siyasi baskıya karşı açtığınız davada "iptal" kararı beklediğiniz bir anda ağaçların sökülmesine itiraz edenlerle omuz omuza mı olursunuz, yoksa evinize gidip kapınızı pencerenizi sıkı sıkıya kapamayı mı tercih edersiniz?

Kaçak bir inşaat ile kent merkezindeki son parkı tahrip etmeye çalışanlara Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 90. maddesinin 1. fıkrasını yani suçu işleyene rastlayan vatandaşın da "yakalama" yapabileceğini mi anlatırsınız, yoksa sıradaki işinize mi geçersiniz? Hem Türk Yargıtay'ı hem İHAM'ın içtihadı açıkken en basit haklarını talep eden insanların bu taleplerinin "kriminalize" edilmesine itiraz etmez misiniz? Dava açtık, o dava iptal kararı aşamasına gelmişken parkın alelacele elimizden alınmasını kabul etmedik, zulme karşı boyun eğmedik.

Türkiye'de zulme karşı boyun eğmeyen bir avukatlık geleneği var; umarım bu gelenek geleceğe doğru da akar.

■ Özellikle karar duruşmaları sırasında ama yine tüm celselerde savunma avukatlarının sözünün mahkeme heyeti tarafından sık sık kesildiğine şahit olduk. Hatta karar duruşmasında sizin de savunmanız birden çok kez kesildi. Türkiye'de savunmaların sadık kalması gereken bir süre sınırı mı var? Avukatın ifade özgürlüğü ne demek? Bu sadece avukatın kendisi ile mi ilgili?

Türkiye'de savunma hakkının "kullanım süresi"ne ilişkin yasal bir sınır yok. Duruşmanın yönetimi mahkeme başkanına ait olduğu için ve bu gerçeğin arkasına saklanarak "süre" sınırlandırılmaya çalışılıyor. Avukata ve avukatlığa ilişkin tüm "hak"lar aynı zamanda

Soma, Aladağ, Çorlu, Hendek...

Kamuoyu vicdanında mahkum oldular

■ Siz tutuklandıktan sonra kamuoyu özellikle Soma Maden Faciası davasına çok atıf yaptı. Davanın en öne çıkan iki avukatı, önce Selçuk Kozağaçlı ve şimdi de siz tutuklusunuz ve aynı hapishanedesiniz. Ancak 301 işçinin hayatını kaybetmesi üzerine yapılan yargılamanın sanıkları biliyoruz ki şimdi serbest. Bu olgu Türkiye yargısı hakkında bize bir şey anlatmalı mı?

301 işçinin ölümünden sorumlu olanlardan hiç biri şu an cezaevinde değil, ben 18 yıl ceza aldım. Selçuk ise cezaevinde kesintisiz 5. yılını doldurmak üzere. Ben, memleketimizde "hukuk devleti"nin durumu ile ilgili başkaca bir söz söylemeyi zul sayarım. Ancak bu koşullarda dahi çok iyi avukatlık yapıldığını vurgulamak isterim. Soma Davası'nda Eylül 2020 tarihli Yargıtay kararı ve o kararı bertaraf etmek için siyasal iktidarın yapıp ettikleri, Aladağ'da bizce yetersiz bulunan ama yargı tarihimiz açısından bir ilk olan karar, Çorlu'da ve Hendek'te kamuoyunun davaları sahiplenmesi çok değerlidir. Bu dört dava ve diğerleri halkımız nezdinde kazanılmıştır. "Kamuoyu vicdanında mahkum oldular." Her şey bir yana bu çok değerlidir.

Bundan sonrası tümüyle “politik bir süreç” olacak, durumumuzu da politik güçler dengesi belirleyecek

■ Peki bundan sonrası? Sanıkların arasındaki tek avukat olduğunuz için bunu özellikle size sormak istedik. Bundan sonra sürecin nasıl gelişeceğini öngörüyorsunuz?

Çeşitli “hukuki” tahminlerim, hatta öngörülerim var ancak bundan sonrasının da tümüyle ile “politik bir süreç” olacağı, bizim durumumuzu da politik güçler dengesi belirleyeceği için Norveçli okuyucuyu ayrıntılarla yormak istemem.

Ancak, daha önceki karar gözönünde bulundurulduğunda istinaf mahkemesinin “ilk inceleme” aşamasında dahi bozma kararı vermesinin hukuken olması gereken olduğunu; Anayasa Mahkemesinin ise bizle ilgili gecikmeden hak ihlali kararı vermesinin anılan Mahkemenin hukuken varlığını sürdürebilmesi için asgari bir zorunluluk niteliğinde olduğunu vurgulamak isterim.

Çizim: Murat Başol

avukatın ve avukatlığın yükümlülüğüdür. Avukatın üstünün, çantasının, bürosunun aranmasına ilişkin düzenlemeler esas olarak müvekkilinin haklarını korumak ve avukatların müvekkillerine gereği gibi bir hukuki yardımda bulunabilmesini güvence altına almak için var. Avukatın ifade özgürlüğü de tam da bu nedenle avukat kadar belki de ondan daha fazla müvekkilinin hakkıdır.

“Daha önce hiç yan yana gelmemiş itirazlar, talepler, toplumsal kesimler yan yana gelmiştir”

■ Yine 2019 Haziran ayındaki savunmanızda şu ifadelere yer vermiştiniz: “Gezi Direnişi esas olarak iki ana kavramla özetlenebilir. Gezi Direnişi kurucu bir iradedir. Demokrasinin yeniden kurulmasının, nasıl olması gerektiğinin bir iradesidir. Gezi Direnişi bir itiraz hareketidir. Anayasal hakkı kullanarak itiraz hareketidir”. Zaten yargılamanın başından sonuna kadar sürekli olarak “Gezi’yi savunmak” vurgusunu yapıyorsunuz. Gezi direnişini kısaca okurlarımıza anlatabilir misiniz? Gezi’nin “kurucu bir irade” olması ne demek?

Gezi Direnişimiz müşterek kamusal yeşil bir alanın betonlaştırılmasına itiraz ile başlayan, polis şiddetine karşı Türkiye’nin dört bir yanında devleşen bir öfke ile birlikte itirazı olan herkesin o itirazı alıp sokağa çıkması halidir. Daha önce hiç yan yana gelmemiş itirazlar, talepler, toplumsal kesimler yan yana gelmiştir. Öte yandan, Gezi Direnişi nasıl bir memleket, hatta nasıl bir dünya istendiğine de işaret eden özellikler ile de önemlidir. “Tekçi” değil “çoğulcu”dur. Demokrasinin çoğulcu niteliğinin ne denli önemli olduğunu, çoğulculuğun biber gazı ve plastik mermi saldırısı altında, göz gözü görmezken dahi mümkün olabildiğinin kanıtıdır. Siyasetin sıradan insanların iradesine, katkısına muhtaç olduğunun önemli bir örneğidir. Demokrasiye sahip çıkan milyonlar “demokrasiyi demokratikleştirmiş”, siyasal islama karşı özgürlükçü bir toplumsal/siyasal hattın başarılı olacağını göstermiştir.

“Gezi, ‘nelerin mümkün’ olduğuna ilişkin bir ‘kurucu irade’dir”

Marx, 1871 Paris Komünü’nün en önemli yanının gerçekleştirmeye çalıştığı herhangi bir ideal değil; onun kendi “işleyen varoluşu” olduğunu söyler. Gezi için de böyledir. Çok farklı fikirlerin, müştereken karar almaları, direnmeleri kadar hiçbir toplantıda karar alınmamış olmasına karşın – belki de sadece İstanbul’da ve Parkın içinde- birkaç günlüğüne dahi olsa hükümetin değil dayanışmanın esas alınması ve hiç paranız olmadan da her türlü ihtiyacınızı karşılayabileceğiniz “metasız” bir alan yaratılması önemlidir.

Gezi “neyin nasıl olmaması gerektiğine” ilişkin bir itiraz olduğu kadar “nelerin mümkün” olduğuna ilişkin bir “kurucu irade”dir.

■ Savunmanızda kendine yer bulan ve hukuk fakültesi öğrencilerinin üzerine tartışılmaları gerektiğini düşündüğümüz bir cümleniz de şuydu: “Yurttaşın haklarından bahsetmeyen ancak yükümlülüklerinden söz eden bir hukuk düzenine itiraz ediyorum”. Bunu biraz açar mısınız?

Haklar ve özgürlükler insanlığın yüzyıllar boyunca süren mücadeleleri ile Anayasal metinlere dönüşmüş, ulusalüstü hukuk normları halini almış. Hepimiz gibi ben de bunu çok kıymetli buluyorum. Ancak “neoliberal dönem” ile birlikte tüm dünyada ama

bunun radikal bir örneği olarak AKP dönemi Türkiye’inde yurttaşın haklarından (ve özgürlüklerinden) söz edilmesin, hak aranmasın ancak yükümlülüklerden söz edilsin ve yükümlülükler eksiksiz yerine getirilsin isteniyor. Örneğin, yurttaş vergi versin ama bu vergi ile yeraltına kaynak nasıl harcanıyor sorgulanmasın, tartışılmasın. AKP’nin önemli bir özelliği de insanlar haklarını istemesin ancak Reis kendi uygun gördüğü çevrelere “inayet”te bulunsun, yardım etsin. Gezi iddianamesinde de görüldüğü gibi, yurttaşın “sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı” olarak Anayasa’da yer alan kent hakkından yahut ifade özgürlüğünün kolektif kullanımından söz edilmesin, salt hukuka aykırı (açıkça aykırı) davranan polis amirlerinin emir ve talimatlarına uyulsun! Bunu kabul edilemez, insan onuruna karşı aykırı bir hareket olarak görüyorum.

“Gezi Davası başından sonuna ‘politik bir süreç’tir!”

■ **Karar duruşmasındaki şu ifadeleriniz de çok çarpıcıydı: “Sayın yargıç bu bir yargılama faaliyeti değildir. Sizi heyetinizdeki yargıçları tanımam şahsi bir hususum yoktur ama ağır cezada yargılanan biri olarak bunu demek zorundayım; bu politik bir faaliyetir.” Biraz da bunu konuşalım istiyoruz. Gezi protestolarının kriminalize edilmesinin ardında siyasi bir saik olduğunu mu düşünüyorsunuz? Zira Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Osman Kavala dosyasında bu tespiti yapmıştı.**

Gezi Davası başından sonuna “politik bir süreç”tir. Dokuz yılı aşan bir soruşturmadan, Fethullahçılarla AKP’nin koalisyonu döneminde Gezi’yi karalamak için akla ziyan bir komplo teorisi ile Gezi’yi izah etme çabasının bu koalisyon bozulduktan sonra da ısrarla devam ettirilmesinden söz ediyoruz. Şubat 2020’de kimsenin beklemediği ve herkesin şaşırdığı şekilde beraat ettikten sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıklamaları dahi cezalandırılmamız dışında hiç bir ihtimalin muktedir açısından kabul edilemez olduğunu ortaya koymaktadır.

“Ağaca sarılmış genç” imgesi baş edilemez olmuştur

“Ağaca sarılmış genç” imgesi baş edilemez olmuştur. Kimseye ait olmayan, yani hepimize ait olan bir parka canı pahasına sahip çıkanlar tüm toplumun umudu olmuştur. Fethullahçılar ve AKP elitleri açısından Gezi Direnişi ile ilgili hukuka uygun yargılama(lar) “riskli” görülmüş; onun karalanması için her yola tevessül edilmiştir.

Tek bir örnek; Gezi Davası’nda bizlerle ilgili “cebir ve tehdit” unsuru bulunmadığı için bir taraftar grubunun dosyası ile birleştirme kararı verilmiş; daha sonra bir anda – gerçekten o an gözümüzün önünde yaşandı – bir taraftar grubuna ceza verilmesi “riskli” görülmüş, o dosya ayrılarak iki oturumda bize ceza verilmiştir.

Gezi Direnişi mahkeme kararı kisvesi altında karalanmaya çalışılıyor; bu hem bir “tarihi yeniden yazma” çabası hem de en güçlü meydanlarda, sokaklarda sesini duyurmaya çalışan yurttaş “bir daha sakın” korkusu salma uğraşı.

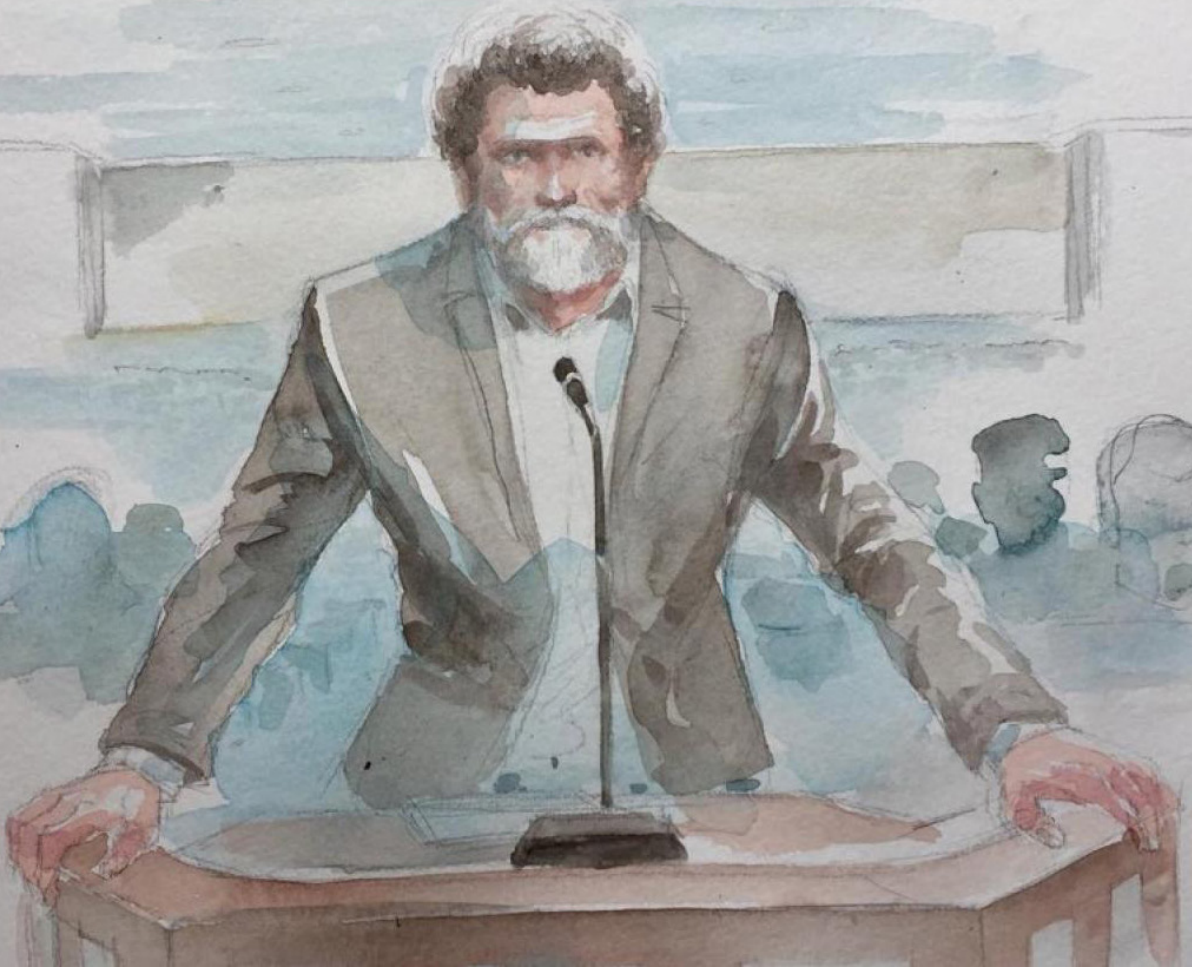
25 Nisan kararı ve bizim tutuklanmamız ile ortaya çıkan sahiplenme, tepki tüm bu çabaların bir kere daha başarısız olduğunu müjdeliyor.

■ Şuan hangi kitapları okuyorsunuz? Ve önümüzdeki dönemde okumayı planladığınız kitaplar neler?

Dünden bu yana, Per Petterson’un “At Çalmaya Gidiyoruz”unu okuyorum. Norveçli arkadaşlarla söyleşirken Norveç’ten bir sese kulak vermek için dün bu kitabı okumaya başlamıştım. Onun hemen öncesinde Kristin Ross’ un “Ortak Lüks” ve “Mayıs 68 ve Geriye Kalanlar” isimli kitaplarını eş zamanlı okudum. “At Çalmaya Gidiyoruz” bittiğinde ise “Müşterek” derlemesine başlayacağım.

■ Son olarak, bizlere yahut bizler aracılığı ile uluslararası kamuoyuna vermek istediğiniz bir mesaj var mı?

Sorularınıza başlarken esirgemediğiniz güzel sözler ve gösterdiğiniz yüksek dayanışma için çok teşekkür ederiz demiştim. Dünyanın dört bir yanındayız, hiç de az değil ve hep beraberiz. Kimsenin kuşkusu olmasın: “Biz kazanacağız”!

PEN Norveç'in Osman Kavala ile Söyleşisi:

"Gezi ülkemizin birçok şehrine yayılan, özgürlüklerin kısıtlanmasına ve tepeden inme politikalara karşı büyük bir halk hareketiydi."

1 Kasım 2022
Silivri Cezaevi

■ Dört buçuk yılı aşkın bir tutukluluk sürecinden de söz ettiğimiz için öncelikle sağlığını merak ediyoruz? Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

Sağlığım yerinde. Eşimi gördüğüm, telefonda oldukça yaşlı olan annemin sesi düzgün çıktığı günlerde kendimi daha iyi hissediyorum. Tanışmış ve tanışmamış olduğum dostlardan gelen destek mesajları da ruh halimi olumlu etkiliyor.

■ Hapishane şartlarınız nasıl? Ve bunun kadar önemlisi, gündelik hayatınızı nasıl örgütlüyorsunuz? Hapishanenin kısıtlayıcılığına rağmen üretken hissedebiliyor musunuz?

Burası kurallara göre işleyen bir kurum. Yüksek güvenli ve cezaevi olduğu için diğer cezaevlerinde olan kalabalıklaşmanın getirdiği sorunlar yaşanmıyor. Yazma konusunda çok üretken olduğumu

söyleyemeyeceğim. Kısmen, kaynaklara erişimin kısıtlı olması ve bilgisayar imkanı olmaması nedeniyle. Ama tek kişilik koğuştta kalmak okumak için ideal bir ortam oluşturunyor.

“Amaçlanan iktidara karşı kitlesel protesto hareketlerini kriminalize etmek”

■ Siz esasında tek bir dosyadan ve tek bir kez yargılanmadınız. Aslında birleştirilmiş birçok dosyadan ve tekrar tekrar yargılandınız. Beraat kararına rağmen yeniden hedef alındınız. Bütün bunları nasıl yorumluyorsunuz? Gezi davasında yeniden yargılama kararı alınması ve akabinde bu kadar ağır bir hüküm kurulmasının gerisindeki saik sizce nedir?

Bundan beş yıl önce her ikisi de delilden yoksun aynı zamanda mantıksız olan iki suçlamadan, Gezi protestolarını organize ederek hükümeti devirmeye çalışmak ve 15 Temmuz 2016 darbe girişimine destek vermek suçlamalarından tutuklanmışım. 15 Temmuz darbe girişiminden sonra, iktidar çevrelerinde dış güçlerin hükümeti devirmeye çalıştığına dair bir söylem benimsendi ve Gezi protestolarından yıllar sonra, bu anlatıya uygun olarak ve bu anlatıyı desteklemek amacıyla Gezi davası kurgulandı. Sanırım amaçlanan iktidara karşı kitlesel protesto hareketlerini kriminalize etmek ve muhalif hareketlerin hükümete düşmanlık besleyen yabancı güçlerce desteklendiği algısını yaratmaktı. Bu iddiayla ilgili herhangi bir somut delil, bilgi olmadığından Soros üzerinden bir komplo teorisi kurgulandı. Ülkemizde de Sovyetler Birliği deneyiminden otoriterliği devralmış olan rejimlere karşı düzenlenen protestoların Soros tarafından organize edilmiş olduğuna dair yaygın bir inanış var. Gezi iddianamesinde Açık Toplum Vakfı Kurucusu George Soros’un bunlara ve Arap Baharı protestolarına büyük destek vermiş olduğu iddia edilmiş. Her ne kadar Gezi Parkı’na gittiğimde yanımda bir miktar poğaça götürmek dışında protestolara maddi bir desteğim olmadıysa da Gezi Parkı’nın yok edilmesine karşı çıktığım protestolara sempati beslediğim için, aynı zamanda da Açık Toplum Vakfı’nın yönetim kurulunda olduğumdan, kurgulanan senaryoda dış güçlerle protestocular arasındaki organizasyonu yapan kişi olma rolü için ben uygun bulunmuşum.

İddianameyi hazırlayanların bakış açısına göre, Yönetim Kurulu başkanı olduğum Anadolu Kültür’ün Avrupa’dan vakıflarla yakın ilişkisi olması, Kürt ve Ermeni meseleleriyle ilgili kültürel projeler gerçekleştirmiş olması da beni böyle bir role qualify eden faktörler. İlk Gezi davası beraatle sonuçlanınca, bu karar bozulana ve iktidarın istediği gibi mahkumiyet kararı çıkana kadar olan süre boyunca benim cezaevinden çıkmamam için icat edilen casusluk suçlamasında gerekçe olarak sivil toplum faaliyetleri görüntüsü altında azınlıkları devlete karşı kışkırttığım iddia ediliyor. Tabii, hiçbir delil ortaya konmadan.

■ Türkiye’nin AİHM kararını uygulamayı reddetmesi karşısında neler hissettiniz? Bu yargılamayı, AİHM kararının uygulanmaması da dahil tüm süreci dışarıdan izlemek dahi zordu. Böylesine gerçek üstü ve temeli sorgulamaya açık bir yargılamanın parçası olmak size nasıl hissettirdi? Tüm bunlar olurken sakinliğinizi ve ağırbaşlılığınızı nasıl korudunuz?

Yapılanın vahamet derecesini anlatabilmek için birkaç noktayı hatırlatmak isterim. 2019 yılında alınan AİHM kararı sadece hakkımda herhangi bir suçu işlemiş olduğuma dair makul şüphe uyandıracak delil bulunmadığına hükmetmedi. Aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 18. maddesinin de ihlal edilmiş olduğu tespitini yaptı. Tutuklanmamda, beni bir insan hakları savunucusu olarak susturma kastının olduğuna, tutuklanmamın siyasi saiklerle yapıldığına hükmetti. İlk Gezi davası beraatle sonuçlandıktan sonra, Cumhurbaşkanı’nın bu karara karşı çıkması üzerine, yasadaki tanımların dışına çıkılarak bir casusluk suçu icat edildi ve tutukluluğum devam ettirildi. Avrupa Konseyi’ne de AİHM kararlarına aykırı bir uygulamanın söz konusu olmadığına dair bilgi yollandı. Bunlar, hukuk normlarının yanısıra etik prensiplerden de ciddi bir kopuşu işaret ediyor.

Türkiye’de faaliyetlerini sakıncalı bulduğumuz kişileri, eylemleri suç kapsamına girmese de cezalandırırız, AİHM ve yabancı kurumlar buna müdahale edemez mesajının verildiğini düşünüyorum. Mahkemelerin hukuka değil, iktidarca belirlenen suçluluk tanımlarına göre davrandığı bir ortamda hukuk ilkelerini savunmak öncelik kazanıyor. Böyle bir kamusal sorumluluğu yerine getirmeye, buna uygun bir şekilde davranmaya gayret ettim.

■ Nisan 2022’de açıklanan karar akabinde verdiğiniz bir röportajda şu ifadeleri kullandınız: “Ciddi bir göz karartma durumu söz konusu. Bu kararın Yargıtay’da bozulacağına inanıyorum. Ama seçimlerden önce kararın bozulacağına ihtimal vermiyorum”. Yıllara yayılan bu yargılama sonucunda sanık

Gezi davası algı yaratmaya yönelik bir gösteri davası olarak kurgulanmıştı

■ Karar karşısında gerek siyasi arenadan gerekse sivil toplumdan itirazlar yükseldi. Bu tepkileri nasıl yorumluyorsunuz?

Tepkileri tabii, çok olumlu buluyorum. Önce de söylediğim gibi Gezi davası algı yaratmaya yönelik bir gösteri davası olarak kurgulanmıştı. Ancak, birçok şehirde milyonlarca yurttaşımızın kendi özgür iradeleriyle, katıldıkları bir halk hareketini planladıkları, başlattıkları ve yönettikleri iddiası gibi ideolojik bakış açısını yansıtan gerçek üstü bir suçlamayla hukuku ve demokrasiyi savundukları bilinen yedi kişinin ağır cezalara çarptırılması, yargının siyasi amaçlar için nasıl kullanıldığını gözler önüne serdi, bunun tüm yurttaşlar için bir tehlike teşkil ettiğinin daha iyi anlaşılmasını sağladı. Kanaatimce bu gösteri davası, planlananın aksine gerçeği göstermiş oldu.

sıfatıyla da olsa Türkiye'deki yargı mekanizmasına dair birinci elden tanıklığınız var. Türkiye'de yargı mekanizmasını sizce nasıl anlamalıyız?

Yargı iktidarın denetimine girmiş durumda. Türkiye'de daha önceleri de hak ihlalleri oluyordu, mahkemeler özgürlükleri kısıtlayıcı kararlar veriyorlardı, ancak bunlar yargı mensuplarının düşünce yapılarından, ideolojik biçimde belirlenen tehdit ve tehlike algılamalarından kaynaklanıyordu. Şimdi ise, iktidara yakın görüşte olan avukatların işe alınmaları; yargıç ve savcılarının terfilerini, görev yerlerini belirleyen üst kurulun iktidarın denetiminde olması; savcılarının siyasi aktörlerden talimat alır hale gelmeleri sonucunda yargı bağımsızlığını kaybetti. Mahkeme heyetlerinde, özellikle yüksek yargı kurumlarında hala hukuk insanları var, hukuka uygun kararlar da çıkıyor. Ancak iktidarın taraf olduğu siyasi nitelikli davalarda bu yargıçlar azınlıkta kalıyorlar, ancak karşı oy yazılarıyla hukuksuz uygulamalara şerh koyabiliyorlar. (dikkat çekebiliyorlar).

“Türkiye'nin rotasının hukuk devleti ve gerçek bir demokrasi olma yönüne çevrileceğine inanıyorum”

■ Türkiye'nin AİHM kararını uygulamaması Avrupa Konseyi nezdinde bir ihlal prosedürüne yol açtı. Bu süreci nasıl değerlendiriyorsunuz? Türkiye'nin geleceği ile ilgili kaygılı mısınız?

İhlal prosedürü kapsamında AİHM'in 2019 tarihli ilk kararından sonraki gelişmeleri değerlendirdiği bu yılın Temmuz ayındaki ikinci kararı son derece önemliydi. Yapılanların ilk AİHM kararını yerine getirmemek için hukuku dolanmak olduğunu ortaya koydu. Bu karar ülkemizde hukuk normlarını savunan insanlar için öğretici ve cesaret verici olacak. Elbette, ülkemizde hukuk ve demokrasi normlarından uzaklaşma oldukça endişe verici. Ancak bu durumun değişeceğine, önümüzdeki seçimlerden sonra Türkiye'nin rotasının hukuk devleti ve gerçek bir demokrasi olma yönüne çevrileceğine inanıyorum.

■ Uluslararası kültürel işbirliği projelerinin barış ve demokrasiye katkısını nasıl değerlendiriyorsunuz? Dünya genelinde sivil toplum ve hak örgütlerinden nasıl beklentiniz var? Türkiye ile birlikte çalışan Avrupa'da kurulan STK ve kültür kurumlarına tavsiyeleriniz?

İnsanlık bir taraftan savaş, ayrımcılık, tiranlık gibi geçmişten miras kalan tehditlerle, diğer taraftan günümüz dünya düzeninin- ya da düzensizliğinin-, neo-liberal politikaların yarattığı gayri insani yaşama ve çalışma şartlarıyla karşı karşıya. Edgar Morin'in Başka Bir Yol kitabında vurguladığı gibi, siyaset ve sosyoekonomik ilişkiler üzerinde etkili olacak, dayanışma ve sorumluluk duygularını geliştirerek her insanın kendisini dünya camiasının parçası olarak hissetmesini sağlayacak gerçekten evrenselci bir hümanizme ihtiyacımız olduğuna inanıyorum. Bu dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan insanlar arasında sanat ve edebiyatın kurabildiği türden zihinsel ve duygusal köprüler kurulmasıyla, yeni bir siyaset anlayışıyla gerçek haline gelebilir. Bu bağlamda PEN International'ın networkü ve faaliyetlerinin önemli bir örnek olduğunu düşünüyorum. Dünya genelinde sivil toplum kuruluşları, kültür kurumları, hak örgütleri böyle bir yenilenmenin aktörleri olabilirler. Avrupa devletlerinden destek alan güçlü networkleri olan kültür kurumları bu misyonun piyонерliğini yapabilirler. Daha etkili olmaları için yerel kuruluşların da katılımıyla başkentler dışında farklı şehirlerde ortak kültür programları

gerçekleştirmelerinin ve 'cultural hub'lar oluşturmalarının da işlevsel olacağını düşünüyorum.

Umarım ülkemde özgürlükleri genişletecek, hukukun üstünlüğünü sağlayacak siyasi dönüşüm gerçekleştiğinde bu tür işbirliklerinin katkısıyla, İstanbul gibi İzmir, Gaziantep, Diyarbakır da, hümanizm ve demokrasi değerlerini promote eden kültürel faaliyetlerin canlı olduğu, çevre ülkelerden kentlerle de yoğun ilişkilerin yaşandığı merkezler haline gelir.

Hapishanede okuduklarınız arasında favori yazarlarınız oldu mu? Şu anda kimleri okuyorsunuz?

Favori yazarlar listesi yapmaya kalkacak olursam bu çok uzun olur. Cezaevinde klasikleri de okuyorum. Yıllar sonra aynı eserleri okumak, unutmuş olduğunuz şeyleri hatırlamanıza, yazarın meramını daha iyi anlamanıza imkan verdiğinden son derece heyecan verici oluyor. Ancak şunu söyleyeyim, daha önce aşına olmadığım Claudio Magris, Dag Solstad ve Olga Tokarczuk'un eserlerini 'keşfetmem' burada oldu, bunu cezaevinin bana kazandırdıkları hanesine ekliyorum. Sorularınız geldiğinde Orlando Figes'in 19. yüzyılda Avrupa'nın sanat kültür ortamını ve dinamiklerini son derece canlı biçimde anlattığı 'Europeans' kitabını bitirmiş, Dag Solstad'ın 'Armand V'sine başlamıştım.

"Gezi, özgürlüklerin kısıtlanmasına ve tepeden inme politikalara karşı büyük bir halk hareketiydi"

■ Diğer Gezi sanıkları bize ilham verici röportajlar verdiler. Hepsi Gezi ruhunun Türkiye'de demokrasinin yenilmez özü olduğundan bahsetti. Gezi sizin için ne ifade ediyor ve Türkiye'de demokrasinin geleceğine dair umutlarınız neler?

Gezi ülkemizin birçok şehrine yayılan, özgürlüklerin kısıtlanmasına ve tepeden inme politikalara karşı büyük bir halk hareketiydi. Birçok şehirde milyonlarca yurttaşımız katıldı. Bu hareketin bir kumanda merkezi, beyni yoktu, ancak kalbi vardı, kalbi de İstanbul'un merkezinde, yerine alışveriş merkezi yapılması istenilen Gezi Parkı'ydı. Çalışma ofisimin yakınlığının sağladığı avantajla sık sık parka gittim ve parkı, ağaçları korumak için orayı terk etmeyen, dayanışma içinde barışçıl bir şekilde parkta bulunan gençleri izleme, onlarla sohbet etme fırsatım oldu. Etik değerlere bağlılıkları, sorumluluk duyguları, farklı görüşlerde olmalarına rağmen birbirleriyle kardeşçe ilişkileri beni çok etkiledi. Gelecekte umutvar olmanın bir nedeni de bu gençleri tanımış olmam.

PEN Norveç üyelerine ve yöneticilerine selamlarımı ve bana büyük moral veren dayanışmaları için teşekkürlerimi iletiyorum. Yolladığınız ilginç soruları cevaplamak benim için zevk oldu. Umarım ülkemdeki durumun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmuş olurum.

“PEN International'ın networkü ve faaliyetlerinin önemli bir örnek olduğunu düşünüyorum. Dünya genelinde sivil toplum kuruluşları, kültür kurumları, hak örgütleri böyle bir yenilenmenin aktörleri olabilirler. Avrupa devletlerinden destek alan güçlü networkleri olan kültür kurumları bu misyonun piyонерliğini yapabilirler.”

Sonuç:

2013'te gerçekleşen Gezi Parkı protestolarından bu yana Türkiye'de çok şey yaşandı. 2016 yılında meydana gelen darbe girişimi ve ardından ilan edilen ve tam iki yıl süren olağanüstü hal rejimi ülkedeki pek çok kurumu derinden etkiledi. Bu süre zarfında Anayasa da dâhil olmak üzere birçok mevzuat değiştirildi. Binlerce hakim ve savcı görevden alındı ve yerlerine yenileri atandı. Basın ve medya kuruluşları kapatıldı. Gazeteciler, akademisyenler, hak savunucuları ve siyasetçiler cezai soruşturma ve kovuşturmalara maruz kaldı. Ancak tüm bu yıllar boyunca değişmeden kalan bu kitapçığın da konusu olan Gezi Parkı yargılaması oldu.

PEN Norveç olarak, soruşturma aşamasından başlayarak Gezi Parkı yargılamasını bütünlüklü şekilde takip ettik. Bu kitapçıkta da göreceğiniz üzere davanın özünü oluşturan her iki iddianameyi de hukuki açıdan bilimsel bir incelemeye tabi tuttuk. Ayrıca tüm duruşmalara gözlemci olarak bizzat katıldık. Ancak duruşma salonundaki varlığımız gözlemciliğin yanında bir tanıklığı da içeriyordu.

Beş yıllık dava izleme sürecinde neler tespit ettik?

Dava izleme sürecinde aşağıdaki adil yargılanma hakkı ihlallerini gözlemledik ve raporladık. Tavsiyemiz, aşağıda belirtilen hususların her birinin açıklığa kavuşturulması için bu yargılamanın nasıl bir yaklaşımla yürütüldüğünün araştırılması ve aydınlığa kavuşturulması olacaktır.

Bu yargılamada tespit edilen adil yargılanma hakkı ihlalleri çok geniş bir alanı kapsamakta ve yargı sürecinin neredeyse her bir aşamasını etkilemektedir. Tespit ettiğimiz ihlallerin bir özeti şu şekilde yapılabilir:

1. Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamında istisna olarak tanımlanan tutuklu yargılama mekanizmasının Osman Kavala ve Yiğit Aksakoğlu yönüyle kötüye kullanılması
2. İddianamenin 16 ay gibi çok uzun bir sürede hazırlanmış olması
3. Yargılama konusu ile ilgisi olmayan birçok unsur içeren ve bu haliyle savunma hakkını da zedeleyen 657 sayfalık aşırı uzun bir iddianame
4. İddianameyi hazırlayan savcının terör suçlarından hüküm giymiş olması
5. Somut delil yokluğu
6. Dava dosyasındaki sözde delillerin savunma ile paylaşılmaması
7. Dosyanın temel tanığı olduğu ileri sürülen kişinin akli dengesinin yerinde olmadığına yönelik iddiaların dikkate alınmaması

8. Yargılama kapsamında temel tanık sıfatını taşıyan kişinin sahte bir isim altında dinlenmiş olması
9. Dosyada temel tanık olduğu ileri sürülen kişinin can güvenliği gerekçesi ile savunma avukatlarının katılımı ve soru sorma olanağı olmaksızın dinlenmesi
10. Savunma makamı tarafından bildirilen tanıkların dinlenmemesi
11. Yargılama sürerken bir milletvekilinin mahkeme salonundan çıkarılması
12. Savunma avukatını görevden alma tehdidi
13. Yargılamada görev yapan bir kısım yargıcın yasa dışı dinleme iddiası ile soruşturma geçiriyor olması
14. Mahkeme heyetinin değiştirilmesi ve Kavala'nın serbest bırakılması lehinde oy kullanan yargıçların görevden alınması
15. Kavala'nın serbest bırakıldığı gece mesnetsiz bir casusluk suçlamasıyla yeniden tutuklanması
16. Davanın bu yargılama ile ilişkisi olmayan başka bir dava dosyası ile birleştirilmesi
17. Yargılama süresince sanıklar aynı suçlamalardan iki kez beraat etmiş olmalarına rağmen sonunda çok daha az kanıtlarla hüküm giymiş olmaları
18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının üç yıldan fazla bir süredir uygulanmaması
19. Son derece yavaş ilerleyen ve 6 yılı aşan bir yargılama
20. Cumhurbaşkanı'nın sanıklar aleyhine yaptığı konuşmaların yargı sürecine etkisi

Burada sıralanan ve muhtemelen eksiksiz de olmayan bu ihlaller, sanıkların savunma ve adil yargılanma haklarına yönelik tehlikeli bir ihlal örüntüsüne işaret etmekte ve Türkiye'de hukukun üstünlüğüne ilişkin ciddi endişelere yol açmaktadır.

Ancak, bu ihlal tablosuna ve yargılama sırasında verilen AİHM kararlarına rağmen, her biri kendini insan hakları savunuculuğuna adanmış olan sanıklar, 25 Nisan 2022 tarihinde görülen karar duruşmasında uzun hapis cezalarına çarptırılmış ve tutuklanmışlardır.

Yıllardır yargılamada hazır bulunan avukat, mimar, mühendis, sinemacı, insan hakları savunucusu sanıkların mahkeme salonunda gözlerimizin önünde tutuklanması bizleri derinden sarstı. Bu tablo Osman Kavala'nın beş yıllık tutukluluğu ile birlikte düşünüldüğünde ihlallerin nasıl telafi edilemez bir boyuta ulaştığının anlaşılacağına inanıyoruz.

Nasıl bir çalışma yürüttük?

Öncelikle dava dosyasını inceledik ve tüm duruşmaları takip ettik. Savunma avukatlarıyla iletişime geçtik. Kampanya yürütmek üzere yargılamanın öznesi olan sanıkların izinlerini aldık. Savunma avukatlarından biriyle online toplantılar düzenleyerek hukuki süreci daha iyi anlamaya ve bu bağlamda daha nitelikli destek olmaya çalıştık. Ayrıca Türkiye'de "Gezi'yi Savunuyoruz" kampanyasını yürüten meslektaşlarımızla birlikte çalıştık. Tüm duruşmaları izledik (bizzat heyet organize ederek ve/veya yerel muhabirlerle) ve duruşmalardaki gözlemlerimizi hem İngilizce hem de Türkçe olarak raporladık.

Sanıkların haber ve mesajlarını internet üzerinden duyurduk,

“PEN Norveç olarak, soruşturma aşamasından başlayarak Gezi Parkı yargılamasını bütünlüklü şekilde takip ettik. Bu kitapçıkta da göreceğiniz üzere davanın özünü oluşturan her iki iddianameyi de hukuki açıdan bilimsel bir incelemeye tabi tuttuk. Ayrıca tüm duruşmalara gözlemci olarak bizzat katıldık. Ancak duruşma salonundaki varlığımız gözlemciliğin yanında bir tanıklığı da içeriyordu.”

yaygınlaştırdık. Önemli tarihlerde veya önemli yargı kararlarının ardından diğer STK'larla ortak açıklamalar yayımladık. Gezi Parkı iddianamesini de kayıtlara geçmesi ve ileride de incelenebilmesi için İngilizce'ye tercüme ettik. Kevin Dent QC ile 2020 yılında bu iddianame üzerinde çalıştık, kendisi tarafından hazırlanan hukuki inceleme raporunu iki dilde yayımladık. Ek olarak Kavala'ya yönelik hazırlanan ikinci iddianame üzerinde de çalıştık.

Karar açıklandığı gün Norveç'ten bir heyetle birlikte mahkeme salonundaydık ve kararı haberleştirdik. Kavala'nın serbest bırakılması için AB nezdinde girişimlerde bulunduk.

Son olarak, Gezi Parkı sanıklarının her biriyle onlar cezaevine girer girmez röportajlar yaptık. Her biri uluslararası kamuoyu tarafından bu dava ve davadaki savunmaları aracılığıyla zaten tanınıyordu. Ancak, bu dava ile öne çıkan kimliklerinden bağımsız onların birey olarak neye inandıklarını, Gezi Parkı olaylarının hak savunucuları olarak onlar için ne anlama geldiğini anlamak ve Türkiye'de demokrasi ve toplumsal yaşamın geleceğine ilişkin görüşlerini duymak için bu söyleşilerin önemli olduğunu düşündük.

PEN Norveç savunuculuğa devam edecek!

Bu kitapçık 5 yıllık bir çalışmanın ürünüdür. Çok önemli insan hakları savunucularının asılsız iddialarla cezaevinde olduğu bir ortamda izleme ve savunuculuk çalışmalarımızı sürdürmek önemli bir sorumluluktur.

Mayıs 2023'te Berlin'de hem Gezi Parkı davasını hem de bu davada sanık olarak yargılanan insan hakları savunucularını tartışacağımız bir etkinlik düzenleyeceğiz. Ayrıca farklı Avrupa ülkelerindeki Dışişleri Bakanlıkları ve diğer uluslararası yetkililerle savunuculuk toplantılarımıza devam ediyoruz.

PEN Norveç, Gezi Parkı davasının hem sanıkların kendilerine hem de Türkiye'deki demokrasi ve insan haklarına ciddi zarar verdiğine inanmaktadır. Bize göre bu zararın telafisinin tek yolu tutuklu sanıkların derhal serbest bırakılması ve bu asılsız suçlamaların düşürülmesidir.

Türkiye toplumu, ifade özgürlüğüne, hukukun üstünlüğüne, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına saygı duyulan demokratik bir yaşam alanını hak etmektedir. Türkiye'de herkesin haklarına saygı duyulan bir toplumsal ve siyasal yaşamın bir an önce inşa edilebilmesini umuyoruz.